

	Lön	Tjänstgöringspenningar	Orts-tillägg	Arf-vode	Summa	
Transport	—	—	—	—	124 500	
Till arfvoden åt extra personal å sjökartebyrån, gratifikationer åt ritar- och gravörelever samt vikariatsersättningar åt nämnda personal	—	—	—	12 800	12 800	
Arfvoden åt tekniska biträden	—	—	—	6 500	6 500	
Vikariatsersättningsamtafvoden och flitpenningar åt amanuenser och andra extraordinarie tjänstemän	—	—	—	9 070	9 070	
1 Förste vaktmästare	900	450	150	—	1 500	} Efter 5 år kan lönen höjas med 100 kronor. } Efter 5 år kan lönen höjas med 100 kronor och efter 10 år med ytterligare 100 kronor.
1 Vaktmästare	700	350	150	—	1 200	
2 d:o	1 400	700	300	—	2 400	
<i>På indragningsstat.</i>						
Konstruktören och ritaren Ludvig Fredrik Lindberg	—	—	—	—	4 500	
Summa kronor	—	—	—	—	162 470	

Anm. 1. Därest vaktmästare i sådan egenskap åtnjuter fri bostad samt bränsle, skall, så länge denna förmån kvarstår, ortstillägg ej till honom utgå äfvensom å lönen afdragas 100 kronor årligen.

Anm. 2 Till sjökartebyrån kommenderad militär personal åtnjuter aflöning från anslag under försvarsdepartementet.

Det i aflöningsstaten för den civila personalen vid sjökarteverket uppförda förslagsanslaget till ålderstillägg har icke upptagits i förestående förslag till stat för lotsstyrelsen. Kommittéerna förutsätta nämligen, att förekommande ålderstillägg till nämnda personal skola utgå från samma anslag som till annan personal, tillhörande styrelsen.

Lotsstyrelsens och sjökarteverkets aflöningsstater, med frånräknande af anslaget till ålderstillägg för civil personal vid sjökarteverket, uppgå för närvarande, enligt förut intagna stater, till 106 900 kronor + 47 800 kronor eller tillsammans 154 700 kronor.

Det nu upprättade förslaget till aflöningsstat för handelsdepartementets afdelning för säkerhetsanstalter för sjöfarten slutar på en summa af 162 470 kronor, hvilken summa med 7 770 kronor öfverskjuter förut nämnda belopp af 154 700 kronor.

Den öfverskjutande kostnaden förklaras af följande.

Enligt hvad nedan närmare visas (s. 588 f.), har det ansetts nödvändigt att med hänsyn till den ökade kassarörelsen å lotsstyrelsens stat uppföra ytterligare en kamrerare med andra gradens löneförmåner, hvadan härigenom en ökning af 5,800 kronor uppkommer.

Af den i lotsstyrelsens nuvarande stat upptagna aflöning till en kassör och bokhållare, 4 000 kronor, utgå jämlikt särskildt nådigt beslut 2 600 kronor såsom arfvode åt en t. f. kassör och återstoden 1 400 kronor till vikariatsersättning samt arfvoden och flitpenningar åt amanuenser och andra extra ordinarie tjänstemän. Då emellertid kassören torde, i enlighet med lotsstyrelsens därom redan gjorda framställning, böra komma på ordinarie stat och vid sådant förhållande de 1 400 kronorna icke vidare blifva disponibla för ersättning åt extra ordinarie tjänstemän, har staten ökat med 1 400 kronor.

Med anledning däraf att enligt efterföljande förslag till instruktion för handelsdepartementets afdelning för ärenden rörande säkerhetsanstalter för sjöfarten kvinnliga biträden och vaktmästare skulle ärligen få åtnjuta semester, ett hvar af de förra under en månad och en hvar af de senare under 15 dagar, och då lotsstyrelsens biträden och vaktmästare ej nu äro därtill berättigade, vid hvilket förhållande ej heller för närvarande i staten finnes beräknad ersättning för vikarier åt dessa befattningshafvare under semestern, har i förslaget till den nya staten inräknats det belopp, som för utbetalande af dylik vikariatsersättning beräknats vara erforderligt eller (325 kr. + 18.75 kr. =) 343 kronor 75 öre, eller i rundt tal 345 kronor. För den nye kamreraren beräknas vidare vikariatsersättning till 225 kronor. Sammanlagdt ökas alltså staten med (5 800 + 1 400 + 345 + 225 kr. =) 7 770 kronor. Däremot har anslagsposten till vikariatsersättningar samt arfvoden och flitpenningar åt amanuenser och andra extra ordinarie tjänstemän minskats med 2 400 kronor, motsvarande aflöning åt två kvinnliga biträden af lägre aflöningsgrad, som i stället upptagits i staten.

Sedan numera normalstaterna för centrala ämbetsverk ändrats därhän, att förste vaktmästare må kunna komma i åtnjutande af ett ålderstillägg å 100 kronor och öfriga vaktmästare två ålderstillägg, hvardera å 100 kronor efter 5 och 10 års tjänst, har i förslaget till den nya staten för vaktmästare i kolumnen angående ålderstillägg intagits föreskrift i öfverensstämmelse härmed.

*Kassa- och
räkenskaps-
väsendet
inom han-
delsdeparte-
mentet.*

För vinnande af ökad kontroll äfvensom arbetsbesparing hafva departementalkommittéerna sökt att inom statsdepartementen samla göromålen angående kassa och räkenskaper på ett ställe, i den mån det lämpligen kunnat ske. Hvad handelsdepartementet beträffar, hafva kommittéerna ansett dessa göromål böra, i hvad angår departementskansliet, kommerskollegiet och lotsstyrelsen, sammanföras i den sistnämnda styrelsens administrativa byrå. På grund af lotsstyrelsens jämförelsevis omfattande ekonomiska förvaltning är nämligen denna byrå utrustad med personal utbildad för sådant ändamål. Kommerskollegiets penningförvaltning åter inskränker sig i hufvudsak till dispositionen af vissa statsanslag och fonder, afsedda att användas för naringarnas intressen, samt af de för kommerskollegiets eget behof och underlydande organ anvisade medel. Hvad slutligen angår lotsstyrelsens befattning med departementskansliets räkenskapsväsen, torde de grunder böra tillämpas, som af departementalkommittéerna föreslagits beträffande departementskansliet i justitie- och kyrkodepartementet.

En anordning af antydd art betingar emellertid, att alla beslut af kommerskollegiet angående medelsdispositioner tillhandahållas lotsstyrelsens administrativa byrå för verkställighet samt att erforderliga uppgifter allämnas till byrån för uppsättande af aflöningsanordningar och dylikt. Å andra sidan bör vederbörande tjänsteman å denna byrå äga skyldighet att lämna departementskansliet och kommerskollegiet alla de räkenskapsutdrag eller andra uppgifter ur räkenskaperna, som erfordras för nämnda myndigheter och deras tjänstemän.

Då kommerskollegiets medelsförvaltning, om än icke särdeles stor, likväl kräver ett rätt afsevärdt arbete, bör personalen å lotsstyrelsens administrativa byrå förstärkas med ytterligare en tjänsteman, i första hand afsedd för kommerskollegiets räkenskaper och dit hörande angelägenheter. För denne tjänsteman böra, med hänsyn dels till arten af det arbete, han skall utföra, hvilket närmast torde blifva jämställt med en kamrerars, och dels till skäligena befordringsmöjligheter för lotsstyrelsens civila personal, uppföras aflöningsförmåner enligt andra aflöningsgraden.

Skulle emellertid vid handelsdepartementets organisation kommerskollegiet och lotsstyrelsen icke kunna lokalt sammanföras, är det sannolikt, att den nu ifrågasatta gemensamheten för dessa myndigheter i kassa- och räkenskaps-göromålen icke kan omedelbart genomföras. I sådant fall bör omförmälda tjänsteman placeras i kommerskollegiet, intill dess berörda gemensamhet beträffande kassa- och räkenskapsväsendet kan komma till stånd.

Då patentverket skulle komma att ställas såsom en fristående anstalt närmast under kommerskollegiet i handelsdepartementet, hafva kommittéerna icke ansett sig kunna ifrågasätta, att dess kassa- och räkenskaps-göromål skulle sammanföras med öfriga dylika göromål inom departementet. Arten och omfattningen af patentverkets kassarörelse torde ock tala emot en sådan anordning.

Vid uppgörande af det här nedan intagna förslaget till instruktion för lotsstyrelsen hafva kommittéerna, med iakttagande af bestämmelserna i de uti den allmänna delen af departementalkommittéernas betänkande intagna författningsförslag angående beredning och expediering af ärenden, som afgöras af Konungen i statsrådet, samt af de utaf departementalkommittéerna i vederbörande instruktioner upptagna nya föreskrifter af för verken gemensam natur, följt instruktionen för lotsstyrelsen af den 13 december 1907 med däri sedermera gjorda ändringar samt instruktionen för sjökartverket af den 22 november 1912, dock med vissa afvikelser. I afseende å dessa afvikelser få kommittéerna, i den mån afvikelserna icke i det föregående blifvit berörda eller icke betingats ensamt af de i nyss omförmälda författningsförslag förekommande bestämmelser eller af de gemensamma instruktionsföreskrifterna, göra följande uttalanden i anknytning till nedan angifna paragrafer i det för lotsstyrelsen såsom en afdelning i handelsdepartementet af kommittéerna upprättade instruktionsförslaget.

*Ändringar
i lotsstyrel-
sens in-
struktion
m. m.*

§ 1. I denna paragraf har intagits bestämmelse därom, att lotsstyrelsen jämväl förvaltar de för sjökarteverket och nautisk-meteorologiska byrån anvisade medel. Beträffande kommittéernas förslag, att äfven kommerskollegiets kassa- och räkenskapsärenden skola förläggas till lotsstyrelsen, få kommittéerna hänvisa till hvad kommittéerna i det föregående (s. 588 f.) yttrat härom. Emellertid hafva kommittéerna ej ansett sig nu böra intaga bestämmelser härom i instruktionen för lotsstyrelsen, enär sannolikheten talar för, att med denna organisations genomförande måste af lokala skäl tills vidare anstå.

§ 2. Denna paragraf i lotsstyrelsens nuvarande instruktion innehåller bland annat, att det tillkommer lotsstyrelsen att i frågor beträffande allmänna farleder och hamnar i riket till väg- och vattenbyggnadsstyrelsen meddela de yttranden, som af sistnämnda styrelse äskas. Denna bestämmelse har i § 2 af instruktionsförslaget uteslutits, då hvad därmed afses vinnes genom tillämpning af stadgandet i sista stycket af § 5, att lotsstyrelsen skall tillhandagå andra departementsafdelningar, i detta fall kommunikationsdepartementets afdelning för väg- och vattenbyggnader, med samråd i sådana ärenden tillhörande dessas tjänstebefattning, hvilka böra bedömas ur synpunkter, som lotsstyrelsen företräder.

§ 3. Lotsstyrelsens nuvarande instruktion innehåller i § 3 stadganden om hvad som åligger styrelsen i förhållande till sjökarteverket. Då enligt kommittéernas förslag för sjökarteärendena skall bildas en byrå, sjökartebyrån, i lotsstyrelsen, hafva dessa stadganden såsom icke vidare erforderliga uteslutits ur instruktionsförslaget.

§ 7. Med hänsyn ej mindre till stadgandet i denna paragraf, att de föreskrifter, som, utöfver hvad instruktionen innehåller eller eljes stadgats, meddelas i arbetsordning, som generallotsdirektören utfärdar efter öfverläggning med styrelsens ledamöter, än äfven till den i villkor och bestämmelser för åtnjutande af aflöningsförmåner å lotsstyrelsens och sjökarteverkets stater gifna föreskriften om skyldighet för befattningshafvare att efter ny eller förändrad arbetsordning sköta de med befattningen förenade göromål, har det i nuvarande instruktionerna för lotsstyrelsen och sjökarteverket förekommande särskilda angifvandet af åligganden för befattningshafvare, med undantag af generallotsdirektören och byråcheferna, uteslutits ur instruktionsförslaget för att i stället inflyta i arbetsordningen.

§ 8. Såsom förut nämnts, finnas i lotsstyrelsen en kanslibyrå, en lotsbyrå och ett fyringenjörkontor, hvilkas chefer äro ledamöter i styrelsen. I samband med lotsstyrelsens öfverflyttning till handelsdepartementet och sjökarteväsendets hänförande till lotsstyrelsen hafva styrelsens olika afdelningar, i öfverensstämmelse med den hufvudsakliga innebörden af de ärenden, som å en hvar af dem handläggas, benämnts administrativa byrån, nautiska byrån, tekniska byrån och sjökartebyrån.

Frågan, huruvida ärenden röranden kustsignalväsendet och lotsverkets mobilisering fortfarande skola handläggas och föredragas i den ordning, som bestämmes i förutnämnda nådiga bref den 30 september 1904, eller om de

skola öfverlämnas till handläggning och föredragning af chefen för sjökartebyrån eller någon till nämnda byrå kommenderad officer, har af kommittéerna lämnats öppen. Därest ändring i nuvarande bestämmelser skulle visa sig erforderlig, torde föreskrifter därom kunna meddelas särskildt utan hinder af de bestämmelser, som innehållas i instruktionen.

I denna paragraf har vidare intagits bestämmelse därom, att chefen för sjökartebyrån skall i generallotsdirektörens frånvaro vara dennes ställföreträdare.

§ 10. Å administrativa byrån hafva såsom ordinarie upptagits två kvinnliga biträden. Två dylika biträden äro sedan länge å byrån anställda, fastän icke såsom ordinarie.

§ 17. Tredje momentet af denna paragraf innehåller, att angående mätnings- och kartarbetena, angående förvaring och utlämning af kartor och seglingsbeskrifningar samt angående tillhandahållande och försäljning af de för allmänheten afsedda publikationer stadgas särskildt. Stadgandena härom, hvilka redan nu delvis äro att finna annorstädes än i vederbörande instruktion, hafva synts kommittéerna lämpligen kunna fortfarande gifvas särskildt.

§ 18. I denna paragrafs sista moment har, såsom behöfligt är, föreskrifvits, att till kassören i lotsstyrelsen skola för mindre utgifters bestridande förskottsvis anvisas högst 3,000 kronor i stället för, såsom för närvarande, högst 1,000 kronor.

§ 25. Enligt nu gällande bestämmelser förordnas chef för lotsbyrån för viss tid eller tillsvidare och kan efter tre års tjänstgöring anmälas till erhållande af fullmakt. Den nuvarande innehafvaren af denna befattning erhöi sin fullmakt år 1908. Kommittéerna hafva ansett, att det icke är anledning att sätta chefen för nautiska byrån å extra stat, samt föreslagit, att han i likhet med cheferna för administrativa och tekniska byråerna utnämnes af Kungl. Maj:t på förslag af generallotsdirektören. Man kunde visserligen, såsom förut nämnts, tänka sig, att nautiska och sjökartebyråerna skulle sammanslås, men arbetets mängd torde lägga hinder i vägen härför. Skulle emellertid erfarenheten visa, att framdeles så kan ske, må denna fråga då upptagas till pröfning.

Kap. 32. Instruktion för lotsstyrelsen.

Kommittéerna hafva utarbetat följande

Förslag

till

Instruktion

för handelsdepartementets afdelning för ärenden rörande säkerhetsanstalter för sjöfarten, lotsstyrelsen.

Lotsstyrelsens ämbetsbefattning.

§ 1.

1. Lotsstyrelsen har öfverinseendet öfver lotsverket, som omfattar lots- och fyrinrättningarna jämte lifräddningsanstalterna för skeppsbrutna å rikets kuster med den till samma inrättningar och anstalter hörande personal, äfvensom öfver sjökarteväsendet och blifver Kungl. Maj:t ansvarig, att de därmed afsedda ändamål uppfyllas.

I enlighet härmed åligger det styrelsen, likmätigt allmänna författningar och särskilda nådiga föreskrifter, hufvudsakligen:

att vaka däröfver, att lotsverket tillhörande inrättningar och anstalter af alla slag behörigen vidmakthållas, samt att de säkerhetsanstalter för sjöfarten, som af kommuner, korporationer eller enskilda blifvit med vederbörligt tillstånd inrättade, varda i fullständigt skick underhållna och ordentligen betjänade;

att med uppmärksamhet följa de förhållanden, som betinga utvidgning eller förändring af ifrågavarande inrättningar och anstalter, samt efter omständigheterna omedelbarligen vidtaga eller hos Kungl. Maj:t föreslå de åtgärder, som häraf kunna föränledas; med iakttagande därvid, att till Kungl. Maj:ts pröfning och afgörande öfverlämnas fråga om inrättande af ny fyr eller väsentlig förändring af redan befintlig fyr, i ena och andra fallet såvidt kostnaden därför skall bestridas af lotsverket, om anläggning, flyttning eller indragning af lotsplats, fyrplats eller lifräddningsstation samt om uppbyggande eller nedläggning af lotsled; styrelsen dock obetaget att, därest tillfälliga förhållanden påkalla anordnande för viss tid af ny lotsplats eller lotsled, därom gå i författning äfvensom att låta indraga sådan lotsplats eller lotsled;

att genom mätningar och undersökningar inhämta så noggrann kännedom om riket omgifvande farvatten och dess segelbara inlandsfarvatten, som sjöfartens och försvarsväsendets behof fordra, samt att med stöd af vunna mätningresultat utarbeta och utgifva geodetiskt grundade sjökort;

att författa och tillhandahålla sjöfarande tjänliga beskrifningar till ledning vid navigeringen i rikets farvatten och därtill gränsande hafsområden; att, i den mån för rikets sjöfart finnes ändamålsenligt, utgifva kartor och seglingsbeskrifningar öfver icke svenska farvatten och till svenska farvatten ej gränsande hafsområden;

att utarbета och trycka för marinens behof särskildt erforderliga kartor och seglingsbeskrifningar, i den mån Kungl. Maj:t därom förordnar;

att utfärda lotstaxor i öfverensstämmelse med de af Kungl. Maj:t i sådant afseende fastställda beräkningsgrunder, med rättighet likväl för styrelsen att i fråga om lotsled, som af styrelsen för viss tid anordnats, bestämma lotsafgiften, hvilken dock icke får sättas högre än för motsvarande väglängd af närmast belägen, därmed jämförlig och med Kungl. Maj:ts tillstånd upptagen lotsled;

att för den inom lotsdistrikten tjänstgörande personal utfärda arbetsordningar och instruktioner, innefattande hvad utöfver de i tjänstgöringsreglementet för lotsverket meddelade föreskrifter kan för tjänstgöringen erfordras, och vaka däröfver, att denna personal behörigen fullgör sina skyldigheter;

att förvalta de för lots- och fyrinrättningen med lifräddningsanstalterna, sjökarteverket och nautisk-meteorologiska byrån anvisade medel och i sådant afseende efter rekvisition i mån af behof uppbära dessa medel och därmed bestrida erforderliga utgifter, tillhandahålla nautisk-meteorologiska byrån nödiga medel för bestridande af dess utgifter enligt den för byrån gällande instruktion, redovisa för samtliga omförmälda och öfriga till styrelsen ingående medel samt utöfva kontroll öfver användandet af desamma och därvid tillse, att de af Kungl. Maj:t utfärdade stater rätt efterlefvas.

Styrelsen har att hos Kungl. Maj:t föreslå de på Kungl. Maj:t ankommande åtgärder, hvilka styrelsen anser påkallade för främjande af dess uppgifter och därmed sammanhängande frågor.

2. Härjämte åligger det lotsstyrelsen att i enlighet med de föreskrifter, som af Kungl. Maj:t varda meddelade, upprätta planer rörande användning af lotsverkets personal och materiel för militära ändamål samt att ock i statsrådsberedningen föredraga ärenden rörande nautisk-meteorologiska byrån eller dess verksamhet.

§ 2.

1. Lotsstyrelsen tillkommer att bestämma angående utprickning och belysning af allmänna farleder och hamnar i riket; och äger styrelsen därjämte att öfvervaka, att icke sådana åtgärder vidtagas med afseende på allmänna farleder eller hamnar, att den allmänna sjöfarten därigenom hindras eller försvåras, samt att till förekommande häraf, så ock för undanröjande af i berörda hänseende uppkomna hinder, hos vederbörande myndigheter göra de framställningar, hvartill omständigheterna föranleda, eller eljes vidtaga de åtgärder, som, enligt hvad särskildt är stadgadt, må på styrelsen ankomma.

I sådana frågor beträffande allmänna farleder och hamnar, som icke afse utprickning och belysning däraf, skall, där så anses erforderligt, samarbete

äga rum mellan styrelsen och kommunikationsdepartementets afdelning för väg- och vattenbyggnader.

Då fråga uppstår om utprickning eller belysning af farled, som icke är med sådana anordningar försedd, åligger det styrelsen att från chefen för marinstaben inhämta yttrande, huruvida i militärt hänseende något finnes att vid den ifrågasatta åtgärden erinra. Afstyrker chefen för marinstaben åtgärden, skall, därest styrelsen finner densamma ändock böra vidtagas, ärendet öfverlämnas till Kungl. Maj:ts afgörande.

2. Innan styrelsen enligt hvad i § 6 mom. 1 f) sägs till Kungl. Maj:t afgifver förslag till arbetsplan för sjökartarbetena, skall styrelsen däröfver infordra yttrande af chefen för marinstaben.

§ 3.

Lotsstyrelsen skall låta af trycket utgifva en veckoskrift, innehållande redogörelse för ändringar och förbättringar af säkerhetsanstalterna samt angående hinder för sjöfarten vid rikets kuster äfvensom, så fullständigt ske kan, vid andra länders kuster. Af denna skrift skola exemplar dels tillställas vederbörande in- och utländska myndigheter, dels ock utan annan kostnad än postbefordringsavgift, när sådan ifrågakommer, tillhandahållas enskilda, som därtill anmäla sig.

§ 4.

Lotsstyrelsen äger att, i enlighet med gällande föreskrifter, försälja kasserade båtar och inventarier äfvensom andra lösa tillhörigheter, hvilka icke kunna med fördel vidare användas.

§ 5.

1. De till lotsstyrelsen hörande ärendena äro antingen sådana, i hvilkas beredning styrelsen har att i enlighet med särskildt meddelade bestämmelser deltaga, men som afgöras af Kungl. Maj:t i statsrådet (regeringsärenden), eller ock sådana, hvilka styrelsen har att såsom förvaltande verk själfständigt afgöra (styrelseärenden).

2. I regeringsärende skall styrelsen, i enlighet med därom gällande bestämmelser, afgifva tjänstememorial, innefattande förslag till Konungens beslut i ärendet jämte de hufvudsakliga skälen till beslutet, i statsrådsberedningen föredraga sådant ärende samt deltaga i expedieringen af Konungens beslut i ärendet.

I ärende, som ingår i statsverkspropositionen eller eljest göres till föremål för proposition till riksdagen, åligger det styrelsen att, utöfver förslaget till proposition, tillhandahålla alla för statsrådsprotokollet i ärendet erforderliga sammanställningar och utredningar äfvensom i öfrigt lämna det biträde, som påkallas.

Särskildt åligger det styrelsen att, därest ej för visst fall annorlunda bestämmes af chefen för handelsdepartementet, deltaga i beredningen och expedieringen af regeringsärenden angående lagstiftning inom styrelsens förvaltningsområde, dock i hvad lagstiftningen är af civillags natur i samråd med departementskansliet i justitie- och kyrkodepartementet.

3. I ärende, som innefattar besvär öfver styrelsens beslut, har styrelsen att, innan besvären afgöras af Kungl. Maj:t i statsrådet eller af regeringsrätten, i enlighet med gällande föreskrifter till departementskansliet afgifva promemoria, innehållande yttrande öfver besvären.

4. Det åligger styrelsen att tillhandagå andra departementsafdelningar, departementskontor och departementskanslier med samråd i sådana ärenden, tillhörande dessas tjänstebefattning, hvilka böra bedömas jämväl ur synpunkter, som styrelsen företräder.

§ 6.

1. Lotsstyrelsen åligger att inom nedan nämnda tider årligen till Kungl. Maj:t afgifva följande förslag och uppgifter m. m., nämligen:

a) den 1 februari: arbetsförteckning för det nästföregående året enligt fastställt formulär samt berättelse öfver de under det förflutna året vid sjökarteverket utförda arbeten;

b) den 1 juli: i samarbete med kommerskollegiet beträffande den statistiska bearbetningen ämbetsberättelse för det nästföregående året, hvilken tryckes och distribueras genom kommerskollegiets statistiska byrå;

c) samma dag: förslag öfver lotsverkets ställning vid utgången af näst föregående år, åtföljdt af summarisk uppgift för samma år öfver utgifterna under hvar och en af de i staten för lotsverket upptagna titlar jämte förslag till uppkomna besparingars reserverande eller användande för särskilda ändamål;

d) den 1 augusti: den för statsrevisionen afsedda berättelsen med därvid fogadt sammandrag af lotsstyrelsens och nautisk-meteorologiska byråns räkenskaper;

e) den 1 oktober: sådana förslag, hvilka äro af beskaffenhet att kunna påkalla framställning till näst sammanträdande lagtima riksdag;

f) den 1 december: förslag till stat för fördelning af nästföljande års anslag till lots- och fyrinrättningen med lifräddningsanstalterna samt till nya eller förändrade aflöningsstater, i den mån sådana må finnas erforderliga, äfvensom förslag ej mindre till plan och utgiftsstat för sjökartearbetena under det närmast följande året jämte chefens för marinstaben yttrande öfver förslaget till arbetsplan än ock till beräkning af utgifterna för nämnda arbeten under det därefter följande året.

2. Styrelsen åligger därjämte att till chefen för handelsdepartementet

dels före den 15 februari afgifva generalförslag öfver befäl, underbefäl och betjäning vid lotsverket, sådan personalen vid nästföregående års utgång befanns;

dels före den 1 december insända summarisk redogörelse för sjökarteverkets arbeten under löpande året;

dels göra anmälan, då afgång bland den personal inom styrelsen samt lotsverket, som af Kungl. Maj:t utnämnes, inträffat af annan anledning än beviljad afsked;

dels ock, då något mera anmärkningsvärdt tilldragit sig inom området för styrelsens verksamhet, därom afgifva berättelse.

3. Till kommissionen för de allmänna kartarbetena skall lotsstyrelsen, om möjligt före den 1 november, ingifva förslag såväl till plan för sjökartearbetena, åtföljdt af kartöfversikt, angifvande arbetenas ståndpunkt, och utgiftsstat för nämnda arbeten under det närmast följande året, som ock till beräknande af utgifterna för sjökarteverket under det därefter följande året.

4. Före den 1 april skall till chefen för handelsdepartementet och till justitiekanslersämbetet aflämnas förteckning öfver de före utgången af näst-föregående år till styrelsen inkomna ärenden, hvilka icke inom två månader efter sistnämnda års utgång blifvit slutligen handlagda.

§ 7.

De föreskrifter, som erfordras angående arbetet inom lotsstyrelsen, utöfver hvad denna instruktion innehåller eller eljes stadgats, meddelas i arbetsordning, som generallotsdirektören utfärdar efter öfverläggning med styrelsens ledamöter.

Lotsstyrelsens organisation.

§ 8.

1. Lotsstyrelsen utgöres af en generallotsdirektör såsom chef för styrelsen samt fyra byråchefer såsom ledamöter. Byråcheferna förestå hvar sin af följande byråer, nämligen: byrån för administrativa ärenden, byrån för nautiska ärenden, byrån för tekniska ärenden samt byrån för sjökarteärenden.

2. Fördelningen af ärendena mellan byråerna bestämmes af generallotsdirektören i arbetsordningen. Då tvifvelaktigt är, till hvilken ledamots handläggning ett ärende rätteligen hör, äger generallotsdirektören därom bestämma.

3. Chefen för sjökartebyrån skall i generallotsdirektörens frånvaro företräda honom (generallotsdirektörens ställföreträdare).

§ 9.

1. Generallotsdirektören är i främsta rummet Kungl. Maj:t ansvarig för fullgörandet af lotsstyrelsens åligganden och bör tillse, att styrelsens tjänstemän med nit och drift uppfylla sina skyldigheter.

2. Föredragningen af regeringsärenden i statsrådsberedningen verkställs af generallotsdirektören eller, efter dennes bestämmande och, där hinder ej möter, i hans närvaro, af tjänsteman i styrelsen, som där deltagit i ärendets handläggning, dock med iakttagande däraf att, i enlighet med föreskrift i

lagen om beredning af de regeringsärenden, som afgöras af Konungen i statsradet, chefen för handelsdepartementet är behörig att kalla annan person att, i stället för de nu nämnda, verkställa viss föredragning i statsrådsberedningen samt att, när han så för godt finner, själf där föredraga ärende.

3. Byråchef åligger: att bereda och inför generallotsdirektören föredraga de till hans handläggning hörande ärenden; att i samtliga de ärenden, vid hvilkas handläggning han är närvarande, uttala sin mening och, om beslutet blifver därifrån afvikande, låta anteckna densamma i styrelsens protokoll, skolande, då i regeringsärende skiljaktig mening förekommer, denna mening intagas i tjänstememorialet eller i bifogad promemoria eller protokoll; att skriftligen anteckna lotsstyrelsens beslut till ledning för uppsättning och expedition; att iakttaga hvad i allmänna författningar, i kungl. bref samt under ärendenas behandling förekommer af beskaffenhet att böra föranleda särskilda åtgärder från styrelsens sida; att ansvara för, att styrelsens beslut i de af honom föredragna ärenden varda skyndsamt och noggrannt expedierade; samt att i öfrigt fullgöra hvad enligt denna instruktion och arbetsordningen till byråchefs befattning hör.

Särskildt åligger:

chefen för administrativa byrån:

att med nödigt biträde af och i samarbete med kommerskollegiets statistiska byrå beträffande uppställningen af de statistiska delarna utarbета styrelsens årliga ämbetsberättelse,

att tillse, att lotsjordeboken hålles i fullständigt skick samt att ordentliga förteckningar föras öfver de åtkomst- och öfriga handlingar, på hvilka lotsverkets ägande- eller dispositionsrätt till jordtomter och lägenheter gr undar sig,

att upprätta förslag till stat för fördelning af anslaget till lots- och fyrinrättningen med lifräddningsanstalterna, samt

att vaka däröfver, att de å administrativa byrån anställda tjänstemän behörigen fullgöra sina skyldigheter;

chefen för nautiska byrån:

att förvara prickrullorna samt tillse, att såväl dessa som personalrullorna äfvensom liggaren öfver fartyg och båtar hållas i behörigt skick, samt

att upprätta de till styrelsens årliga ämbetsberättelse hörande tabeller rörande lotsningar samt strandningar och sjöolyckor;

chefen för tekniska byrån:

att tillse arbetenas behöriga ordnande och utförande inom tekniska byrån,

att hos lotsstyrelsen föreslå fyringenjör till byggnadsarbetens utförande samt, efter det styrelsen i anledning häraf meddelat beslut, för honom utfärda resorder och instruktioner,

att, då fyringenjörs rapport innehåller uppgift, som anses påkalla styrelsens uppmärksamhet, därom göra anmälan,

att till styrelsen afgifva förslag om komplettering af lotsverkets samtliga förråd,

att låta upprätta och till styrelsen afgifva kostnadsförslag och ritningar till byggnads- och reparationsarbeten samt för deras riktighet ansvara,

att på grund af inkomna framställningar eller eljes vunnen erfarenhet föreslå erforderliga förbättringar i afseende å lotsverkets fasta säkerhetsanstalter,

att lämna erforderliga uppgifter jämte tabeller för styrelsens årliga ämbetsberättelse i de delar, som röra hans ämbetsförvaltning, samt

att vaka däröfver, att de å tekniska byrån anställda tjänstemän behörigen fullgöra sina skyldigheter;

chefen för sjökartebyrån:

att upprätta förslag till arbetsplan för sjökartearbetena,

att med stöd af den för året fastställda arbetsplan upprätta förslag beträffande den för kartverkets mätningar erforderliga personal,

att leda mätning- och kartarbetena, samt

att vaka däröfver, att de å sjökartebyrån anställda tjänstemän behörigen fullgöra sina skyldigheter.

Med afseende å regeringsärenden åligger det byråchef särskildt:

att ansvara för uppsättande af vederbörliga tjänstememorial;

att efter generallotsdirektörens bestämmande föredraga ärende i statsrådsberedningen;

att upprätta förslag till föredragningslista öfver ärenden, som skola förekomma i statsrådet;

att ansvara för uppsättande af sådana expeditioner, som skola förse antingen med Konungens eller med departementschefens underskrift, samt, innan de utskrifvas, låta öfverlämna de förra för granskning till generalsekreteraren i handelsdepartementet;

att tillhandagå den, som för protokollet i statsrådet, med samråd angående affattande af samma protokoll; samt

att ombesörja det till statsrådsprotokollet hörande registratur, i hvad afser ärenden, som expedieras från styrelsen, och att tillhandahålla protokollsföreläsningsdetsamma.

§ 10.

1. Hos, lotsstyrelsen äro anställda följande ordinarie tjänstemän och biträden:

å administrativa byrån: en sekreterare, två kamrerare, en registrator, två revisorer och bokhållare äfvensom en kassör och bokhållare samt två kvinnliga biträden;

å tekniska byrån: två fyringenjörer, en verkmästare och en materialförvaltare;

å sjökartebyrån: förutom till tjänstgöring därstädes kommenderad militär personal, en aktuarie, elfva manliga ritare eller gravörer samt två kvinnliga biträden.

2. Styrelsen äger att förordna ledare af rit- och gravyrarbetena och, i den mån sådant för göromålens behöriga gång erfordras, anställa extra fyringenjörer, andra tekniska biträden och amanuenser äfvensom antaga andra extra ordinarie tjänstemän och elever samt utse vaktmästare.

Ärendenas handläggning.

§ 11.

Uti alla hos lotsstyrelsen förekommande ärenden, med undantag af de i § 12 mom. 2 omnämnda, äger generallotsdirektören ensam besluta efter vederbörlig föredragning på sätt i denna instruktion bestämmes.

§ 12.

1. Vid föredragning inför generallotsdirektören af nedan nämnda ärenden skola chefen för administrativa byrån och minst en af öfriga ledamöter närvara och i ärendets behandling deltaga:

- a) författningsfrågor, vare sig de äro regeringsärenden eller styrelseärenden;
- b) regeringsärenden rörande tjänstebefattningar, till hvilkas besättande lotsstyrelsen upprättar förslag;
- c) frågor om åtgärder i följd af kungl. beslut, hvilka handla om allmänna föreskrifter eller röra flera än en af styrelsens byråer;
- d) frågor om styrelsens och underlydande verks organisation samt arbetsordningar och instruktioner för underlydande;
- e) utfärdande af allmänna föreskrifter eller cirkulär;
- f) förslag till stater samt upprättande af specialstater;
- g) styrelsens ämbetsberättelse;
- h) styrelseärenden angående tillsättande af tjänstemän;
- i) frågor om tjänstefel af den styrelsen underlydande personal;
- k) anmärknings-, afskrifnings- och balansmål;
- l) ändringar i utgifningssättet för sjökarteverkets publikationer;
- m) förslag till arbetsplan för sjökarteverket; samt
- n) öfriga ärenden, hvilka generallotsdirektören anser böra i nu ifrågasvarande ordning handläggas.

2. Skall af styrelsen behandlas ärende rörande varning eller annan bestraffning, därunder äfven inbegripet afstängning från tjänstgöring eller skiljande från tjänsten enligt hvad i tjänstgöringsreglementet för lotsverket sägs, afgöres ärendet efter omröstning mellan de i beslutet deltagande, därvid som styrelsens beslut gäller den mening, hvarom flertalet sig förenar, eller vid lika röstetal den mening, som af generallotsdirektören biträdes.

3. Vid föredragning af andra ärenden än de i mom. 1 omnämnda erfordras ej närvaro af annan ledamot än föredraganden.

4. Generallotsdirektörens ställföreträdare skall, äfven då han ej fungerar såsom sådan, i allmänhet närvara vid föredragning i styrelsen af viktigare ärenden, tillhörande andra byråer än hans egen.

§ 13.

1. För att inspektera underlydande personals verksamhet eller undersöka förhållanden, hvarom han behöfver inhämta närmare kändedom, äger general-

lotsdirektören, när han så finner nödigt och hans öfriga ämbetsgöromål det medgifva, företaga tjänsteresa.

2. Generallotsdirektören må ock, när omständigheterna därtill föranleda, uppdraga åt ledamot i styrelsen att för ofvan omförmälda ändamål företaga tjänsteresa.

§ 14.

Därest under tjänsteresa, som generallotsdirektören företager, eller eljes i något ärende erfordras omedelbar åtgärd, må generallotsdirektören, utan att hafva inhämtat yttrande af byråchef, meddela befallning om verkställighetsåtgärder. Dock skall sådan befallning, i händelse den rör allmänna förhållanden inom förvaltningen eller föranleder till ändring i någon redan stadgad ordning eller till utgift, skriftligen utfärdas och därefter i lotsstyrelsen vid nästa sammanträde, som generallotsdirektören bevisar, till protokollet anmälas.

§ 15.

1. I ärenden af den enklare beskaffenhet, att de icke finnas i hvarje särskildt fall påkalla lotsstyrelsens pröfning, må vederbörande byråchef, utan föregående föredragning i styrelsen, äga besluta eller ock öfverlämna den slutliga handläggningen åt vederbörande tjänsteman.

Hvilka ärenden må handläggas i nu nämnd ordning, bestämmes, där icke föreskrift därom är i annan väg meddelad, i arbetsordningen eller eljes af generallotsdirektören. Anmälan om dylika bestämmelser skall ske hos Kungl. Maj:t.

2. Utan föregående föredragning må, i den omfattning i arbetsordningen eller eljes af generallotsdirektören bestämts, byråchef genom remiss eller särskild skrifvelse infordra förklaringar, upplysningar, yttranden och uteblifna uppgifter äfvensom åt person, lydande under styrelsen, meddela påminnelser och anvisningar i ärenden, som höra till hans handläggning.

3. Byråchef må själf eller genom underordnad tjänsteman besvara till styrelsen inkomna förfrågningar rörande faktiska förhållanden, hvarigenom dock föregripande af något styrelsens beslut icke må ske.

4. Likaledes må byråchef direkt till granskning, bearbetning, anteckning eller förvaring af vederbörande tjänsteman befodra inkommande journaler, dagböcker, statistiska uppgifter, berättelser, rapporter med mera dylikt; börande dock, därest dessa handlingar innehålla något af beskaffenhet att böra inför styrelsen anmälas, sådan anmälan omedelbart ske.

5. Byråchef äger, enligt närmare bestämmelser i arbetsordningen, till utbetalning godkända räkning, sedan densamma blifvit attesterad.

6. Byråchef må äfven vidtaga nödig åtgärd i annat ärende, där det är af den brådskande natur, att icke utan verklig olägenhet kan med åtgärdens vidtagande uppskjutas och hinder förefinnes för omedelbart beslut af generallotsdirektören; skoland dock åtgärd i sådant hänseende så snart ske kan anmälas i styrelsen.

§ 16.

1. I generallotsdirektörens frånvaro inträder, därest Kungl. Maj:t icke annorlunda förordnar, generallotsdirektörens ställföreträdare i utöfning af hans åligganden i lotsstyrelsen.

2. I generallotsdirektörens frånvaro må icke, så vida ej Kungl. Maj:t särskildt annorlunda förordnar, afgifvas förslag till tjänsters återbesättande eller tjänster tillsättas i annan ordning än genom förordnanden att dem tills vidare förrätta, ej heller ansvar för fel eller försummelse i tjänsten ådömas — häri likväl ej ingripet afstängning från tjänstens utöfning. Ej heller må i generallotsdirektörens frånvaro utan hans medgifvande sådana åtgärder vidtagas, som rubba eller ändra utaf styrelsen gifna föreskrifter eller förut i styrelsens ämbetsutöfning följda grunder.

3. Hvad nu sagts skall ock vid inträffande ledighet i generallotsdirektörsbefattningen äga tillämpning, intill dess Kungl. Maj:t annorlunda förordnar.

4. När generallotsdirektören ämnar företaga tjänsteresa eller begagna semester eller då han eljest blifver hindrad att utöfva ämbetet i styrelsen, skall han därom, liksom då han åter inträder i styrelsen, göra anmälan hos chefen för handelsdepartementet

§ 17.

1. Hos lotsstyrelsen skola föras och i fullständigt skick hållas:
lotsjordebok i enlighet med hvad därom särskildt är stadgad;
rullor öfver den vid lotsverket anställda personal äfvensom prickrullor enligt af styrelsen fastställt formulär;

liggare dels öfver alla lotsverket tillhörande byggnader och fasta sjömärken, dels öfver lotsverkets fartyg och båtar, hvardera liggaren med tillhörande ritningar; samt

förteckningar öfver sjökarteverkets orginalmätningsskartor jämte kopior, öfver kartverkets graverade kart- och förtoningsplåtar samt öfver de särskildt för marinen upprättade kartor och beskrifningar jämte uppgift å deras fördelning till flottans stationer eller andra myndigheter.

2. Hos styrelsen skola jämväl på säkert ställe förvaras de åtkomst- och öfriga handlingar, på hvilka lotsverkets ägande- eller dispositionsrätt till jordtomter och lägenheter grundar sig.

3. Angående mättings- och kartarbetena, angående förvaring och utlämning af kartor och seglingsbeskrifningar samt angående tillhandahållande och försäljning af de för allmänheten afsedda publikationer stadgas särskildt.

§ 18.

1. Penningar, som inflyta till lotsstyrelsen, insättas på räkning i riksbanken. För hvarje influten medelspost lämnar kassören kvitto, hvilket dock för att gälla skall vara annoterat af kamreraren, därom kvittot bör innehålla anteckning.

2. Utbetalningar från kassan ske endast på grund af styrelsens eller byråchefs enligt § 15 mom. 5 meddelade beslut.
3. Inkomna räkningar skola af vederbörande tjänstemän granskas, innan beslut om utbetalning meddelas.
4. För utbetalning af belopp uppgående till 500 kronor och däröfver utfärdas anvisning på riksbanken. För mindre utgifters bestridande må till kassören förskottsvis anvisas högst 3,000 kronor.

§ 19.

1. Samarbete i regeringsärende mellan lotsstyrelsen och annan departementsafdelning, departementskontor eller departementskansli skall äga rum i den ordning, som föreskrifves i stadgan om beredning och expediering af de regeringsärenden, som afgöras af Konungen i statsrådet.

2. Angående sättet för gemensam handläggning och pröfning af styrelseärenden gälla särskilda bestämmelser.

3. Då inom styrelsen handlägges styrelseärende af större vikt, hvilket berör annan departementsafdelnings, departementskontors, centralt ämbetsverks eller anstalts verksamhetsområde, skall tillfälle beredas ifrågavarande verk att för bevakande af intressen, som falla under dess verksamhet, därvid låta representera sig genom en sin tjänsteman. Dylik representant åligger att i ärendet meddela upplysningar och råd, uttala sin mening samt, om beslutet blifver därifrån afvikande, låta anteckna densamma till protokollet.

4. Bereder annan departementsafdelning eller departementskontor, centralt verk eller anstalt lotsstyrelsen tillfälle till sådant samarbete i styrelseärende, hvarom i mom. 3 sägs, äger generallotsdirektören bestämma, huruvida och af hvem styrelsen skall därvid representeras; och gånge med sådant ärendes afgörande, såsom i vederbörande instruktion är bestämdt.

§ 20.

1. Handlingar i ärenden, hvilka handlagts på sätt i § 12 mom. 1, 2 och 3 omförmäles, förses med anteckning, utvisande den byrå, å hvilken ärendet handlagts, dagen för beslutets fattande samt hvilka i ärendets handläggning deltagit.

2. Protokoll föres, förutom i de fall, som omförmälas i § 9 mom. 3 och § 14, samt då sådant föranledes af bestämmelserna i § 19 mom. 1—3, jämväl då beslut skall expedieras genom protokollsutdrag eller generallotsdirektören finner anledning särskildt förordna, att protokoll skall föras.

§ 21.

Lotsstyrelsens kassa skall inventeras minst en gång i månaden af generallotsdirektören och chefen för administrativa byrån i närvaro af kamreraren och kassören. Inventeringsinstrumentet skall underskrifvas af dem, som förrättat inventeringen.

§ 22.

1. Koncept till utgående expeditioner förses med justeringsmärke af generallotsdirektören och föredraganden. Koncept till skrifvelse, hvarom i § 15 förmåles, förses med justeringsmärke af vederbörande ledamot.

2. Tjänstememorial eller promemoria i regeringsärende skall upptaga, hvilka personer deltagit i ärendets slutliga handläggning.

3. Anvisningar på riksbanken, uppbördsbevis och dylikt undertecknas af generallotsdirektören och chefen för administrativa byrån, och skola anvisningar för att gälla jämväl vara försedda med kassörens namnteckning.

Öfriga skrivelser i ärenden, föredragna inför generallotsdirektören, underskrifvas af honom jämte föredraganden.

Är generallotsdirektören hindrad att underskrifva expeditionen i ett inför honom föredraget ärende, undertecknas den af hans ställföreträdare med tillägg af orden: »För generallotsdirektören»

På samma sätt undertecknas expedition i ärende, som handlagts i den ordning § 16 stadgar.

Expedition i ärende, som enligt § 15 afgjorts af byråchef utan föregående föredragning, underskrifves »På lotsstyrelsens vägnar» och förses med vederbörandes namnteckning.

Expedition i ärende, som enligt § 15 handlagts af annan tjänsteman, förses med underskrift »Enligt uppdrag» och tjänstemannens namnteckning.

Utgående protokollsutdrag underskrifvas af sekreteraren.

Daglig arbets- och mottagningstid m. m.

§ 23.

1. För ordinarie tjänstinnehafvare skall, i den mån ej nedan annorlunda stadgas, den dagliga arbetstiden å tjänsterummet hvarje söckendag utgöra, för gravörer och ritare sju timmar samt för öfriga sex timmar, förlagda till tider, om hvilka i arbetsordningen eller eljes af generallotsdirektören meddelas närmare bestämmelser.

2. I den sålunda bestämda arbetstiden äger öfverordnad att vid alla de tillfällen, då göromålets gång det kräfver, påfordra nödig utsträckning, för kvinnliga befattningshafvare dock ej längre än en timme.¹ Å andra sidan må generallotsdirektören, om och i den mån omständigheterna det medgifva, kunna för högst tre månader under tiden juni—september med högst två timmar inskränka den dagliga arbetstiden å tjänsterummet.²

¹ Det föreslagna stadgandet om begränsning af de kvinnliga biträdenas öfvertidsarbete har ej biträdts af *kommerskollegiikommitténs ledamöter*, hvilka ansett nämnda befattningshafvare kunna åläggas sådant arbete intill tre timmar om dagen, dock ej sammanlagdt öfver tolf timmar i veckan.

² *Kommerskollegiikommitténs ledamöter* hafva ansett, att bestämmelser om inskränkt sommartjänstgöring ej böra intagas i instruktionen.

För fullgörande af något af Kungl. Maj:t eller på grund af Kungl. Maj:ts bemyndigande meddeladt allmänt uppdrag må erforderlig inskränkning äga rum i den föreskrifna dagliga arbetstiden å tjänsterummet.

Därest i särskilda fall arbete i tjänsten kan med större fördel utföras utom tjänsterummet, må medgifvande till inskränkning af arbetstiden å tjänsterummet lämnas af generallotsdirektören eller, efter dennes bestämmande, af vederbörande byråchef. Fråga om inskränkning i särskilda fall i öfrigt i den i allmänhet fastställda arbetstiden å tjänsterummet prövas i enahanda ordning.

3. Hvad i denna § är stadgadt må ej verka till hinder för utöfvande af riksdagsmannaupdrag.

§ 24.

1. För generallotsdirektören och byråchef skall viss daglig för allmänhetens mottagande afsedd tid vara bestämd och genom anslag inom verket tillkännagifven.

2. Registratorskontoret skall för allmänheten hållas öppet minst fem timmar hvarje söckendag; dock att generallotsdirektören må, där sådant finnes utan olägenhet kunna äga rum, kunna för högst tre månader under tiden juni—september inskränka den sålunda bestämda mottagningstiden å registratorskontoret till minst fyra timmar om dagen.

3. I den mån lotsstyrelsen finner det erforderligt, skall viss daglig mottagningstid äfven för annan tjänstinnehafvare än dem, hvilka förut nämnts, bestämmas och tillkännagifvas.

4. Registrator skall vara tillstädes å tjänsterummet en timme före den allmänna tjänstgöringstidens början.

5. Registrator åligger särskildt att, i den mån departementschefen icke medgifvit undantag, till generalsekreteraren i handelsdepartementet, utan föregången diarieföring men efter åsättande af ingångsstämpel, öfversända alla till styrelsen direkt inkomna, till Kungl. Maj:t ställda regeringsärenden.¹

Tjänstetillsättning, semester och annan tjänstledighet, vikariat och afsked.

§ 25.

1. Generallotsdirektören samt cheferna för administrativa, nautiska och tekniska byråerna utnämnas af Kungl. Maj:t, byråcheferna på förslag af generallotsdirektören.

2. Till chef för sjökartebyrån förordnar Kungl. Maj:t, sedan generallotsdirektören i ärendet afgifvit yttrande, lämplig officer vid flottan af regementsofficers grad.

¹ Det i § 24, sista punkten, föreslagna stadgandet har icke biträds af *kommerskollegiikommitténs ledamöter*, hvilka ansett öfversändandet till generalsekreteraren af inkomna regeringsärenden böra ske först *efter* föregången diarieföring i styrelsen och *sedan* generallotsdirektören haft tillfälle att åtminstone summariskt taga del af dem.

3. Då sekreterar- eller kamrerartjänst skall tillsättas, utfärdar lotsstyrelsen kungörelse därom i allmänna tidningarna samt medelst anslag i styrelsens lokal med föreläggande af fjorton dagars ansökningstid, räknad från den dag, kungörandet i allmänna tidningarna sker. Efter denna tids förlopp anmäler styrelsen ärendet hos Kungl. Maj:t med tjänstememorial, däri till tjänstens erhållande förordas den bland de sökande, som styrelsen med hänsyn till förtjänst och skicklighet anser böra till densamma företrädesvis ifrågakomma, eller och meddelas, att sådant förord icke kan lämnas åt någon bland de sökande.

4. Då fyringenjörstjänst blifvit ledig, kungöres tjänsten till ansökning på sätt i mom. 3 sägs. Efter ansökningstidens utgång anmäler styrelsen ärendet genom tjänstememorial hos Kungl. Maj:t och föreslår därvid den af de sökande, som styrelsen med hänsyn till förtjänst och skicklighet i allmänhet samt duglighet särskildt för den lediga tjänsten anser böra till densamma företrädesvis ifrågakomma, till erhållande af fullmakt å tjänsten, såvida han under minst två års föregående tjänstgöring såsom extra eller tillförordnad fyringenjör ådagalagt nöjaktig förmåga samt ordentlighet vid anförtrödda byggnadsarbetens utförande och i andra honom uppdragna göromål. I annat fall föreslår styrelsen honom till undfående af nådigt förordnande att emot åtnjutande af de till den lediga tjänsten anslagna aflöningsförmåner uppehålla tjänsten under två år eller den kortare tid, som anses erforderlig för att pröfva hans lämplighet för tjänsten. Finnes vid den bestämda tidens utgång den förordnade hafva vid tjänstens utöfvande ådagalagt nöjaktig förmåga samt ordentlighet, anmäler styrelsen honom till erhållande af nådig fullmakt å tjänsten, men i annat fall skall tjänsten ånyo kungöras till ansökning ledig.

5. Ledig verkmästartjänst kungöres till ansökning på sätt i mom. 3 sägs. Verkmästare förordnas af lotsstyrelsen att tills vidare under högst två år uppehålla tjänsten mot åtnjutande af de för densamma anslagna aflöningsförmåner. Har tillförordnad verkmästare tjänstgjort två år och därvid visat sig besitta för befattningen nöjaktig skicklighet och förmåga samt i öfrigt funnits vara för tjänsten lämplig, anmäles han af chefen för tekniska byrån hos lotsstyrelsen till erhållande af fullmakt.

6. Öfriga tjänstemän afvensom biträden å ordinarie stat tillsättas af styrelsen, sedan befattningen blifvit, på sätt i mom. 3 sägs, kungjord till ansökning. Sedan ansökningstiden utgått, tillsättes befattningen efter pröfning af de sökandes förtjänst och skicklighet. Finnes bland sökandena icke någon, som styrelsen anser till befattningen lämplig, låter styrelsen ånyo kungöra densamma till ansökning ledig.

7. Styrelsen afgifver förslag å den militära personal, som bör kommanderas till tjänstgöring å sjökartebyrån.

§ 26.

1. För behörighet till sekreterartjänsten fordras att hafva aflagt juris kandidatexamen.

2. För att kunna anställas såsom kamrerare, registrator, revisor och bokhållare, kassör och bokhållare eller såsom amanuens eller annan extraordinarie tjänsteman, som icke i mom. 3 och 4 här nedan är nämnd, fordras att hafva aflagt juris kandidatexamen eller kansliexamen; styrelsen dock obehaget att, där särskilda omständigheter därtill föranleda, medgifva dylik anställning åt därtill lämplig person, som endast aflagt mogenhetsexamen vid högre allmänt läroverk.

3. Såsom fyringenjör eller extra fyringenjör må ej annan anställas än den, som företer betyg öfver aflagd mogenhetsexamen vid högre allmänt läroverk äfvensom antingen betyg öfver godkända insikter vid fullständig afgangsexamen från någondera af tekniska högskolans fackskolor för väg- och vattenbyggnadskonst och för maskinbyggnadskonst och mekanisk teknologi eller ock intyg öfver förutgången praktisk verksamhet af beskaffenhet, som förutsätter för fyringenjörstjänst erforderliga kunskaper.

4. För anställning såsom aktuarie fordras dels att hafva aflagt filosofisk ämbetsexamen eller filosofie kandidatexamen, hvardera med minst betyget med beröm godkänd i ettdera af ämnena astronomi eller matematik samt omfattande jämväl ämnet fysik, dels ock att genom profvtjänstgöring vid sjökartverket eller rikets allmänna kartverk eller annorledes hafva ådagalagt tillfredsställande insikt i de till befattningen hörande arbetenas utförande.

Till verkmästare och andra tekniska biträden, till materialförvaltare samt till ritare eller gravörer äger lotsstyrelsen antaga därtill lämpliga personer utan afseende å aflagda examina.

Manlig ritare eller gravör skall för att vinna ordinarie anställning hafva fyllt 22 år.

§ 27.

1. Generallotsdirektören, lotsstyrelsens ledamöter samt de å administrativa och sjökartebyråerna anställda civila och militära tjänstemän samt kvinnliga biträden äfvensom materialförvaltaren äga årligen, när sådant utan hinder för göromålens behöriga gång kan ske, åtnjuta semester, generallotsdirektören, ledamot, sekreteraren och kamreraren under en och en half månad samt de öfriga under en månad, allt enligt af generallotsdirektören gillad fördelning.

Ledighet från tjänstgöring med bibehållande af aflöningsförmånerna oafkortade må ock kunna af styrelsen beviljas fyringenjör och verkmästare under en månad årligen, såvida särskild kostnad för uppehållande af deras tjänster icke därigenom drabbar statsverket.

Amanuenser och biträden med fast arfvode samt vaktmästare äga årligen, när så kan ske, åtnjuta ledighet under femton dagar, utan att afstå någon del af dem tillkommande aflöningsförmåner.

2. Inträffar för generallotsdirektören behof af annan ledighet, meddelas sådan för en och en half månad af chefen för handelsdepartementet. Erfordras längre ledighet, hänskjutes ärendet till Kungl. Maj:t.

Åt byråchef, sekreterare och kamrerare må styrelsen bevilja tjänstledighet under högst en och en half månad årligen. Under sålunda beviljad tjänstledighet, så ock då nämnda tjänstemän åtnjuta semester eller befinna sig å tjänsteresa eller när nämnda befattningar äro lediga, må styrelsen förordna lämplig person att uppehålla tjänsten. Föreligger behof af tjänstledighet under längre tid, anmäles ärendet hos chefen för handelsdepartementet, som äger att för en tid af högst sex månader årligen bevilja tjänstledighet och förordna vikarie. Fordras längre tids ledighet, underställes ärendet Kungl. Maj:t, som då jämväl förordnar om tjänstens uppehållande under tiden.

Tjänstledighet för annan ordinarie tjänsteman än nu sagts, för biträde äfvensom för vaktmästare må af styrelsen beviljas för högst sex månader årligen. Uppstår behof af längre tjänstledighet, meddelas sådan af chefen för handelsdepartementet. Förordnande om befattningens uppehållande under tiden meddelas af styrelsen.

Tjänstledighet kan af styrelsen beviljas åt officer intill två månader och åt underofficer intill tre månader årligen.

3. Därest förordnande för upprätthållande af omförmälda befattningar under ifrågasatt tjänstledighet för deras innehafvare medför särskild kostnad för statsverket och gällande bestämmelser ej medgifva utbetalande af erforderlig vikariatsersättning, underställes frågan i sin helhet Kungl. Maj:ts pröfning.

4. Extra ordinarie tjänstemän och biträden må styrelsen bevilja frihet från tjänstgöring för så lång tid, som finnes lämpligt, under förutsättning att ingen kostnad däraf åsamkas statsverket.

§ 28.

Ansökning om afsked från befattning hos lotsstyrelsen bör, då befattningen är tillsatt af Kungl. Maj:t, till Kungl. Maj:ts afgörande öfverlämnas, men i annat fall pröfvas och afgöras af styrelsen. Innan framställning om afsked beviljas, bör frågan om förekommande pensionsrätt vara pröfvad i därför stadgad ordning.

Åtal och ansvar för tjänstefel.

§ 29.

Begår generallotsdirektören eller ledamot fel eller försummelse i utöfning af tjänst inom lotsstyrelsen, sker åtal därför inför Svea hofrätt.

§ 30.

1. Gör annan ordinarie tjänsteman hos lotsstyrelsen sig skyldig till fel eller försummelse i tjänsten eller vanvördnad mot förman, eller brister han i lydriad, äger styrelsen att, efter omständigheterna, tilldela honom varning eller fälla honom till böter, svarande mot högst en månads aflöning, eller ock ådöma honom suspension från tjänst och aflöning under högst tre månader. Låter han sig däraf ej rätta eller är felet af svärare beskaffenhet, förordnar sty-

relsen om hans åtalande inför Svea hofrätt af den person, som justitiekanslers-
ämbetet, uppå styrelsens anmälan, därtill förordnar; ägande styrelsen emel-
lertid att från tjänstens utöfning afstånga den felande, intill dess öfver honom
blifvit slutligen dömdt eller domstolen annorlunda förordnat, och komma
under tiden hans löneinkomster att innehållas, där ej styrelsen finner skäl
att låta honom uppbära någon del däraf.

Varder tjänsteman, som innehar Kungl. Maj:ts fullmakt eller förordnande,
af styrelsen ådömd suspension eller afstångd från tjänstens utöfning, skall
åtgärden jämte skälen därför hos Kungl. Maj:t anmälas.

2. Biträde eller vaktmästare, som förhåller sig felaktigt eller försumligt
i tjänsten, må af styrelsen varnas eller på högst tre månader suspenderas
från tjänst och lön, därvid styrelsen, tills beslut om suspension vunnit laga
kraft, äger afstånga vederbörande från tjänstgöring. Låter vederbörande
sig däraf ej rätta eller begår han fel af svårare beskaffenhet, må styrelsen
skilja honom från tjänsten.

3. Extra ordinarie tjänsteman eller biträde, som ådagalägger försumlighet,
oskicklighet eller klandervärdt uppförande eller gör sig skyldig till fel
eller försummelse i tjänsten och ej låter sig rätta af varning, äger styrelsen
omedelbart skilja ur tjänsten. Den, som öfver tre månaders tid utan be-
hörigt tillstånd afhållit sig från tjänstgöring, anses själf hafva uteslutit
sig från styrelsen.

Besvär öfver lotsstyrelsens beslut.

§ 31.

1. Den, som icke åtnöjes med lotsstyrelsens beslut äger, där ej annorlunda
är genom särskilda författningar stadgadt, att hos Kungl. Maj:t söka än-
dring genom besvär, hvilka skola ingifvas till styrelsen före klockan tolf å
trettionde dagen efter erhållen del af beslutet, samt i ärende rörande till-
sättande af tjänstebefattning å trettionde dagen efter den dag, då beslutet
blifvit kungjordt i allmänna tidningarna. Öfver tilldelad varning må klagan
icke föras.

2. Styrelsens beslut om tjänstemans eller annan tjänstepersonals afstång-
ning från tjänstgöring går i verkställighet utan hinder af besvärs anförande.

E

**TILL HANDELSDEPARTEMENTET
HÖRANDE ANSTALTER**

Kap. 33. Patentverket.

Det ämbetsverk, som i vårt land tidigast hade befattning med patentväsendet, var kommerskollegiet. Efter att enligt 1819 års förordning angående privilegia exclusiva hafva haft till åliggande att afgifva betänkande öfver ansökningar om erhållande af dylika af Konungen meddelade privilegier samt afgöra klander öfver beviljade privilegier, blef kollegiet enligt 1834 års patentförordning den myndighet, som hade att bevilja skydd för uppfinningar i form af patent. Ändring härutinnan ifrågasattes först i det betänkande med förslag till ny patentförordning, som af en för frågans utredning tillsatt kommitté afgafs år 1878. Kommittén, som funnit att arbetet med patentärenden förutsatte större tekniska insikter än de, som rimligen kunde förväntas af kollegiet med dess dåvarande egentligen för andra ändamål afpassade organisation, upptog till pröfning dels ett förslag om att förlägga patentärendenas handläggning till tekniska högskolan, dels ett annat förslag om att öfverlämna desamma till en fristående byrå i civildepartementet. Kommittén tillstyrkte emellertid intet af dessa förslag, utan ansåg lämpligast att, då patentärendenas antal icke för det dåvarande enligt kommitténs mening påkallade inrättandet af ett särskildt ämbetsverk såsom patentmyndighet, låta dessa ärenden, hvilka på grund af sin natur stode synnerligen nära dem, som anginge den allmänna näringsverksamheten, behandlas af kollegiet, under förutsättning att där bildades en särskild för detta ändamål afsedd och med tillräckliga tekniska krafter utrustad afdelning. Vid högsta domstolens granskning af kommittéförslaget hade två justitieråd en från kommitténs såtillvida afvikande uppfattning, att de ansågo patentärendenas handläggning böra anförtros ej åt kommerskollegiet utan åt ett fristående verk, som ägnade sig uteslutande åt patentväsendet, dess handhavande, studium och utveckling. Den kommitté, som år 1883 fick i uppdrag att afgifva förslag till omorganisation af kommerskollegiet anmodades äfven att yttra sig i frågan och uttalade därvid såsom sin mening, att tillsvidare patentärendena borde öfverlämnas åt den myndighet, som enligt deras förslag skulle ersätta kollegiet. Kommittén framhöll emellertid därjämte, att ett sammanförande i en hand af bestyret med ärenden angående patent och handläggandet af andra viktiga ärenden, som med de förra icke hade något egentligt samband, uppenbarligen icke kunde främja intresset inom patentmyndigheten för patentinstitutionens utveckling.

Den ofvannämnda patentkommittén utarbetade äfven förslag till lag angående skydd för varumärken, i hvilket ämne icke förut funnits någon

Historik.

särskild författning. Ett nytt förslag till en dylik lag framlades 1882 af andra kommitterade, som tillsatts för att i samarbete med kommitterade för Norge och Danmark åstadkomma förslag till i möjligaste mån öfverensstämmande varumärkeslagar i de tre skandinaviska länderna. För varumärkesärendenas del ifrågasattes från intet håll annat, än att de skulle handläggas af samma myndighet som patentärendena.

På Kungl. Maj:ts framställning medgaf 1884 års riksdag, att de inflytande afgifterna för patent och för registrering af varumärken finge användas till bestridande af de utgifter, som betingades af patentförordningens och varumärkeslagens tillämpning.

Sedan de båda författningarna utfärdats år 1884, meddelade Kungl. Maj:t bestämmelser om upprättandet såsom patent- och varumärkesmyndighet af en särskild byrå inom kommerskollegiet, benämnd *Kungl. patentbyrån*. Denna byrå trädde i verksamhet med 1885 års ingång.

Vid kommerskollegiets omorganisation år 1891 blef patentbyrån ett själfständigt under civildepartementet lydande ämbetsverk. År 1895 ändrades dess benämning till *patent- och registreringsverket*, dels därför att den förra benämningen ansågs mindre egentlig, då den ju icke antydde verkets handhafvande af varumärkesregistreringen, dels ock därför att en mera omfattande verksamhet för ämbetsverket ställts i utsikt.

Det särskilda utskott, som vid 1895 års riksdag behandlade bland annat kungl. propositionen med förslag till lag om aktiebolag, ansåg aktiebolagsregistreringen lämpligen böra anförtros åt en myndighet, som hade äfven andra ärenden att handlägga. Därvid kunde enligt utskottets mening ifrågakomma någon byrå inom civildepartementet, justitiedepartementets statistiska byrå, kommerskollegiet eller patentbyrån. Utskottet framhöll emellertid, att det skulle strida mot grunderna för organisationen af Kungl. Maj:ts kansli att göra någon byrå därinom till en själfständigt beslutande myndighet, äfvensom att ur besparingssynpunkt intet vore att vinna genom att förlägga aktiebolagsregistreringen till kommerskollegiet, som ej förfogade öfver mera arbetskrafter, än som behöfdes för fullgörande af dess förutvarande älliganden. Då utskottet däremot hade skäl att antaga, att utöfver den förstärkning af arbetskrafterna i patentbyrån, som i alla fall vore nödvändig och ifrågasatt, icke kunde krävas mer än en notarieplats för att detta ämbetsverk skulle kunna medhinna jämväl aktiebolagsregistreringen, ville utskottet för sin del förorda, att aktiebolagsregistreringen öfverläts åt patentbyrån. Så skedde ock genom 1896 års kungörelse om aktiebolagsregistrets förande. Utskottets förmodan rörande den med anledning häraf erforderliga förstärkningen af arbetskrafterna visade sig emellertid icke hålla streck. Redan från början måste för aktiebolagsregistreringen anställas en sekreterare såsom föredragande samt en notarie. Sedermera har alltjämt nämnda registrering utförts af en särskild afdelning, som haft så godt som intet samarbete med ämbetsverket i öfrigt. Då år 1903 försäkringsregistrets förande uppdrogs åt patent- och registreringsverket, fick aktiebolagsafdelningen öfvertaga jämväl denna uppgift.

En med patent- och varumärkesärendena sammanhörande grupp af ärenden, nämligen rörande registrering af mönster och modeller, anförtroddes åt patent- och registreringsverket år 1899, då lag om skydd för vissa mönster och modeller utfärdades.

Vid 1898 års riksdag uppfördes verket å ordinarie stat. När år 1900 ärendena angående de industriella näringarna med flera öfverflyttades från civil- till *finansdepartementet*, förlades jämväl patent- och registreringsverket under sistnämnda departement.

Patent- och registreringsverkets hufvudsakliga verksamhet föranledes af dess befattning med ärenden rörande patent, varumärken samt mönster och modeller. Verkets hithörande uppgifter afse alla reglerandet af det industriella rättsskyddet och äro med hvarandra nära samhörande. Förvaltningens uppgifter på detta område bestämmas af ett stort antal författningar, bland hvilka särskildt må nämnas:

*Afdelningen
för patent,
varumärken
och mönster.
Ämbetsupp-
gifter.*

förordningen om patent den 15 maj 1884, lag om skydd för varumärken den 5 juli 1884, lag om skydd för vissa mönster och modeller den 10 juli 1899 samt Kungl. kungörelserna den 18 november 1898 och 24 november 1899 om patentregistrets, varumärkesregistrets och mönsterregistrets förande. Enligt dessa författningar tillkommer det patent- och registreringsverket:

att pröfva och afgöra ansökningar om patent, om registrering af mönster samt om registrering af varumärken, hvari inbegripas sådana järnstämplor, som omförmälas i Kungl. förordningen om svenska järn- och stål-effektors stämpling den 28 november 1884, äfvensom om förnyelse af registrering utaf varumärken,

att mottaga årsavgifter för patent,

att mottaga och granska anmälningar om öfvergång å annan innehafvare af patent, rättighet till registrerat varumärke eller skydds rätt för registrerat mönster,

att ombesörja kungörelser i allmänna tidningarna rörande inkomna patentansökningar, beviljade patent, registrerade varumärken och registrerade mönster, offentliggörandet af patentbeskrifningarna samt utgifvandet af en registreringstidning för varumärken,

att föra patentregistret, varumärkesregistret och mönsterregistret, äfvensom

att årligen utse tre i industriella förhållanden kunnige män att vara ledamöter af Stockholms rådstufvurätt vid handläggning af vissa patentmål.

Till belysande af de hithörande ämbetsuppgifternas omfattning kunna följande siffror anföras. Under år 1911 inkommo till ämbetsverket 3,536 ansökningar om patent, 117 invändningar mot beviljande af patent, 165 anmälningar om patents öfvergång å annan innehafvare, 26 ansökningar om registrering af mönster, 1,490 ansökningar om registrering af varumärken, 343 ansökningar om förnyelse af varumärkesregistrering, 247 anmälningar om öfverlåtelse af varumärken och 34 skrivelser med begäran om afförande af varumärken.

Flertalet af dylika ansökningar och anmälningar från enskilda parter äro icke af den beskaffenhet, att de omedelbart kunna föranleda något verkets slutgiltiga beslut, utan måste dessförinnan förelägganden eller meddelanden

tillställas vederbörande. Ensamt i patentärenden utfärdades under år 1911 8.513 förelägganden.

Besvär öfver ämbetsverkets beslut hafva under år 1911 anförts i 12 patentärenden, 1 mönsterärende och 25 varumärkesärenden. Innan dylika besvär afgöras af regeringsrätten, infordras i regeln ämbetsverkets yttrande öfver desamma.

I patentprocesser begär vederbörande domstol ej sällan yttrande af patentverket.

Enligt instruktionen för patent- och registreringsverket tillkommer det ämbetsverket att söka främja de frågor, som tillhöra detsammans ämbetsbefattning eller därmed stå i samband. I detta afseende är särskildt att märka, hurusom verket måste med uppmärksamhet iakttaga och deltaga i det storartade och lifliga utvecklingsarbete, som på det industriella rättskyddets område försiggår öfver hela världen och som bland annat tar sig uttryck i de internationella konventionerna rörande dithörande frågor.

Det arbete, som utan jämförelse mest tager patentverkets krafter i anspråk, är granskningen af patentansökningar. Ehuru gällande patentförordning icke afsåg att införa någon nyhetsgranskning af till patent anmälda uppfinningar, har i praxis patentmyndigheten allt från början underkastat hvarje patentansökning en noggrann förpröfning i syfte att fastställa, huruvida eller i hvilken mån uppfinningen är ny. Resultatet af denna granskning är i flertalet fall en skriftväxling mellan verket och sökanden samt en i samband därmed skeende omredigering af ansökningshandlingarna, hvarigenom patentkrafvet begränsas till det som är nytt och patenterbart. Endast omkring en tredjedel af samtliga ansökningar godkännes utan att patentanspråket inskränkts på grund af nyhetskänning. Ofta återtages eller afslås ansökningen på grund däraf att uppfinningen i fråga, enligt hvad granskningen gifvit vid handen, icke är ny. Om patentverket för sin del godkänner ansökningen, kungöres det, att densamma hålles för allmänheten tillgänglig och att enhvar äger mot densamma framställa invändning. Denna rätt begagnas emellertid relativt sällan (invändningarnas antal utgör endast några procent af hela antalet godkända ansökningar), och af de invändningar som framställas är flertalet af den beskaffenhet, att de lämnas utan afseende.

Personal.

Från år 1885, då för handläggning af patent- och varumärkesärenden en särskild patentmyndighet upprättades (såsom byrå inom kommerskollegiet), har denna myndighet undergått en mycket snabb utveckling. Med det industriella lifvets hastigt tillväxande omfattning har följt ett starkt anlitande af det industriella rättsskyddet. Handhafvandet af därmed förenade uppgifter har ock helt naturligt ställt ökade kraf på ämbetsverket, i samma mån som rättsförhållandena på detta område blifvit mera invecklade och fatt en större internationell betydelse. Under sådana förhållanden har det tid efter annan befunnits oundgängligt att öka ämbetsverkets arbetskrafter för de ifrågavarande arbetsuppgifternas behöriga skötsel. Sedan verket med år 1899 uppfördes på ordinarie stat, hafva emellertid endast tvenne ordinarie tjänstebefattningar tillkommit; i öfrigt har behofvet af nya arbetskrafter måst tillgodoses genom anstäl-

landet af extra tjänstemän och biträden. År 1912 beslöt emellertid riksdagen på Kungl. Maj:ts framställning ökning af personalen. Under det att patentbyråns personal i 1885 års stat beräknades till ett antal af 7, af hvilka 2 ordinarie och 5 extra ordinarie, voro vid patent- och registreringsverkets afdelning för patent och varumärken vid slutet af år 1912 förutom chefen anställda 65 tjänstinnhafvare med årsaflöning, af hvilka 14 ordinarie tjänstemän, 44 extra ordinarie eller öfver stat anställda tjänstemän eller manliga biträden samt 7 kvinnliga biträden.

Vid patentbyråns inrättande hade, såsom ofvan framhållits, riksdagen medgifvit, att de afgifter för patent och för registrering af varumärken, som jämlikt resp. författningar inflöto till byrån, skulle få användas till bestridande af dennas utgifter. Då det snart visade sig, att de sålunda inflytande medlen mer än väl räckte till för förvaltningsbehofven, medgafs med ingången af år 1894 en väsentlig nedsättning (från 50 till 20 kronor) i den afgift, som skulle erläggas vid ansökning om patent. Vid sitt bifall till propositionen i detta ämne uttalade riksdagen, att patentbyråns ekonomi torde vara betryggad äfven med den lägre afgiften. Patentafdelningens inkomster och utgifter hafva under årens lopp undergått en mycket stark stegring, enligt hvad följande för hvar femte år meddelade uppgifter utvisa.

Ekonomi.

	Inkomster. Kronor.	Utgifter. Kronor.
År 1885	94,050.—	54,019.34
» 1890	93,334.92	83,391.41
» 1895	121,426.75	99,401.38
» 1900	184,997.40	176,474.48
» 1905	277,016.85	216,997.59
» 1910	367,839.95	326,169.—

För år 1911 slutligen utgjorde inkomsterna 384,381 kronor 67 öre samt utgifterna 345,526 kronor 90 öre.

Vid organiserandet af patentbyråns verksamhet från och med år 1885 hade statsmakterna beslutat att, därest vid årets slut behållning å influtna afgifter komme att förefinnas, denna skulle inlevereras till statskontoret för att hos detsamma särskildt bokföras. Så har ock sedermera skett, och då hittills för hvarje år öfverskott uppkommit, hafva de sålunda fonderade medlen numera stigit till ett betydande belopp.

Enligt hvad ofvan nämnts, hade med 1897 års ingång patentverket utvidgats med en afdelning, afsedd för handläggningen af ärenden rörande aktiebolagsregistrering. Beträffande ämbetsverkets uppgifter i sådant afseende hänvisas till hvad härom å s. 345 f. anförts under rubriken »bolagsärenden».

Bolagsafdelningen.

Bolagsafdelningens personal utgjordes år 1897 af tvenne tjänstemän, nämligen en sekreterare — med åliggande att såsom ledamot i ämbetsverket bereda och föredraga ärenden rörande registrering af aktiebolag, föra verkets protokoll i dessa afseenden samt ansvara för aktiebolagsregistrets förande

och för uppsättning, utskrifning och kollationering af utgående expeditioner i ärenden rörande aktiebolagsregistrering — samt en notarie — med åliggande att under sekreterarens inseende föra aktiebolagsregistret, ordna och vårda alla till aktiebolagsregistret hörande arkivalier, på begäran meddela eller bestyrka afskrifter eller utdrag af nämnda register och handlingar, ombesörja utgifvandet af de föreskrifna samlingarna af de ur aktiebolagsregistret, föreningsregistren och handelsregistren kungjorda uppgifter, biträda sekreteraren med expeditioners uppsättande, mottaga och bokföra inkommande registreringshandlingar, utfärda hithörande diariibevis samt omhänderhafva uppbördn och redovisningen af registreringsafgifterna.

Göromålens snabba ökning har emellertid föranledt en stark tillväxt af personalen jämväl å bolagsafdelningen. Å densamma funnos nämligen vid 1912 års slut stadigvarande anställda 17 personer, nämligen förutom de bada nysnämnda ordinarie tjänstemännen (1 ledamot och sekreterare samt 1 notarie) 2 adjungerade ledamöter, 1 tillförordnad notarie, 5 extraordinarie tjänstemän (manliga) samt 7 biträden. Ehuru verkets chef formellt är ensam beslutande i alla ärenden, plägar han likväl endast i tvistiga fall ingå i saklig pröfning af dessa ärenden. Det faktiska afgörandet ligger alltså i regeln hos ledamöterna.

Jämväl bolagsafdelningens ekonomi skulle enligt statsmakternas beslut grundas på de afgifter, som enligt särskilda författningar skola erläggas vid registrering. Afdelningens inkomster och utgifter hafva ställt sig på följande sätt:

	Inkomster. Kronor.	Utgifter. Kronor.
År 1897	77,283.55	33,633.84
» 1900	59,641.12	31,776.21
» 1905	105,223.41	41,256.44
» 1910	128,165.47	71,735.09

För år 1911 utgjorde inkomsterna 147,076 kronor 35 öre samt utgifterna 75,820 kronor 19 öre. Den stora ökningen af inkomsterna under år 1911 finner sin förklaring i det starka tillopp af registreringsansökningar, som föranleddes däraf att med nästföljande år en ny och strängare aktiebolagslag skulle träda i kraft. De för hvarje år uppkomna öfverskotten å influtna registreringsafgifter inlevereras till statskontoret.

*Patentlag-
stiftnings-
kommitténs
förslag.*

Den 6 mars 1908 uppdrog Kungl. Maj:t åt en kommitté att ej mindre verkställa revision af gällande lagstiftning rörande patent m. m. än äfven anställa utredning rörande behovet af förändrad organisation af patent- och registreringsverket och i sammanhang därmed reglering af löneförhållandena m. m. vid nämnda ämbetsverk. På kommitténs förslag hafva ock vidtagits provisoriska åtgärder för personalens ökning och förbättrandet af dess lönevillkor. Sedan kommittén efter framställning hos Kungl. Maj:t den 12 mars 1912 erhållit förstärkta arbetskrafter för att samtidigt med sina lagstiftningsarbeten kunna fullfölja behandlingen af frågorna om ämbetsverkets or-

ganisation och regleringen af löneförhållandena vid detsamma, afgaf kommittén den 18 december 1912 ett betänkande, innefattande förslag till sådan organisation och löne reglering.

Kommitténs förslag innebar ej någon som helst förändring i det för närvarande och allt sedan den nuvarande patentförordningens tillkomst tillämpade förfarandet att låta patents meddelande föregås och vara beroende af en granskning af uppfinningens nyhet. Någon lagändring i syfte att fastslå detta förfarande i sammanhang med omorganisationen af patent- och registreringsverket ansåg kommittén icke vara af behovet pakallad och så mycket mindre lämplig, som det syntes kommittén angeläget, att erforderliga lagändringar, såvidt sådant är möjligt, genomföras i ett sammanhang vid revision af lagstiftningen i dess helhet.

Kommittén föreslog emellertid en förändring af stor betydelse, nämligen att besvär i mål rörande patent, varumärken, mönster och modeller icke längre skulle tillhöra regeringsrättens afgörande. Det eftersträfvade målet att erhålla en speciellt anordnad och sakkunnigt sammansatt högre instans för ärenden rörande den industriella äganderätten ansåg kommittén bäst kunna vinnas genom inrättandet inom patent- och registreringsverket af en besvärinstans, där ett intimt samarbete kan äga rum mellan å ena sidan personer af framstående duglighet och anseende, hvilka hufvudsakligen genom praktisk verksamhet på det ifrågavarande området förvärfvat erfarenhet, och å andra sidan de mest bepröfvade männen inom ämbetsverket. Därest en sådan anordning träffas, ansåg kommittén, att någon ytterligare besvärinstans för ärenden angående det industriella rättskyddet icke är erforderlig. Besvärsektionen skulle utgöras af verkets chef eller hans ställföreträdare såsom ordförande samt af dels tekniskt kunniga dels rättskunniga ledamöter.

Besvärsin-
stans.

Enligt kommitténs förslag skulle ämbetsverket i öfrigt uppdelas på tre hufvudafdelningar, patentafdelningen, administrativa och varumärkesafdelningen samt bolagsafdelningen.

Patentafdel-
ningen.

I fråga om ämbetsverkets hufvudsakliga arbetsområde, patentärendena, innebar kommitténs förslag, att inom verket skulle inrättas fyra särskilda anmälningsafdelningar, hvilka det skulle tillkomma att handlägga och i första instans afgöra inkomna patentansökningar. Till enhvar af dessa afdelningar skulle sammanföras uppfinningar inom närbesläktade områden af tekniken. Hvarje anmälningsafdelning skulle bestå af en tekniskt kunnig chef, fyra tekniskt kunniga ledamöter och en rättskunnig ledamot. Dessutom skulle å afdelningarna tjänstgöra ett antal tekniskt utbildade tjänstemän.

För handläggning af administrativa ärenden samt ärenden rörande registrering af varumärken och af mönster och modeller ansåg kommittén det böra anordnas en afdelning, hvars personal borde utgöras af en afdelningschef, en ledamot, en sekreterare, tre första gradens tjänstemän med flera.

Administra-
tiva och va-
rumärkesaf-
delningen.

Under denna afdelning skulle inbegripas för hela ämbetsverket gemensamma kassakontor och registratorskontor samt ett hufvudsakligen för patentärenden afsedt kansli, hvaremot personalen vid biblioteket samt för klassifice-

ring af patentansökningar och patentskrifter äfvensom för det patentstatistiska arbetet skulle tillhöra patentafdelningen.

Bolagsafdelningen.

För ämbetsverkets befattning med registrering af aktiebolag och dylikt föreslogs slutligen en särskild bolagsafdelning, bestående af en afdelningschef, tvenne ledamöter med flera tjänstemän och biträden.

Utom de åligganden, som skulle tillhöra afdelningschefen och ledamöterna i afseende å bolagsärendena, skulle den förre tagas i anspråk såsom rättskunnig ledamot i besvärinstansen och de senare såsom rättskunniga ledamöter i anmälningssafdelningarna.

Verkets personal

Hela verkets ordinarie personal skulle enligt kommittéförslaget utgöras af förutom verkets chef 6 afdelningschefer (tredje lönegraden), 19 ledamöter (byrådirektörs grad), 7 tjänstemän af andra och 10 af första lönegraden, 5 kvinnliga biträden af högre och 12 af lägre aflöningsgrad samt 1 förste vaktmästare och 4 vaktmästare. Härtill skulle slutligen komma extraordinarie tjänstemän och biträden till ett beräknadt antal af 9 biträdande ingenjörer, 7 amanuenser samt 4 kvinnliga biträden. Verkets samtliga befattningshafvare skulle sålunda uppgå till 85, af hvilka 65 ordinarie och 20 extraordinarie. Af den ordinarie personalen skulle 1 afdelningschef, 2 ledamöter, 2 notarier, samt 2 kvinnliga biträden af högre och 4 af lägre aflöningsgrad tillhöra bolagsafdelningen. För denna synas därjämte hafva beräknats 3 amanuenser samt ett par extra kvinnliga biträden.

Verkets ekonom.

Det enligt förslaget omorganiserade verkets utgifter beräknades af kommittén till sammanlagdt 544,200 kronor, hvaraf 303,100 kronor å den ordinarie aflöningsstaten samt 241,100 kronor å omkostnadsstaten (förslagsanslag). Om med ledning af de af kommittén meddelade upplysningar hela kostnaden fördelas på dels bolagsafdelningen dels det öfriga verket, och därvid vissa nu gemensamma utgifter för lokal, postafgifter, inventarier m. m. fördelas efter proportionen mellan aflöningsarnas slutsumma för de olika afdelningarna, skulle i runda tal på bolagsafdelningen belöpa sig 80,000 kronor och på verket i öfrigt 464,000 kronor.

Vid beräkningen af inkomsterna förutsatte kommittén, att de olika afgifter, som nu inflyta till verket, skola äfven framgent utgå efter enahanda bestämmelser, som hittills varit gällande. De å bolagsafdelningen inflytande inkomsterna skulle i sådant fall komma att uppgå till c:a 132,000 kronor, öfriga inkomster till c:a 432,000 kronor eller tillsammans taget c:a 564,000 kronor. Då utgiftsstaten slutade på en summa af 544,200 kronor, skulle alltså för hela det föreslagna verket komma att uppstå ett öfverskott af c:a 20,000 kronor.

Därest ater i öfverenstämmelse med hittillsvarande bestämmelser hvardera afdelningen skulle administreras medelst till densamma ingående afgifter, skulle för bolagsafdelningen uppkomma ett öfverskott af c:a 52,000 kronor, men för verket i öfrigt en brist af c:a 32,000 kronor.

Förslag till 1913 års riksdag.

Vid 1913 års riksdag framlade Kungl. Maj:t ett omorganisationsförslag, som i hufvudsak anslöt sig till kommitténs framställning. Endast så tillvida var en ändring gjord, att någon besvärinstans inom verket icke före-

slogs, utan besvärsmålen förutsattes skola framgent tillhöra regeringsrättens afgörande. Bolagsafdelningens chef och ledamöter skulle till följd häraf befrias från hvarje befattning med patentfrågor och uteslutande ägna sig åt bolagsärendena. I samband härmed skulle äfven vissa andra jämkningar i organisations- och kostnadsplanen vidtagas.

Kungl. Maj:ts förslag tillstyrktes af statsutskottet, men vann icke riksdagens bifall.

Förevarande kommittéer hafva redan i annat sammanhang (s. 347 f.) ingående undersökt bolagsärendenas beskaffenhet och därvid kommit till det resultat, att desamma måste anses naturligt höra hemma hos handelsdepartementet och närmast hos dess afdelning för handel, industri och sjöfart. Med hänsyn därtill att aktiebolagsregistreringen för närvarande är förlagd till patent- och registreringsverket, samt då patentlagstiftningskommittén, enligt hvad nyss visats, föreslagit dess bibehållande därstädes och på denna förutsättning väsentligen grundat sitt förslag till hela ämbetsverkets omorganisation, anse sig kommittéerna emellertid böra här något närmare skärskåda frågan om aktiebolagsregistreringens lämpligaste förläggning inom statsförvaltningen.

Till en början bör då konstateras, att vid de tillfällen, då denna fråga varit föremål för närmare undersökning, från intet håll gjorts gällande, att mellan aktiebolagsregistreringen och öfriga till patent- och registreringsverket öfverlämnade arbetsuppgifter föreläge något sakligt sammanhang, som motiverade deras sammanförande hos samma myndighet. Att aktiebolagsregistreringen vid dess första anordnande icke öfverlämnades till kommerskollegiet, torde — såsom framgår af riksdagens behandling af frågan — uteslutande hafva berott därpå, att patentverket ansågs kunna med minsta personalökning och kostnad omhändertaga denna uppgift. Under hela den tid, som sedan dess förflutit, har i hvarje fall aktiebolagsregistreringen behandlats utan samband med verkets öfriga arbete.

Aktiebolagsregistreringens bibehållande hos patent- och registreringsverket har emellertid synts berättigadt, så länge den frågan varit oafgjord, huruvida man icke inom statsförvaltningen borde upprätta ett centralt verk för olika slag af registrering. Tanken härpå torde dock numera icke vara mera allmänt omfattad, och statsmakterna hafva vid sina nyligen träffade åtgärder med afseende å registrering af sjukkassor och understödsföreningar tydligt ådagalagt, att de ej dela densamma. Det förtjänar i detta sammanhang erinras, att den med bolagsregistreringen i vissa afseenden jämförliga fartygsregistreringen ansetts själfallet böra förläggas till kommerskollegiet i dess egenskap af sjöfartsorgan. I allt fall öfverensstämmer det icke med de af departementalkommitterade uppställda grundsatser för omorganisationen af statsförvaltningen att afskilja registreringsärenden från de öfriga ärenden, med hvilka de till sin innebörd sakligt sammanhänga. I anslutning till dessa äfven af kommerskollegiikommittén gillade principer hafva de båda kommittéerna därför i sitt den 18 november 1911 afgifna utlä-

Kommittéernas uttalande.

Bolagsregistreringen afskiljes.

tande angående bland annat statens försäkringsinspektion föreslagit, att registreringen af försäkringsbolag skulle öfverflyttas till nämnda ämbetsverk från patent- och registreringsverket.

Såsom i annat sammanhang närmare visats, står bolagsregistreringen i det direkta sakliga samband med öfriga på centralförvaltningen ankommande bolagsärenden, att de böra med hvarandra sammanhållas hos samma ämbetsverk. Att därvid handelsdepartementets afdelning för handel, industri och sjöfart närmast bör ifrågakomma, har synts kommittéerna vara ställdt utom allt tvifvel. Kommittéerna, som på vederbörliga ställen (s. 350 och 475 ff.) framställt förslag härom, anse sålunda, att patent- och registreringsverket bör blifva uteslutande afsedt för ärenden rörande industriellt rättsskydd, i samband hvarmed dess benämning lämpligen torde ändras till endast *Patentverket*.

Patentverkets uppgifter och ställning. Ämbetsverket skulle alltså få till uteslutande uppgift att handhafva ärenden beträffande patent, varumärken, mönster och modeller. Det skulle åligga verket att med dessa ärenden taga den befattning, som enligt gällande eller blifvande föreskrifter tillkommer detsamma, samt att i öfrigt efter omständigheterna vidtaga eller hos Kungl. Maj:t föreslå de åtgärder, hvilka verket anser lämpliga för främjande af de frågor, hvilka tillhöra verkets ämbetsbefattning eller därmed stå i samband. Genom denna begränsning till det ämbetsområde, som ursprungligen tillhörde patentverket, får detsamma en naturligt afrundad på samma gång som fullt tillräcklig verksamhetskrets. Såsom patentlagstiftningskommittén ock starkt framhåller, har det industriella rättsskyddet med näringslivets snabba utveckling fått en synnerligen stor betydelse. Handläggandet af hithörande löpande ärenden är redan nu en mycket kräfvande uppgift, som måste förutses komma att få allt större omfattning. Det industriella rättsskyddets internationella karaktär har vidare framkallat ett helt system af mellanfolkliga aftal, hvadan på detta område förvaltningen måste i särskildt hög grad komma i kontakt med och taga hänsyn till utländsk lagstiftning. Det måste vara en viktig angelägenhet för vårt land, att patentverket kan med framgång deltaga i det internationella arbetet på förevarande område. Påtagligt är också, att den inhemska industriens framåtgående och dess afsättningsmöjligheter i utlandet äro väsentligen beroende af, huru våra intressen på det industriella rättsskyddets område tillvaratagas gent emot utlandet.

Innebörden af patentverkets uppgifter påkallar uppenbarligen, att detsamma, i likhet med hvad hittills varit förhållandet, hänföres till det departement, som handhar de industriella näringarnas angelägenheter, alltså enligt kommittéernas förslag handelsdepartementet. På grund af verkets speciella karaktär och dess i allmänhet själfständiga funktioner bör detsamma, enligt departementalkommitterades allmänna organisationsprinciper, icke ingå i departementet såsom afdelning eller kontor utan ställas utanför departementet såsom en därtill hörande anstalt. En sådan ställning är så mycket lämpligare, som verkets förvaltning endast undantagsvis omfattar *regeringsärenden* (s. 177).

I den mån sådana förekomma, böra de ankomma på departementets afdelning för handel, industri och sjöfart, kommerskollegiet och närmast tillhöra dess industribyrås föredragning. Nämnade ämbetsverk får därigenom tillfälle att med afseende å det industriella rättsskyddet bevaka de allmänt näringspolitiska synpunkterna, hvaremot detsamma icke lära kunna inom sig disponera en mera ingående sakkunskap på förevarande område. Kommittéerna förutsätta därför, att i frågor af mera speciell natur den inom patentverket förefintliga sakkunskapen skall tagas i anspråk vid ärendenas behandling inom departementet. Patentverkets chef och ledamöter böra ock vara skyldiga att på departementschefens kallelse själfva föredraga eller närvara vid behandlingen af dylika ärenden i statsrådsberedningen. Då sådant tillvägagångssätt redan i praxis vunnit tillämpning, innebär kommittéernas förslag i själfva verket ett bevarande af patentverkets nuvarande ställning och uppgifter med afseende å det industriella rättsskyddet.

Med hänsyn därtill att frågan om patentverkets omorganisation närmare ^{Patentverkets organisation.} behandlats af patentlagstiftningskommittén och för närvarande är beroende af Kungl. Maj:ts pröfning, hafva förevarande kommittéer ansett det icke tillkomma dem att ingå på detta spörsmål i vidare mån, än som direkt påkallats af deras förslag om bolagsärendenas afskiljande från patentverket. I detta afseende hänvisas till det ofvan återgifna förslaget (s. 475 ff.) om nämnda ärendens behandling inom kommerskollegiet.

Kap. 34. Statens profningsanstalt.

Historik. Redan år 1875 upprättade järnkontoret en mekanisk profningsanstalt, som hufvudsakligen var afsedd för järnkontorets delägare, men äfven kunde anlitas af utomstående. Denna anstalt hade emellertid ej sådan omfattning och utrustning, att den i längden kunde motsvara det ökade behovet af rationella undersökningar af material m. m. Då det därjämte äfven för undervisningen vid tekniska högskolan visade sig angeläget att bereda de studerande tillfälle till praktiska öfningar på detta område, tillsattes på högskolans föranstaltande år 1894 en kommitté med uppdrag att utreda lämpligheten af att i samband med högskolan inrätta en officiell materialprofningsanstalt. Kommittén föreslog upprättandet af en sådan statens anstalt, som borde vara administrerad af högskolans styrelse, men i öfrigt oberoende af högskolan. Anstalten skulle äga rätt att använda sig af vissa skolans maskiner och apparater mot skyldighet att under vissa tider meddela högskolans elever praktisk undervisning. Sedan därefter med järnkontoret öfverenskommit om, att dess profningsanstalt skulle upphöra, samt sedan ett anslag ur manufakturförslagslånefonden af Kungl. Maj:t på kommerskollegiets tillstyrkan beviljats för anstaltens upprättande, trädde denna i verksamhet den 1 juli 1896.

*Nuvarande
uppgifter
och orga-
nisation.*

Enligt det af Kungl. Maj:t den 29 januari 1897 fastställda reglementet för materialprofningsanstalten har den till uppgift att för det allmännas och för enskildas räkning utföra noggranna prof å hållfasthet och andra i tekniskt hänseende viktiga egenskaper hos metaller, sten, cement med flera materialier samt däröfver utfärda intyg. Dessutom bör anstalten genom serier af undersökningar beträffande materialiers egenskaper samt utgifvande af tryckta arbeten häröfver bedriva en vetenskapligt-teknisk verksamhet.

De undersökningar, för hvilka profningsanstalten företrädesvis anlitas, äro dels kontrollundersökningar för att konstatera, huruvida fastställda leveransbestämmelser uppfyllts, dels undersökningar för utrönande af materialiers eller instruments beskaffenhet samt slutligen undersökningar, som verkställas i samband med uppkomna leveranstvister eller för att söka utreda orsaken till inträffade olyckshändelser.

Profningsanstaltens ekonomi är hufvudsakligen baserad på de afgifter, som enligt den af Kungl. Maj:t den 29 januari 1897 fastställda taxa (med tillägg den 6 mars 1908) uppbäras för undersökningar, verkställda af an-

stalten. För viss del af sin verksamhet mottar anstalten därjämte ett årligt anslag från järnkotoret.

Såsom ofvan nämnts, fungerar tekniska högskolans styrelse såsom *styrelse* äfven för profningsanstalten. Högskolans styrelse äger tillsätta anstaltens tjänstemän, afgifva förslag till reglemente och taxa för anstalten samt besluta om inkomsternas användning enligt de i reglementet angifna grunder.

Profningsanstalten skall stå under inspektion af föreståndaren för högskolans fackskola för bergsvetenskap¹, hvilken det åligger tillse, att profningarna försiggå på sådant sätt, att det med anstalten afsedda syftet uppnås. Inspektören äger att till högskolans styrelse göra de framställningar, som han finner vara af behovet påkallade för anstaltens ändamålsenliga verksamhet.

Den närmaste ledningen af profningsanstalten tillhör dess föreståndare, som skall vara en i järnhandteringen kunnig och erfaren person. Honom åligger att utföra profningarna, att enligt reglementet och styrelsens föreskrifter sköta och ansvara för anstaltens ekonomiska angelägenheter jämte bokföringen samt att föra underhandlingar med anstaltens kunder. Förutom föreståndaren finnes anställd en ingenjör äfvensom assistenter och arbetare jämte skrifbiträde. Den vid anstalten regelbundet tjänstgörande personalen, förutom inspektör och föreståndare, utgjorde år 1911 tillhoppa 21 personer. För speciella undersökningars utförande pläga anlitas lämpliga specialister.

Anstaltens föreståndare, som allt från dess början varit äfven i egenskap af lärare knuten vid tekniska högskolan, har sedan hösten 1906 fått denna sin lärarverksamhet i viss mån begränsad. Ingenjören hade ursprungligen sitt hufvudsakliga arbete förlagdt till högskolan, men med anstaltens snabba utveckling visade sig denna anordning snart ohållbar. Redan år 1900 skildes ingenjörsbefattningen fullständigt från högskolan, och har ingenjören sedermera helt ägnat sitt arbete åt profningsanstalten.

I november 1902 lämnade tekniska högskolans styrelse i uppdrag åt materialprofningsanstaltens dåvarande föreståndare att utarbета förslag till en ny statsprofningsanstalt, till hvilken högskolans anstalt skulle öfverflyttas, Efter besök vid motsvarande tyska och ryska anstalter samt öfriga studier i ämnet afgaf denne i augusti 1903 sitt utlåtande och förslag.

Enligt detta förslag skulle upprättas en *statens profningsanstalt* för utförande af mekaniska, kemiska och elektriska undersökningar å materialier, konstruktionsdelar, apparater o. s. v., hvilka finna användning inom industrien. Dessa undersökningar skulle utföras *dels* för och på uppdrag af offentliga ämbetsverk, enskilda firmor eller personer (mot ersättning enligt af Kungl. Maj:ts fastställd taxa), *dels* i det allmännas eller vetenskapens intresse, så långt därtill erforderliga medel kunde erhållas eller i den mån anstaltens löpande arbeten medgafve. Det sistnämnda slaget af undersökningar skulle afse: *att* utarbета eller förbättra metoder för materialprofning; *att* fastställa

Förslag till
omorganisat-
tion

Förslag år
1903.

¹ Jämlikt Kungl. Maj:ts bemyndigande fungerar dock för närvarande öfveringenjören hos järnkotoret såsom profningsanstaltens inspektör.

sambandet mellan materialiers mekaniska och tekniska egenskaper, särskildt med hänsyn till olika bearbetningsmetoders inflytande på desamma; samt att nyttiggöra resultat af inhemsk eller utländsk forskning, som berör industrien.

Vid sidan af denna verksamhet skulle profningsanstalten bereda tillfälle till laborationer uti materialprofning åt dem af tekniska högskolans elever, hvilka åtnjöte undervisning i ämnet »metallernas egenskaper». Dessa laborationer skulle ske på tider, som af högskolans styrelse i samråd med anstaltens chef bestämdes, samt mot af Kungl. Maj:t fastställd ersättning.

Liksom hittills skulle den närmare tillsynen öfver anstalten tillkomma en inspektör, hvartill Kungl. Maj:t borde förordna en teoretiskt och praktiskt utbildad tekniker. Såsom anstaltens chef skulle fungera en direktör, som skulle vara en uti järnhandteringen teoretiskt bildad och praktiskt erfaren person och hvilken likaledes skulle utnämnas af Kungl. Maj:t. Vidare skulle utnämnas af Kungl. Maj:t, på gemensamt förslag af anstaltens inspektör och direktör, fyra afdelningsföreståndare, nämligen för mekaniskt-tekniska, bergskemiska, elektriska samt textil-laboratoriet. Därutöfver borde anställas en del ordinarie och extra ordinarie befattningshafvare, så att anstaltens hela personal utom inspektören skulle utgöras af 23 personer. Anstaltens årsutgifter beräknades till sammanlagdt 75,400 kronor, hvaraf 58,300 kronor till aflönningar åt personalen. Inkomsterna af undersökningar uppskattades till 59,000 kronor¹, hvadan skulle uppstå en årlig brist af 16,400 kronor, hvilken tänktes fylld genom anslag af statsmedel.

Profningsanstalten skulle sortera direkt under finansdepartementet och arbeta efter reglemente fastställdt af Kungl. Maj:t. Närmare bestämmelser rörande verksamheten skulle meddelas i en af anstaltens chef utarbetad och af dess inspektör godkänd arbetsordning.

I utredningen betonades starkt, att den föreslagna anstalten afsåg höjandet och stödandet af hela vårt lands industri. För denna vore det nämligen af utomordentlig betydelse att få materialprofningsväsendet utveckladt på ett tidsenligt sätt. Denna uppgift åter vore af den omfattning, att den icke kunde af tekniska högskolans styrelse och rektor med tillbörlig omsorg handhafvas vid sidan af deras egentliga, allt mer kräfvande arbete. För profningsanstaltens utveckling vore därför nödvändigt, att den frigjordes från tekniska högskolan och ombildades till en själfständig statsinstitution med samma ställning som exempelvis patent- och registreringsverket.

Den 28 november 1903 öfverlämnade tekniska högskolans styrelse till Kungl. Maj:t den nyssberörda utredningen jämte eget yttrande, däri styrelsen under särskildt betonande af att frågan om inrättandet af en tidsenlig materialprofningsanstalt vore af den allra största betydelse för landets industri hemställde, att åtgärder måtte vidtagas för realiserandet af det förslag, hvartill utredningen hade gifvit anledning.

¹ Det torde böra anmärkas, att anstalten sedermera utvecklats så kraftigt, att dess bruttointkomst af verkställda profundersökningar år 1912 uppgick till 82,840 kronor.

Ärendet remitterades härefter till kommerskollegiet, som den 8 mars 1904 afgaf utlåtande i ämnet. Kollegiet betonade däri, att behovet af en opartisk och sakkunnig materialprofninganstalt sedan flera år vore känt och erkänt inom landets industriella kretsar, där man lärt sig till fullo inse, att det vid nästan alla grenar af industriell verksamhet vore ett snart sagdt oeftergifligt villkor för ernående af en god och konkurrenskraftig slutprodukt, att en systematisk och rationell undersökning och profning ägde rum såväl af råmaterialier som under tillverkningens gång af halffärdiga produkter. Jämväl beställare, såväl statsinstitutioner som enskilde, hade visat sig uppskatta värdet af att genom en profningsanstalts hjälp kunna få beskaffenheten af utfördt arbete eller levererade varor på sakkunnigt sätt kontrollerade, hvarjämte de tekniska vetenskaperna för sin teoretiska utveckling och framåtskridande i många fall fordrade stöd och bekräftelse genom praktiska prof, som bäst kunde åstadkommas vid en anstalt af ifrågavarande slag. För att anstalten skulle kunna i fortsättningen motsvara de alljämt ökade kraf, som landets växande industri komme att ställa på densamma, ansåg kommerskollegiet i likhet med tekniska högskolans styrelse, att någon annan utväg ej gäfves än åvägbringandet af »en helt ny och fristående anstalt».

Kommerskollegiet.

Med afseende å den föreslagna planen för anstaltens skötsel hemställde kollegiet, att anstalten måtte ställas under ledning af en af Kungl. Maj:t utsedd styrelse. Denna borde sammansättas af representanter dels för de statsinstitutioner, hvilka i större utsträckning betjänade sig af anstalten, nämligen arméförvaltningen, marinförvaltningen och järnvägsstyrelsen äfvensom öfverintendentsämbetet, dels för bergsbruket och den öfriga industrien (valet af sistnämnda representanter ansågs kunna öfverlämnas åt järnkontoret och svenska teknologföreningen). Säsom ledamot i styrelsen (och föredragande) borde jämväl ingå anstaltens direktör, hvaremot det ansågs onödigt däri insätta någon målsman för tekniska högskolans styrelse, ehuru väl högskolans elever framgent borde vid anstalten erhålla praktisk undervisning i materialprofning. Ordförande i styrelsen borde utses inom eller utom densamma; någon af styrelsens ledamöter skulle af Kungl. Maj:t förordnas till inspektör för profningsanstalten.

Då emellertid från statsmakternas sida intet åtgjordes för att realisera det föreliggande förslaget, uppdrog högskolans styrelse den 31 december 1908 åt anstaltens inspektör och föreståndare att utarbete ett nytt förslag till profningsanstaltens anordnande. Resultaten af denna förnyade utredning torde inom kort föreligga.

Förnyad utredning.

Äfven kommittéerna finna uppenbart, att den nuvarande anordningen, då tekniska högskolans styrelse fungerar såsom ledning för jämväl den officiella materialprofninganstalten, icke bör för framtiden bibehållas. Med hänsyn till de omfattande och i väsentliga delar olikartade uppgifter, som åligga å ena sidan högskolan och å andra sidan anstalten, kan det icke af styrelsen rimligtvis förväntas, att den skall kunna i lika mån ägna intresse åt dem båda. Med profningsanstaltens växande verksamhet har också behovet af

Kommittéernas uttalande.

styrelsens omedelbara och snabba medverkan vid ledningen af dess angelägenheter kommit att starkt framträda. Kommittéerna anse sålunda, i likhet med verkställaren af förstränmda utredning i ämnet äfvensom tekniska högskolans styrelse och kommerskollegiet, att anstalten icke i fortsättningen bör vara sammankopplad med tekniska högskolan utan erhålla en mera fristående och själfständig ställning inom statsförvaltningen. Med hänsyn till sina speciella uppgifter bör den sålunda icke inordnas i vederbörande departement, utan såsom en anstalt ställas under detsamma.

I likhet med hvad i den meranämnda utredningen föreslogs, anse kommittéerna, att denna anstalt bör anknytas till det departement, som omhänderhar näringarnas, särskildt industriens och bergshandteringens, angelägenheter, d. v. s. enligt kommittéernas förslag departementet för handel, industri, och sjöfart, samt närmast till dess afdelning för handel, industri och sjöfart, kommerskollegiet, där såväl särskildt intresse för dess angelägenheter som ock sakkunskap i desamma måste förutsättas vara för handen.

För kommerskollegiet är det ock af vikt att stå i nära förbindelse med anstalten för att kunna med minsta omgång draga nytta af de speciella tekniska insikter, som inom densamma finnas representerade. Såsom kommittéerna i annat sammanhang redan utvecklat (s. 168), vore det af särskild betydelse för kollegiet att kunna anlita anstalten för undersökningar rörande explosiva varor.

Enligt hvad kommittéerna inhämtat, torde tekniska högskolan komma att i sina blifvande lokaler förfoga öfver laboratorier, fullt rustade för högskoleelevernas praktiska undervisning i materialprofning. Materialprofningsanstaltens hittillsvarande uppgift i detta afseende skulle i sådant fall komma att upphöra.

Beträffande anstaltens ledning ansluta sig kommittéerna i hufvudsak till hvad kommerskollegiet i sitt ofvan åberopade yttrande därom anført. Profningsanstalten bör sålunda, i likhet med exempelvis hydrografiska byrån, ställas under en särskild styrelse. Denna bör vara sammansatt af representanter för de statsinstitutioner, som mest använda sig af anstalten, äfvensom för bergs- och brukshandteringarna samt öfrig industri. De af statens verk företrädde intressena gälla hufvudsakligen dels järn- och stålvaror, dels byggnads-materialier. För hvartdera af dessa bada områden torde alltså en representant böra af Kungl. Maj:t utses inom något vederbörande ämbetsverk. Närmast ifrågakomma därvid statens järnvägar, försvarsdepartementets vederbörande afdelningar, öfverintendentsämbetet, väg- och vattenbyggnadsstyrelsen samt vattenfallsstyrelsen. Järnkontoret, som representerar bergsbruket och järnhandteringen, bör i sin egenskap af materialprofningsanstaltens upphof och understödjare åtnjuta rätten att själf utse en ledamot af styrelsen. Vidare borde en representant för öfrig industri utses efter förslag af den centrala industritekniska organisationen, svenska teknologföreningen. Slutligen skulle anstaltens chef äga plats i styrelsen.

För den händelse att ett direkt samband mellan anstalten och tekniska högskolan kommer att vidmakthållas därigenom, att högskoleeleverna fram-

gent erhålla praktisk undervisning i materialprofning inom anstaltens lokaler, synes emellertid detta samband böra markeras och underlättas genom att högskolans rektor eller annan dess lärare insättes i anstaltens styrelse.

Kommittéerna hafva ej ansett sig böra i vidare mån, än hvad nu skett, yttra sig angående profningsanstaltens organisation och angelägenheter öfrigt.

Kap. 35. Sveriges geologiska undersökning.

Statens anstalt för geologiska kartarbeten och undersökningar.

Historik. På Kungl. Maj:ts framställning beviljade 1856—58 årens riksdag för första gången ett särskildt anslag för geologiska undersökningar samt utgifvande af därpå grundade geognostiska kartor. Sedan chef den 23 februari 1858 förordnats för de beslutade undersökningarna, erhöll denne genom skrivelse den 27 april samma år meddelande, att Kungl. Maj:t såsom allmän regel för dessa undersökningar fastställt, att de borde företagas efter en gemensam plan, som hade till hufvudsakligt syfte att uppdaga och genom fullständiga kartor och beskrifningar meddela kännedom om landets allmänna geognostiska beskaffenhet och att sålunda förbereda och underlätta de mera detaljerade forskningar, hvilka, såsom lädande till speciellt gagn för skilda trakter af landet, borde tillhöra vederbörande kommuner eller enskilda att hvar i sin ort föranstalta och bekosta.

Undersök-
ningens bör-
jan 1858.

Instruk-
tioner 1882
och 1902.

Genom Kungl. Maj:ts instruktion den 2 juni 1882 bestämdes Sveriges geologiska undersöknings verksamhetsområde på ett sätt, som sedan i hufvudsak blifvit bestående. Undersökningens uppgift skulle nämligen främst afse att inhämta tillförlitlig kännedom om landets allmänna geognostiska beskaffenhet samt att för allmänheten bekantgöra undersökningarnas resultat genom dels geologiska kartor med tillhörande beskrifningar dels afhandlingar och uppsatser. Den förnyade instruktionen den 3 oktober 1902 innehåller i allt väsentligt samma bestämmelser.

Förslag till
omorganisa-
tion år 1907.

Under loppet af år 1907 afgaf verkets nuvarande chef särskilda framställningar den 24 april, 13 maj och 25 oktober med förslag till omorganisation af undersökningen. I den förstnämnda framställningen anfördes bland annat följande.

Sveriges geologiska undersöknings verksamhet hade dittills varit af företrädesvis vetenskaplig och kartografisk natur, och det alldeles öfvervägande flertalet af tjänstemännen hade ägt sin hufvudsakliga kompetens på den teoretiska geologiens och den geologiska kartläggningens områden. Numera erfordrades emellertid ett vida mer organiseradt och målmedvetet tillvaratagande af de praktiska intressena, för att institutionen skulle kunna på ett tillfredsställande och tidsenligt sätt fylla sin uppgift.

Då den nuvarande chefen i slutet af år 1906 tillträd sin befattning, hade också af chefen för jordbruksdepartementet gifvits honom ett bestämdt direktiv att bättre än dittills varit fallet tillgodose de praktiska intressena. Han hade därför uppgjort en plan att, i den mån ledigheter yppade sig, besätta tre ordinarie platser med representanter för följande praktiska områden,

nämligen dels malmgeologi, dels stenindustri, dels agrikulturgeologi samt torf- och lerindustri. I viss mån vore denna plan redan förverkligad på det sätt, att en malmgeolog vunnit anställning vid institutionen och en af dess förutvarande tjänstemän, därtill väl kvalificerad, gripit sig an med stenindustriella utredningar.

Utbrytningen af de nyssnämnda tre platserna för rent praktiska uppgifter samt de öfriga tjänstemännens specialisering skulle medföra en väsentlig reduktion af arbetskrafterna för det allmänna geologiska kartarbetet, hvarför en förstärkning af två nya geologtjänster vore nödvändig.

En följd af den föreslagna nya organisationen skulle blifva ett i hög grad ökad arbete för chefen. På grund af den vidgade verksamheten på den ekonomiska geologiens område blefve det för honom nödvändigt att träda i förbindelse med de rent praktiska institutioner, som företrädde grufhandterings- och torfindustriens med flera näringars intressen. Han måste göra sig förtrogen med och med oafåttlig uppmärksamhet följa utvecklingen af talrika olikartade tekniska och ekonomiska frågor, om han skulle kunna på ett fullt effektivt sätt inrikta Sveriges geologiska undersöknings praktiska verksamhet till gagn för landets näringslif.

I sin framställning den 13 maj 1907 framhöll chefen bland annat de viktigaste uppgifter, som föreläge för undersökningen på den praktiska geologiens område. I sådant hänseende påpekades först önskvärdheten af en undersökning rörande den verkliga järnmalmstillgången inom mellersta Sverige, hvilken omfattande uppgift kräfde anställandet af särskilda arbetskrafter. I samband med denna inventering af järnmalmstillgångarna stode ett antal malmtkniska specialfrågor, däribland problemet om tillgodogörandet af vissa titanhaltiga järnmalmer. Bland öfriga uppgifter af stor national-ekonomisk betydelse anfördes vidare utredandet om möjligheterna af ett mera utsträckt tillgodogörande af landets tillgångar på fossilt bränsle (stenkols-tillgångarna, de bituminösa skiffrarna samt torfmossarna) äfvensom frågan om inhemsk produktion af mineralgödningsämnen (särskildt framställandet af kaligödning ur svenska bergarter).

För att med nödig skyndsamhet kunna bedrifva nu antydda och åtskilliga andra maktpåliggande praktiska geologiska utredningar vore den föreslagna fasta personalen och de ifrågasatta anslagen ej tillfyllest, utan borde för ändamålet anvisas särskildt anslag till arvoden åt utomstående fackmän, som åtoge sig uppdrag, samt åt tillfälliga arbetsbiträden.

Löneregleringskommittén, som den 14 december 1907 afgaf betänkande angående reglering af löneförhållandena vid Sveriges geologiska undersökning, uttalade sin anslutning till den meningen, att institutionen borde i större utsträckning och på ett mera planmässigt sätt sträfvat att åstadkomma utredningar i sådana ämnen, som för det praktiska lifvet ägde mera omedelbart intresse. Kommittén fann sålunda »högeligen önskvärdt att, i enlighet med den af chefen häfdade uppfattningen, verkets krafter måtte jämsides med kartarbetena inriktas på praktiska uppgifter till näringslivets tjänst».

Löneregleringskommittén 1907.

För detta ändamål borde åt den praktiska sektionen »med dess omfattande och föga bearbetade arbetsfält» tillmätas tre ordinarie geologer.

Omorganisa-
tionen 1909.

Regeringens framställning i ämnet till 1909 års riksdag anslöt sig i hufvudsak till löneregleringskommitténs på chefens framställning grundade förslag. Departementschefen förklarade sig så mycket mera böjd för förslaget genomförande, som detsamma öppnade utsikter för, att undersökningen måtte kunna i högre grad än dittills tillgodose näringslivets kraf, hvilket önskemål vore allmänt omfattadt.

Statsutskottet fann den i Kungl. Maj:ts framställning åsyftade omläggningen af Sveriges geologiska undersöknings arbete i mera praktisk riktning vara synnerligen beaktansvärd med hänsyn till en sådan åtgärds stora betydelse för jordbruket, bergshandteringen och åtskilliga andra näringar. Utskottet tillstyrkte i allt väsentligt förslaget, som ock vann riksdagens bifall.

Nuvarande
uppgifter
och organi-
sation.

Den 10 december 1909 utfärdades en förnyad instruktion, hvilken i hufvudsaklig öfverensstämmelse med instruktionerna af 1882 och 1902 formulerar Sveriges geologiska undersöknings uppgifter på följande sätt: »Sveriges geologiska undersökning har till uppgift att, med iakttagande af vetenskapens fordringar och med särskildt fäst afseende på berg- och jordarternas betydelse i ekonomiskt hänseende, inhämta tillförlitlig kännedom om landets allmänna geognostiska beskaffenhet. Mera detaljerade forskningar lämdande till speciellt gagn för någon viss trakt må, när de i jordbrukets, bergshandterings eller andra näringars intresse af enskilda eller kommuner begäras, genom undersökningens förmedling kunna af dess tjänstemän utföras under villkor, att planen för de allmänna arbetena ej härigenom rubbas samt med iakttagande af de — — — — — härom meddelade närmare bestämmelser.

Resultaten af institutionens verksamhet göras för allmänheten tillgängliga dels genom geologiska kartor med tillhörande beskrifningar, dels genom afhandlingar och uppsatser, som behandla såväl ur praktisk synpunkt viktiga som rent vetenskapliga specialfrågor, dels genom att i ett offentligt museum sammanföra och ordna föremål belysande företrädesvis Sveriges geologi, såväl den allmänna som den tillämpade».

Undersökningens personal skall enligt instruktionens 2 § utgöras af en chef och elfva tjänstemän. Af dessa äro åtta geologer, fördelade på två sektioner, nämligen den praktiska sektionen med tre tjänstemän (malmgeolog, stenindustrigeolog och agrikulturgeolog, den sistnämnde representerande äfven ler- och torfindustri) samt den kartografisk-teoretiska sektionen med fem tjänstemän (urbergsgeolog, paleontolog och stratigraf, kvartärgeolog, torfgeolog och hydrogeolog, den sistnämnde representerande äfven väg- och vattenbyggnadsfrågor). Härtill komma en aktuarie, en föreståndare för museet samt en kemist. Dessutom anställas i mån af behof extra geologer och andra extra ordinarie tjänstemän.

Förhållande
till departe-
menten m. fl.

Till år 1900 var Sveriges geologiska undersökning närmast anknuten till civildepartementet. Genom departementalstadgan den 31 mars nyssnämnda år öfverflyttades emellertid till jordbruksdepartementet jämte ärendena

angående rikets allmänna kartverk äfven de, som rörde den geologiska undersökningen. Anledningen till denna förläggning var uppenbarligen dels angelägenheten af att bereda jordbruksdepartementet en med öfriga departement jämförlig arbetsbörda, dels omsorgen om att bevara de geologiska kartarbetenas samband med öfrig offentlig kartografisk forskning och publikationsverksamhet, dels slutligen de geologiska undersökningarnas betydelse för jordbruket. Den geologiska undersökningens utpräglade karaktär af vetenskaplig anstalt föranleder emellertid, att dess förbindelse med departementet icke blir synnerligen liffig. Under de senare åren har antalet inom jordbruksdepartementet behandlade ärenden rörande Sveriges geologiska undersökning uppgått till ca 10 å 20 per år, hvaraf mer än hälften plägar utgöras af frågor rörande verkets förvaltning och tjänstemän.

Hithörande ärenden utgöra ej heller någon mera betydande del af departementets arbetsbörda.

För den geologiska undersökningens arbeten uppgöres hvarje år en allmän plan för nästkommande år. Denna plan skall underställas Kungl. Maj:t för fastställelse. Den inom jordbruksdepartementet verkställda granskningen af planen blir gifvetvis af mera formell beskaffenhet, då någon sakkunskap på det geologiska området ej finnes representerad inom departementet.

Bland återstående ärenden har det alldeles öfvervägande flertalet gällt utredningar och undersökningar rörande grufvor, stenindustri och dylikt. Någon egentlig saklig pröfning af dylika ärenden har naturligtvis ej heller kunnat företagas inom departementet. Endast mycket sällan förekomma kart- och vattenfrågor samt så godt som aldrig några jordbruksspörsmål.

Med såväl öfriga departement som ock andra myndigheter står geologiska undersökningen blott undantagsvis i förbindelse. Ett undantag utgör dock hydrografiska byrån, med hvilken vissa arbeten gemensamt bedrifvas, samt i viss mån äfven kommissionen för de allmänna kartarbetena.

Såsom nyss nämndes, kunna undersökningens tjänstemän genom verkets förmedling för kommuners eller enskildas räkning utföra vissa undersökningsuppdrag. Af inhämtade upplysningar rörande dylika under de senare åren utförda har framgått, att åtminstone tre fjärdedelar af dem afsett malm- och mineralförekomster samt berg- och jordarter för industriella ändamål. Enligt hvad som inhämtats, lära de talrika smärre förfrågningar, som pläga besvaras af vederbörande tjänstemän, nästan ständigt röra malmer, stenindustri och annan industri. Ytterst sällan ingå däremot förfrågningar rörande jordbruksangelägenheter.

Sveriges geologiska undersöknings uppgifter äro i hufvudsak af den vetenskapligt utredande art, som redan verkets benämning angifver. Den omständigheten, att dess arbete på senare tiden mera än förut inriktats på praktiskt-ekonomiska mål, förändrar icke undersökningens allmänna karaktär af en företrädesvis vetenskaplig anstalt. Till följd häraf bör densamma enligt kommittéernas mening äfven för framtiden behålla sin ställning såsom fristående anstalt med den ställning i förhållande till departe-

*Kommitte-
ernas ut-
talande.*

mentalorganisationen, som departementalkommittéerna föreslå för dylika statsinstitutioner.

Därefter uppkommer emellertid spørsmålet, huruvida anstalten äfven i fortsättningen bör närmast sortera under jordbruksdepartementet, eller om tilläfventyrs starkare skäl förefinnas för att på något annat departement öfverlåta den befattning med anstaltens regeringsärenden och det därmed följande inflytande på anstaltens allmänna ledning, som jordbruksdepartementet för närvarande utöfvar. För bedömandet af detta spörsmål hafva kommittéerna ansett sig böra närmare undersöka innebörden af undersökningens uppgifter, enär dessas hufvudsakliga beskaffenhet samt deras större eller mindre betydelse för och sammanhang med den öfriga centralförvaltningen gifvetvis böra i detta afseende blifva utslagsgifvande.

Kartarbetet.

Beträffande verkets allmänna kartarbete framträda hufvudsakligen tvenne större områden såsom de viktigaste, nämligen kartläggningen af berggrunden och af de lösa jordarterna. Kartläggningen af berggrunden kan gifvetvis vara af intresse för jordbruket, men den har uppenbarligen en större och mera direkt betydelse för bergshandlingen och de industrier, som afse tillgodogörandet af bergarter och mineral. Äfven kartarbetena rörande utsträckningen och beskaffenheten af de bergarter och mineral, som kunna blifva föremål för framställandet af mineralgödningsämnen — kalk, fosfat och kali — beröra tydligen närmast industriella områden och först i andra hand jordbruket. I fråga om jordartskarteringen faller den praktiska nyttan af verkets arbete i minst lika hög grad inom industriens område som inom jordbrukets. För de industrier, som begagna sig af leror och sand (glas-, cement- och tegelindustrierna med flera), äfvensom för torfindustrien, torde den geologiska undersökningens allmänna kartarbeten öfver jordlagren hafva större betydelse än de hafva för jordbruket. Enligt hvad ofvan påvisats, anlitas också verkets sakkunskap af såväl allmänna institutioner som enskilda i alldeles öfvervägande grad för frågor rörande industri och bergshandling men däremot ytterst sällan i jordbruksfrågor.

Hvad angår undersökningens rent kartografiska uppgifter och krafven på enhetlighet i detta afseende, intager verket en mycket själfständig ställning till öfriga kartinstitutioner. För det nödiga sambandet dem emellan är för öfrigt tillräckligt sörjdt genom kommissionen för de allmänna kartarbetena. Det torde ock böra erinras om, att det för sjöfartsändamål afsedda speciella kartverket för närvarande tillhör sjöförsvarsdepartementets verksamhetsområde, men af departementalkommittéerna föreslås skola förläggas till handelsdepartementets afdelning för säkerhetsanstalter för sjöfarten (lotsstyrelsen).

Speciella utredningar.

Vid sidan af den allmänna geologiska kartläggningen af landet har den geologiska undersökningen att verkställa mera speciella utredningar öfver malmernas geologi, öfver industriellt användbara mineral och bergarter och deras utbredning samt öfver de tekniskt nyttiga jordarternas förekomstsätt och utbredning. Det torde vara tydligt, att undersökningen i främsta rummet genom dessa sina uppgifter (ehuru

visserligen redan genom de allmänna kartarbetena) kommer i den närmaste kontakt med de uppgifter, som af ålder tillhört den till kommerskollegiet nu förlagda bergsöfverstyrelsens ämbetsområde. Den omständigheten, att bergsöfverstyrelsen icke disponerar öfver några för dylika uppgifter lämpade arbetskrafter, har ock föranlett, att den geologiska undersökningen tilldelats uppdrag, som otvifvelaktigt legat utanför dess naturliga verksamhetskrets. Denna torde nämligen i hufvudsak böra innefatta ästadkommandet af de mera teoretiskt-vetenskapliga utredningar, hvilka äro viktiga såsom utgångspunkter och underlag för den bergsvetenskapliga bildningen och den praktiska bergshandteringen.

Geologiska undersökningens arbeten på torfgeologiens område hafva hufvudsakligen bestått i kartarbeten och vetenskapliga utredningar af mossarnas lagerföljd. Helt säkert hafva genom dessa arbeten framgått resultat af vikt för både jordbruket och industrien. Af betydelse för de mera speciella jordbruksändamålen äro äfven svenska mosskulturföreningens utredningar rörande frågan om våra mossmarkers tillgodogörande, hufvudsakligen genom jordbrukskultur. I den mån torfindustrien ytterligare förkofras, måste emellertid den geologiska undersökningens arbeten blifva af allt större betydelse för densamma.

Såsom ofvan nämnts, skall å den geologiska undersökningens praktiska sektion finnas anställd en agrikulturgeolog, hvilken samtidigt skall representera ler- och torfindustri. Med afseende å de agrikulturgeologiska uppgifterna torde det måhända kunna sättas i fråga, huruvida desamma tillhöra undersökningens egentliga område eller tilläfventyrs lämpligare skulle omhänderhavas af något speciellt organ för agrikulturella frågor, exempelvis centralanstalten för försöksväsendet på jordbruksområdet. Det lärer i allt fall blifva synnerligen svårt för att icke säga omöjligt att finna en person, som på ett tillfredsställande sätt representerar såväl agrikulturgeologi som ler- och torfindustri. I själva verket har den geologiska undersökningen på senare tid ej heller kunnat utöfva någon mera afsevärd verksamhet på det speciellt agrikulturgeologiska området.

Enär kommerskollegiet i sin egenskap af bergsöfverstyrelse af brist på särskilda arbetskrafter för sina uppgifter på bergshandteringsens område icke kunnat där utveckla någon mera positiv verksamhet, har detsamma icke i vidsträcktare mån påkallat medverkan af den geologiska undersökningen. Såsom redan påpekats, har det till och med inträffat, att betydelsefulla spörsmål, som otvetydigt varit att hänföra till bergsöfverstyrelsens ämbetsbefattning, till följd af styrelsens otillräckliga personal öfverlämnats till den geologiska undersökningens behandling eller än oftare anförtrotts åt särskilda sakkunniges utredning.

I dessa förhållanden afser emellertid kommittéernas förslag rörande bergs- ärendena att åvägabringa en väsentlig förändring. Kommerskollegiet skulle sålunda utrustas med sakkunnig personal för att kunna i sin egenskap af bergsöfverstyrelse handhafva ledningen af statens hela bergverkspolitik. Centralförvaltningens administrativa verksamhet i afseende å bergshand-

Samarbete
med bergs-
öfverstyrel-
sen.

teringen komme härigenom att koncentreras hos kollegiet. Detta har emellertid icke kunnat organiseras så starkt, att det kan undvara stöd och medverkan från andra institutioner, som verka på förevarande område. Framst måste därvid komma i betraktande Sveriges geologiska undersökning, hvars mera vetenskapligt utredande verksamhet i allmänhet är ägnad att underlätta och förbereda bergsöfverstyrelsens arbete. Den vid undersökningens omorganisation år 1909 vidtagna förändringen med afseende å verkets personal, därvid särskildt tillgodosågs behovet af arbetskrafter inom de geologiska specialområden, som mest intimt sammanhånga med bergsöfverstyrelsens ämbetsområde, är också ägnad att göra den geologiska undersökningen synnerligen väl rustad för att möta de kraf på sakkunnig medverkan, som torde komma att framställas från kommerskollegiet såsom förvaltningsorgan för industrien i allmänhet.

Därest kommittéernas förslag rörande bergsärendena vinner bifall, uppkommer ock på vissa områden alldeles särskildt behof af samarbete mellan de båda myndigheterna. Så hafva kommittéerna gjort gällande, att bergsöfverstyrelsen bör få emottaga de på centralförvaltningen ankommande administrativa och ekonomiska uppgifterna i afseende å stenindustrien.

Därmed uppkommer för bergsöfverstyrelsen ett ofafvisligt behof af att kunna tillgodogöra sig ej blott det hos den geologiska undersökningen under årens lopp samlade kunskapsmaterialet — nämligen utöfver kartorna särskildt dagböcker, analyser, stuffer och andra museiföremål o. s. v. — utan äfven den personliga sakkännedom på stenartsgeologiens område, som förefinnes inom verket.

Enligt kommittéernas förslag skulle vidare bland bergsöfverstyrelsens uppgifter ingå utarbetandet och publicerandet af specialbeskrifningar öfver fyndigheter. Härvid förutsattes emellertid ett under öfverstyrelsens ledning anordnad direkt samarbete, därvid hvaradera verket skulle utföra de delar af arbetet, som ligga inom dess kompetensområde.

Bergsöfverstyrelsen skulle jämväl få sig anförtrodt att anordna och fullfölja registrering af fyndigheter, för hvilkas bearbetning särskild lagstiftning är gällande, därvid speciell omsorg skulle ägnas de fyndigheter, i hvilka staten äger direkt intresse. Det är utan vidare klart, att genom sådan registrering skulle hos bergsöfverstyrelsen samlas ett material, som vore af den största betydelse för äfven den geologiska undersökningens arbeten, i hvad de beröra ifrågavarande fyndigheter. Tilläggas må i detta sammanhang, att det hos bergsöfverstyrelsen tillgängliga grufkartematerialet framgent måste utgöra en viktig källa för den geologiska undersökningens grufgeologiska arbeten.

Kommittéerna hafva ock uttalat sin principiella anslutning till det från flera håll framställda krafvet på anordnande genom bergsöfverstyrelsens försorg af registrering utaf ej blott de inmutningsbara fyndigheterna utan äfven andra bergarts-, mineral- med flera förekomster, som äro eller i en nära framtid kunna antagas blifva af praktisk betydelse, såsom byggnadssten, kalksten, kvarts, fältspat, leror, torf, grus o. s. v. Kommitté-

erna hafva emellertid fäst uppmärksamheten bland annat därpå, att den geologiska undersökningen redan påbörjat registrering af kalkstens- samt kvarts- och fältspatsförekomster äfvensom att en registrering af fyndigheter i allmänhet skulle kräfva alltför omfattande arbete för att kunna för närvarande företagas. Då sålunda undersökningen åtminstone tillsvidare kommer att handhafva registrering af vissa mineralförekomster och densamma i öfrigt kommer att disponera öfver en betydande sakkännedom inom vissa geologiska områden, som nära beröra den befattning med stenindustriella angelägenheter, hvilken föreslagits skola tillhöra bergsöfverstyrelsen, bör äfven på denna punkt ett intimt samarbete anordnas mellan de båda ämbetsverken.

Såsom redan antydts, hafva åtskilliga uttalanden från sakkunnigt håll gjorts rörande förhållandet mellan bergsöfverstyrelsen och den geologiska undersökningen. Här må endast i korthet återgifvas, hvad i detta ämne anförts af dels statens grufingenjörer dels delegerade för järnkotoret. I skrifvelse till Kungl. Maj:t den 30 mars 1909 uttalade samtliga statens dåvarande grufingenjörer, att de båda institutioner, som på senare tid haft värden om landets bergshandtering sig anförtrodd, i brist på samarbete och lämplig organisation kunnat endast föga motsvara de fordringar, som numera böra ställas på en bergsöfverstyrelse. De redogöra närmare för de omfattande uppgifter, som på bergshandteringsens område böra åligga staten, och påyrka principiellt, att samtliga dessa uppgifter öfverlämnas åt »ett enda. enhetligt arbetande och speciellt för ändamålet inrättadt ämbetsverk, utrustadt med såväl materiella resurser som högsta mått af teoretisk och praktisk fackkunskap». I detta verk skulle då Sveriges geologiska undersökning inordnas såsom en vetenskaplig byrå. För den händelse emellertid en sådan organisation icke skulle kunna omedelbart genomföras, utan den geologiska undersökningen ansåges böra bibehållas såsom själfständig institution, borde emellertid den blifvande bergsöfverstyrelsen tillförsäkras effektivt samarbete med den geologiska undersökningen.

Uti det i juli 1909 dagtecknade utlåtande, som afgafs af särskilda delegerade för järnkotorets fullmäktige och som jämte fullmäktiges egna uttalande öfverlämnats till kommerskollegiikommittén, behandlades jämväl de nyssberörda af grufingenjörerna väckta spörsmålen. Delegerade funne visserligen en sammanslagning af bergsöfverstyrelsen och den geologiska undersökningen kunna medföra åtskilliga fördelar, men förutsatte att med hänsyn till det sistnämnda verkets nyss skedda omorganisation en sådan ändring i dess ställning icke skulle kunna åstadkommas. Det syntes dem ock visst, att genom ett målmedvetet samarbete mellan de båda institutionerna ett lika godt resultat skulle vinnas som genom den af grufingenjörerna föreslagna anordningen. Genom ett ordnad och planmässigt samarbete mellan detaljobservatören i grufvan och den vetenskapligt tränade geologen skulle säkerligen bättre resultat vinnas, än genom att bergsstatstjänstemannen vid sidan af sina åligganden af annan art äfven skulle vara skyldig att vetenskapligt behandla honom mötande geologiska problem. Delegerade ansågo därför, att vid omorganisationen af bergsöfverstyrelsen och den lo-

kala bergsstaten uppmärksamhet borde ägnas åt »att söka tillförsäkra densamma medverkan af Sveriges geologiska undersökning för geologiska problems lösande».

Undersökningen för-
lägges till
handelsdepar-
tementet.

Af hvad ofvan anförts, finna kommittéerna det oförtydligt framgå, att Sveriges geologiska undersökning redan under nuvarande förhållanden borde stå i närmaste förbindelse med bergsöfverstyrelsen. Behovvet häraf kommer ock med nödvändighet att skarpare framträda vid ett genomförande af kommittéernas förslag i afseende å kommerskollegiet, därvid detsamma i dess egenskap af bergsöfverstyrelse måst åläggas långt mer omfattande uppgifter, än kommerskollegiet hittills kunnat fylla. Dels till följd häraf och dels på grund af den geologiska undersökningens omedelbara betydelse för landets industriella lif bör sålunda i hvarje fall ett intimt samarbete åvägbringas mellan undersökningen och bergsöfverstyrelsen. Då de af kommittéerna verkställda utredningar vidare gifva vid handen, att något i jämförlig grad angeläget behof af sådant samarbete med jordbruksdepartementet eller därunder lydande myndigheter icke kan uppkomma, äfvensom att krafven på de officiella kartografiska arbetenas enhetlighet tillräckligt tillgodoses genom den för detta ändamål afsedda kommissionen samt i sista hand Kungl. Maj:t, vilja kommittéerna framhålla önskvärdheten af, att Sveriges geologiska undersökning, med bibehållande af sin nuvarande ställning såsom öfvervägande vetenskaplig anstalt, förläggas under handelsdepartementet med anknytning närmast till dess afdelning för handel, industri och sjöfart, kommerskollegiet.

Beträffande de uppgifter, som därmed skulle tillfalla handelsdepartementet, äfvensom detaljerna af kommerskollegiets samarbete med den geologiska undersökningen vilja kommittéerna hänvisa till hvad dels ofvan härom yttrats, dels anförts i samband med behandlingen af bergsärendena (s. 209). I afseende å detta samarbete tillkommer det Kungl. Maj:t att på handelsdepartementets föredragning träffa närmare bestämmelser. Genom sitt inflytande på tillsättandet af undersökningens personal, vid sin föredragning af dess anslagskraf samt dess arbetsplaner kan departementet vidare befrämja ett målmedvetet och enhetligt samarbete till fromma för de handteringar, som grunda sig på våra malm-, mineral-, bergarts- med flera förekomster. Helt visst skall det ock visa sig lämpligt att inom kommerskollegiet samt näringsrådets bergssektion såsom experter anlita den geologiska undersökningens tjänstemän. Särskildt dess chef lärer ock komma att tagas i anspråk såsom föredragande inför statsrådsberedningen i vissa verkets regeringsärenden. På nu angifna och andra vägar bör kunna åvägbringas den fruktbringande växelverkan mellan vetenskaplighet samt tekniskt-praktisk och administrativ erfarenhet, som särskildt på bergsväsendets område erkännes vara af största betydelse.

Kap. 36. Nautisk-meteorologiska byrån.

I anslutning till hvad departementalkommitterade i allmänna delen af sitt betänkande redan föreslagit, hafva båda kommittéerna här ofvan förordat (s. 28 och 33), att regeringsärenden rörande nautisk-meteorologiska byrån skola öfverflyttas från sjöförvarsdepartementet till handelsdepartementet, där de skulle handläggas hos afdelningen för säkerhetsanstalter för sjöfarten, lotsstyrelsen. Till handelsdepartementet skulle därmed ock den nautisk-meteorologiska byrån anknytas i egenskap af en därtill hörande anstalt.

Någon annan ändring i byråns ställning ifrågasätta kommittéerna icke.

Det af kommittéerna ofvan (s. 575) betonade sambandet mellan sjöförsvaret och nautisk-meteorologiska byrån påkallar uppenbarligen mellan dem ett nära samarbete, hvarom närmare föreskrifter torde böra fastställas af Kungl. Maj:t.

F

**ÖFRIGA TILL HANDELSDEPARTEMENTET
HÖRANDE INSTITUTIONER
OCH ORGAN.**

Kap. 37. Statens utställningskommission.

Ärenden angående allmänna utställningar inom eller utom landet tillhöra enligt uttryckligt stadgande i kommerskollegiets instruktion dess ämbetsbefattning och närmast industribyråns handläggning. Stadgandet åsyftar naturligtvis endast sådana utställningar, som hafva intresse för kollegiets verksamhetsområde. Dessa ärenden fördela sig i hufvudsak på följande båda grupper:

Utställningsfrågors nuvarande behandling
Kommerskollegiets uppgifter.

1) Anordnande genom statens försorg af allmänna utställningar inom landet (t. ex. Stockholmsutställningen 1897), anvisande af statsbidrag till utställningar inom landet, hvilka anordnas af kommuner, korporationer med flera (t. ex. Stockholmsutställningen 1909) samt anvisande af anslag till korporationer eller andra för deltagande i utställningar inom eller utom landet (för deltagande i 1909 års Stockholmsutställning beviljades sålunda anslag åt Föreningen för svensk hemslöjd, Textilateljéer Licium, Aktiebolaget Giöbel med flera).

2) Sveriges officiella deltagande i internationella utställningar utomlands. Därest ifrågasatt deltagande från Sveriges sida anses böra äga rum, blir ärendet kombineradt med fråga om anslag för deltagandet samt vissa organisatoriska frågor, såsom utseende af ledning för den svenska afdelningen vid utställningen m. m.

Mera sällan förekommande men af så mycket större vikt äro slutligen frågor om anordnande inom landet af internationella utställningar. Slutligt afgörande i nu berörda ärenden träffas af Kungl Maj:t på finansdepartementets föredragning. Kommerskollegiets befattning med desamma består i afgifvande af yttrande till Kungl. Maj:t för frågans utredning. Ett icke ringa antal af inbjudningarna till Sverige att officiellt deltaga i utländska utställningar plägar afböjas. Med den erfarenhet, man inom kollegiet förvärfvat i utställningsfrågor, står det i allmänhet från början klart för kollegiet, huruvida anledning finnes att reflektera på en sådan inbjudan eller ej. I senare fallet kan frågan vanligen afgöras utan synnerligt omfattande utredning. I förra fallet ställer sig saken väsentligt svårare. Därvid krävas vanligen vidtgående undersökningar och förhandlingar med olika sakkunnige samt med institutioner, bolag och enskilda, som kunna tänkas hafva intresse af utställningen i fråga. Samma art af arbete kräfvat jämväl frågor om anordnande af utställningar inom landet och anvisande af medel för sådana.

Den allmänna erfarenhet rörande utställningar, som alltid förvärfvas i samband med verkställandet af dessa utredningar, är gifvetvis en nödvändig förutsättning för hithörande frågors bedömande. Men den är icke tillfyllest. Föremålen för utställningarna äro af mycket växlande och speciell art, och frågorna låta sig därför i många fall icke behandla med vederbörlig omsorg, utan att speciell fackinsikt får göra sig gällande. Man har härvid inom kommerskollegiet begagnat sig af den redan antydda utvägen att under hand rådfråga speciella sakkunnige eller utverka Kungl. Maj:ts tillstånd att officiellt tillkalla sådana. Det är naturligtvis också af vikt, att dessa utställningsfrågor icke behandlas utan full förtrogenhet med förhållandena i det land och å den plats, där utställningen skall hållas. De upplysningar, som härutinnan erfordras, torde emellertid i regeln stå att erhålla genom vederbörande officiella svenska agenter i utlandet.

Äfven i de fall, då Sverige icke officiellt deltagar i utländska utställningar, tillkommer det kommerskollegiet att till den intresserade allmänheten sprida kännedom om sådana utställningars planerande, om deras ändamål och omfattning, villkor och bestämmelser för deltagande, transportförhållanden o. s. v. Denna uppgift, som föreligger för kollegiet tid efter annan hvarje år, fullgöres genom medverkan af tidningar och facktidningar samt genom direkta meddelanden till korporationer, firmor och andra, hvilkas verksamhet berör föremålet för utställningen. I icke ringa utsträckning plägar man slutligen inom kommerskollegiet hafva att besvara hufvudsakligen från enskilda framställda förfrågningar rörande utställningar af skilda slag. Förevarande verksamhet sammanhänger nära med den kommersiella information, som bedrivs af kollegiet.

Beredningen af frågor rörande internationella utställningar af officiell karaktär sker genom utrikesdepartementets samt vederbörande beskickningars eller konsulats förmedling. Vid pröfningen af inbjudningar till deltagande i utställningar i utlandet tages gifvetvis ock i betraktande, i hvad mån allmänna politiska synpunkter kunna anses påfordra deltagande eller göra sådant mindre lämpligt. Den närmaste handläggningen af frågor om utställningar ankommer på utrikesdepartementets handelsafdelning, som i samband därmed har att utföra en ganska omfattande upplysningsverksamhet. För undvikande af dubbelarbete i sådant afseende plägar regelbunden kommunikation ske *dels* med kommerskollegiet samt Sveriges allmänna exportförening, hvilken medverkar i afseende å utställningar i exportintresse, *dels* med de öfriga myndigheter och korporationer, som hafva intresse af utställningar för sina resp. verksamhetsområdets del.

Enär under den senare tiden utställningarna tillväxt såväl i omfattning som antal och då i bredd därmed både de enskilda utställarnas och de anordnande myndigheternas kostnader för dessa svällt ut i motsvarande grad, har i olika länder en ganska allmän mening uppkommit om behovet af begränsning och system i utställningsväsendet. Särskildt gäller detta de internationella utställningarna, som ålägga deltagande stater en ganska betungande representationsplikt och vid hvilka ofta skiljaktiga meningar

Utrikes-
departemen-
tets uppgifter.

Internatio-
nella för-
handlingar.

göra sig gällande i fråga om grunderna för utställningarnas anordnande, prisdömning o. s. v.

För att rada bot för dessa olika missförhållanden har ett flertal länder efter hand inrättat särskilda statsorgan, utställningskommissioner, med den dubbla uppgiften dels att på lämpligaste sätt ordna utställningar inom landet, dels ock att omhänderhafva resp. länders deltagande i utställningar utom landet. Ett samarbete mellan de befintliga nationella kommissionerna skapades år 1908 genom bildandet af en internationell förening för utställningsfrågor (Fédération internationale des Comités permanents d'Exposition). Med anledning af denna förenings förberedande arbeten sammanträdde i Berlin under oktober 1912, på inbjudan af tyska regeringen, en internationell diplomatisk konferens rörande utställningsfrågor. Resultatet af konferensens förhandlingar sammanfattades till en af ett flertal staters representanter undertecknad konvention af den 26 oktober 1912 rörande internationella utställningar. Äfven Sveriges i konferensen deltagande representanter biträdde densamma.

Inter-
nationellt
samarbete.

Konventionen afser internationella utställningar, officiella eller officiellt erkända, äfvensom officiellt deltagande i sådana utställningar. För att en utställning skall anses såsom officiellt erkänd, erfordras ett särskildt beslut från vederbörande regerings sida angående erkännande eller beskydd af densamma hvilket erkännande eller beskydd dock icke får lämnas, därest icke utställningen erbjuder vissa garantier beträffande administrativa och ekonomiska resurser. Under vissa förutsättningar kan ett statsunderstöd åt en utställning eller ett deltagande i en sådan åt utställningen gifva karaktären af officiellt erkänd.

Konven-
tionen om in-
ternationella
utställningar.

Konventionen fastställer noggranna bestämmelser med afseende å tidsföljden mellan de olika utställningarna äfvensom beträffande de tider, inom hvilka inbjudan att delta skall vara utfärdad. Tiden för hvarje utställnings varaktighet får icke öfverstiga sex månader. Särskild vikt har fästs vid åstadkommande af lättnader med hänsyn till tullbehandling och transportkostnader. Beträffande tullen är öfverenskommet, att utställningsgods skall i tullhänseende behandlas i hufvudsak, som om det vore upplagdt å nederlag eller i frihamn. Noggranna bestämmelser äro gifna beträffande hvad som skall anses såsom utställningsgods, äfvensom rörande förfarings-sättet i tullhänseende, då sådant gods blifvit fullständigt förstördt. Med afseende å transportkostnader är föreskrifvet, att hvarje land skall så vidt möjligt söka åstadkomma lättnader i detta hänseende. I det vid konventionen fogade protokollet är uttalad en önskan, att denna lättnad i transportkostnader må utgå i form af 50 % nedsättning i afgifterna eller fri returfrakt.

Detaljerade bestämmelser äro vidare uppställda beträffande prisdömningen, såväl med afseende å juryns sammansättning som angående antalet pris-kategorier, skyldigheten eller rättigheten att få delta utom täflan samt prislistans publicering m. m.

Med afseende å organisation och dylikt är föreskrifvet, att vid såväl anordnande af utställningar som vid deltagande i utställningar af sådan beskaf-

fenhet, att konventionen är tillämplig, skall vederbörande regering utse kommissarie eller delegerad. I alla publikationer angående utställningar skola iakttagas de i konventionen använda uppdelningar och benämningar.

Slutligen hafva de kontraherande staterna förbundet sig att vidtaga åtgärder för att förhindra missvisande utställningsreklam.

De kontraherande staterna skola snarast möjligt vidtaga eller föreslå de åtgärder, som kunna vara nödvändiga för tillämpande af hvad i konventionen öfverenskommits.

*Förslag af
kommers-
kollegiet.*

I anslutning till Berlinkonferensens förhandlingar har en af de i densamma deltagande svenska representanterna till Kungl. Maj:t inkommit med förslag rörande upprättandet af en permanent utställningskommitté för Sverige. Denna framställning remitterades till kommerskollegiet, som den 5 februari 1913 afgaf utlåtande i ämnet.

Efter en redogörelse för frågans utveckling framhåller kommerskollegiet, att konventionens innehåll gjorde det angeläget att äfven i vårt land snarast möjligt anordna en mera permanent institution, hvilken skulle å svensk sida öfvervaka konventionens efterföljd och föreslå härför erforderliga officiella åtgärder samt deltaga i det fortsatta internationella samarbetet på detta område. Kollegiet erinrar vidare, att ehuru konventionen icke berör resp. staters rätt att inom eget territorium anordna nationella utställningar, konventionens flesta bestämmelser lämpligen kunde och borde anpassas äfven å enbart svenska utställningar. Det syntes kollegiet därjämte föreligga goda skäl att genom en permanent institution söka för inhemska utställningar ernå liknande begränsning som på det internationella området, så att ej den svenska handeln, industrien och handtverket skulle ådragas mindre nödiga utgifter för deltagande i utställningar. Dessa önskemål skulle enligt kollegiets åsikt bäst kunna tillgodoses, om äfven i vårt land en permanent utställningskommission inrättades, hvilken borde ingå såsom medlem af den internationella föreningen.

Kommissionens uppgift.

På det internationella området skulle kommissionens uppgift vara att samla och åt intresserade tillhandahålla alla slags upplysningar rörande utställningar i utlandet, att fästa våra industriidkares uppmärksamhet på sådana utställningar, som kunna vara af betydelse för svenska exportintressen, att beträffande dessa utställningar verkställa nödiga utredningar för bedömande af lämpligheten af Sveriges officiella deltagande i desamma, att, när ett sådant deltagande blifvit beslutadt, arbeta för ett enhetligt och möjligast representativt uppträdande från svensk sida, att söka på lämpligt sätt förhindra svenskt deltagande i sådana utställningar, som befinnas hafva tillkommit i mindre lofligt syfte eller vara illa organiserade ur ekonomisk eller annan synpunkt, att med uppmärksamhet följa rättsutbildningen på utställningsväsendets område, att samarbeta med den internationella federationen, särskildt i fråga om utvecklingen af de internationella reglerna angående utställningar, samt att öfvervaka iakttagandet af bestämmelserna i Berlinkonventionen såväl vid internationella utställningar i Sverige som med afseende å svenskt deltagande i utställningar utomlands.

I fråga om nationella utställningar i Sverige skulle kommissionen i tillämpliga delar utöfva funktioner, motsvarande de ofvan angifna och därjämte verka för nödig inskränkning dels i deras antal öfverhufvud, dels efter omständigheterna i deras omfattning ur lokal eller annan synpunkt.

I de fall anordnandet af eller deltagandet i en utställning blifvit på officiell väg beslutadt, skulle därmed kommissionens befattning med denna utställning i allmänhet vara avslutad. Den sakkunskap, som i den permanenta kommissionen blefve representerad, skulle dock lämpligen kunna nyttiggöras äfven vid ordnandet af speciella utställningar, därigenom att i hvarje särskildt fall medlemmar af kommissionen insattes i de kommittéer, som för de särskilda utställningarnas ordnande kunna blifva af Kungl. Maj:t utsedda.

Då kommerskollegiet hittills plägat hafva om hand den preliminära utredningen af utställningsfrågorna, ansåg kollegiet, att kommissionen borde ställas i ett intimt samband med detsamma. Detta skulle lättast åstadkommas därigenom, att kollegiets chef utses till kommissionens själfskrifne ordförande och att en representant för kollegiets industribyrå förordnas till ledamot af kommissionen.

Kommissionens ställning och organisation.

På grund af uppdragets natur och omfattning borde antalet ledamöter i kommissionen icke begränsas alltför mycket. Åtskilliga ämbetsmyndigheter utom kommerskollegiet äfvensom vissa institutioner och föreningar till industriens fromma borde vara representerade inom densamma. Därjämte vore det af vikt att tillföra kommissionen den sakkunskap, som vore tillfinnandes hos framstående specialister på utställningsväsendets område. Då å andra sidan för bevarandet af kontinuiteten i arbetet inom en mera talrikt sammansatt kommission erfordrades, att ett färre antal personer kunde med säkerhet påräknas vid ärendenas förberedande behandling, borde ett arbetsutskott af högst fem personer bildas inom kommissionen. Dennas omfattande arbete kräfde anställandet af en sekreterare. Kostnaderna för dennes aflönande liksom för skrifbiträde, resor och expenser borde bestridas af medel från manufakturförslagslånefonden. Lokal för kommissionens och arbetsutskottets sammanträden torde kunna beredas inom kommerskollegiet.

Ledamöterna i kommissionen skulle af Kungl. Maj:t utses för en tid af fem år och ej åtnjuta arvode. Förutom kommerskollegiets chef och en representant för dess industribyrå samt en eller flera personer med särskild erfarenhet inom utställningsväsendet skulle i kommissionen insättas en representant för hvardera af följande ämbetsmyndigheter, institutioner och föreningar, nämligen utrikesdepartementets handelsafdelning, järnvägsstyrelsen, landbruksstyrelsen, akademien för de fria konsterna, järnkontoret, svenska slöjdföreningen, Sveriges allmänna exportförening, industriförbundet och Sveriges handtverksorganisation. Därest en fastare sammanslutning af handelskamrarna i riket till en delegation kommer till stånd, borde äfven denna erhålla en representant i kommissionen.

Såsom dennas ordförande skulle kommerskollegiets chef fungera, med rätt för honom att vid förfall utse någon af kollegiets ledamöter att leda för-

handlingarna. Arbetsordning och nödiga föreskrifter i öfrigt för kommissionens arbete borde fastställas af ordföranden i samråd med ledamöterna.

*Kommitteernas
uttalande.*

Kommitteerna vilja icke lämna oanmärkt, att frågor om utställningars anordnande för närvarande behandlas på ett sätt, som bereder alltför stort utrymme för speciella intressen eller lokala önsksningar att göra sig gällande. I samma mån ett utställningsföretag är omfattande och betydelsefullt, och särskildt om det i något afseende berör våra förbindelser med utlandet, måste det emellertid vara angeläget, att dess lämplighet ur olika synpunkter och utsikterna att genomföra detsamma till heder för landet och nytta för dess näringslif blifva noggrant undersökta och pröfvade, innan i något afseende bindande förarbeten eller utfästelser ifrågakommit. Vikten af en enhetlig, ur det helas synpunkt ledd politik på detta område har ock flerstädes i utlandet framkallat särskilda anordningar i syfte att reglera utställningsväsendet. Hos oss synes man också på landtbrukets område mer och mer sträfva efter ett planmässigt ordnande af detsamma. Kommitteerna hafva därför funnit ur många synpunkter angeläget, att åtgärder vidtagas för en starkare kontroll från statens sida öfver utställningsväsendet och skapandet af betryggande former för hithörande frågors behandling. Genom Sveriges biträdande af konventionen angående utställningar torde det förstnämnda af dessa önskemål blifva realiseradt, i hvad angår Sveriges anordnande af och deltagande i internationella utställningar. Då konventionens innehåll förutsätter ett särskildt organ för utställningsfrågors behandling, måste jämväl spörsmålet om lämplig form härför nu lösas.

*Internationella
utställningar.*

Den omständigheten, att flertalet internationella utställningar afse det af kommerskollegiet representerade näringslifvets förhållanden och särskildt beröra industrien, kunde onekligen gifva stöd för den mening, att när en centralisering af dylika frågors behandling måste genomföras, kommerskollegiet skulle blifva den sammanhållande myndigheten. Emellertid bör ihågkommas, att utställningsväsendet starkt tenderar att omfatta snart sagdt alla områden af samhällslif och verksamhet samt att utställningskonventionen gäller alla slag af internationella utställningar af officiell karaktär. Det blifvande organet för utställningsfrågor kommer fördenskull att få en väsentligt vidsträcktare verksamhetskrets än kommerskollegiet och bör sålunda organiseras med hänsyn härtill. Visserligen lærer det positiva anordnandet af utställningar alltid komma att öfverlämnas till bestyrelser eller kommitteer, hvilkas sammansättning bestämmes med hänsyn till hvad i hvarje fall särskildt kräfves. Men inom det centrala utställningsorganet böra likväl alltid de vanligast förekommande och största intressegrupperna i afseende å internationella utställningar vara företrädde. Vid sådant förhållande hafva kommitteerna anslutit sig till kommerskollegiets ofvan återgifna förslag om inrättandet af en permanent kommission med uppgift i främsta rummet att fylla de funktioner beträffande Sveriges anordnande af och deltagande i internationella utställningar, som föranledas af konventionen.

*Nationella
utställningar.*

Kommerskollegiet har jämväl föreslagit, att kommissionen skulle i tillämpliga delar erhålla motsvarande funktioner i fråga om nationella utställningar.

Därjämte skulle den verka för nödig inskränkning i dylika utställningars antal och omfattning. Jämväl kommittéerna finna önskvärdt, att ärenden om anordnandet af sådana nationella utställningar, som påkalla någon statsmyndigheternas medverkan, öfverlämnas till pröfning af det föreslagna sakkunniga organet för utställningsfrågor. Det föreligger nämligen ett uppenbart behof af, att dylika utställningar, då de icke äro enbart lokala, anordnas efter enhetlig plan och på sådant sätt, att de icke sins emellan konkurrera om allmänhetens intresse.

Till kommerskollegiets förslag rörande den permanenta kommissionens organiserande och formen för dess verksamhet kunna kommittéerna i hufvudsak ansluta sig. Jämväl grundsatsen om, att ledamotskap i kommissionen skall betraktas såsom ett hedersuppdrag och följaktligen endast bör medföra rese- och traktamentsersättning, torde vara principiellt riktig. Det synes emellertid sannolikt, att arbetsutskottets verksamhet skall blifva så tidskräfvande, att dettas ledamöter böra erhålla visst arvode.

Kommittéerna vilja vidare fästa uppmärksamheten därå, att kommissionen afses skola omhänderhafva upplysningsväsendet i afseende å utställningar och därigenom kommer att verka inom området för den kommersiella informationsverksamhet, som i öfrigt föreslås samlad till kommerskollegiet. Då det måste anses vara af vikt för chefen för kollegiets informationsarbete att omedelbart erhålla kännedom om alla de utställningar, om hvilka upplysningar inkomma till kommissionen, och då denna å sin sida bör stå i intim samverkan med informationssektionen, finna kommittéerna önskvärdt att genom särskilda organisatoriska anordningar trygga det erforderliga samarbetet.

Redan den af kommerskollegiet föreslagna och af kommittéerna här i hufvudsak tillstyrkta sammansättningen af utställningskommissionen är uppenbarligen ägnad att ställa kommissionen i intim kontakt med de olika myndigheter, som närmast hafva intresse af ifrågakommande utställningsärenden. Härigenom böra enligt kommittéernas mening de betänkligheter bortfalla, hvilka eljes kunde uppkomma i anledning af dylika ärendens fränskiljande från vederbörande förvaltningar. Dessa komma emellertid ingalunda att helt afskäras från befattningen med utställningsspörsmål. Till en början bör nämligen märkas, att alla regeringsärenden rörande utställningar, sålunda om beviljande af statsanslag, förordnande af särskilda utställningsbestyrelser o. s. v., skola beredas af resp. departementsafdelning. Vidare böra framgent som hittills resp. verk komma att handlägga vissa för verket eller dess arbetsområde speciella spørsmål, som pläga uppkomma i samband med utställningar, såsom rörande anslag till föreningsars eller enskildas deltagande däri, till studieresor o. s. v.

Genom kommissionens tillkomst inträder icke någon annan förändring med afseende å utrikesdepartementets uppgift att förmedla kännedom om och åtgärder med afseende å internationella utställningar, än att dess informationsverksamhet inom landet upphör. Detta utesluter emellertid icke, att en i dessa frågor omedelbar och intim samverkan bör upprätthållas med detta departement.

Kommissionens organisation.

Förhållande till andra myndigheter.

Uppenbarligen kommer utställningskommissionens verksamhet att förnäm-
ligast upptagas af frågor rörande sådana utställningar, som helt och hållet
eller till öfvervägande del hänföra sig till de af handelsdepartementet repre-
senterade näringsgrenarna. Sådana utställningar äro vanligen ock af be-
skaffenhet att i högre grad än andra påkalla statsmyndigheternas intresse
och föranleda särskilda åtgärder från deras sida. Till följd häraf bör kom-
missionen anknytas till handelsdepartementet och närmast kommers-
kollegiet, som redan har att handlägga utställningsärenden i allmänhet.

Ekonomi. Kostnaderna för kommissionens verksamhet, hvilka i enlighet med kommers-
kollegiets förslag lämpligen kunna bestridas af medel från manufakturför-
lagslånefonden, komma väsentligen att bestå i arfvode till sekreteraren och
ersättning för skrifbiträde samt torde icke behöfva öfverskrida 3,000 kronor
för år.

Kap. 38. Statens grufkommission.

Vården af statens grufegendom är icke, såsom förhållandet är med tillvaratagandet af kronans rätt till åtskilliga andra naturtillgångar, såsom skogar, vattenfall och fisken m. m., anförtrodd åt någon viss central statsmyndighet, som framför andra bär ansvaret därför. Förvaltningsmyndigheten tillhör i åtskilliga betydelsefulla fall direkt Kungl. Maj:t, som emellertid plägar uppdraga förvaltningsbestyren i särskilda fall åt underordnade myndigheter. De skilda förfaringssätt, som för närvarande komma till användning vid denna förvaltnings handhavande, beröras i samband med den efterföljande behandlingen af de olika arterna af kronan tillhörig grufegendom och annan därmed jämförlig egendom.

Vid inmutning är jordägaren enligt grufstadgan berättigad till jordägarandel, d. v. s. att till hälften med inmutaren deltaga i grufarbetet och den däraf fallande vinsten. Enligt 17 § grufstadgan skall å kronojord, som innehafves under ständig besittningsrätt eller är anslagen till boställe, kronoåbon eller boställsinnehafvaren tillgodonjuta jordägares rätt till jordägarandel, hvarvid han, om han begagnar jordägarandelen, äger sedermera behålla densamma såsom sin enskilda tillhörighet. Å annan kronojord däremot förfogar kronan själf öfver jordägarandelen.

Enligt kungörelsen den 20 oktober 1899 om begagnande af kronans jordägarandel i grufva skall dylik andel å offentlig auktion inför vederbörande Konungens befallningshafvande utbjudas på arrende. Om sättet och grunderna för utarrenderingen innehåller kungörelsen närmare bestämmelser. Sålunda skola arrendeauktioner i regeln hållas hvarje år under senare hälften af juni och november månader. Kungörelse om auktionen skall utfärdas af befallningshafvanden samt innefatta upplysning om de i mutsedeln angifna förhållanden och om arrendevillkoren samt öfriga nödiga anvisningar. Vid auktionen skall befallningshafvanden till arrendator antaga den högstbjudande som är välfrejdad och i Sverige bosatt svensk undersåte och för arrendevillkorens fullgörande ställt godkänd säkerhet samt icke förverkat arrenderätt till kronans andel i grufva. Befallningshafvanden må dock icke antaga annat anbud, än som lyder å minst femtionedelen af värdet af brutna och uppfördade inmutningsbara ämnen, därest icke fråga är om förnyad utarrendering, innan aftalad arrendetid gått till ända. Finner befallningshafvanden på grund

*Kronans
jordägar-
andel i
grufva.*

af särskilda förhållanden skäl förekomma att icke antaga sådant anbud eller att antaga anbud, ehuru det är lägre, skall han därom göra hemställan hos Kungl. Maj:t. Utarrenderingen skall, där ej särskilda omständigheter föranleda bestämmande af kortare arrendetid, ske för en tid af nitton kalenderår utöfver det, hvarunder arrendet tager sin början. Arrendeafgiften skall utgå i penningar och för hvarje kalenderår motsvara viss del af värdet af alla de inmutningsbara ämnen, som under året brutits och uppfodrads ur grufvan. Dock får arrendeafgiften för helt år räknad i regeln icke understiga 25 kronor för hvarje utmål. Kungörelsen föreskrifver vidare vissa villkor, som städse skola upptagas i arrendeaftalen.

Utom ofvannämnda uppgifter tillkommer äfven befallningshafvanden att å kronans vägnar underskrifva arrendekontrakten, utse allmänt ombud att å kronans vägnar göra i grufstadgan föreskrifven anmälan om begagnande af jordägarandel, såvidt detta icke, såsom i regeln är fallet, enligt arrendekontraktet åligger arrendatorn, samt i öfrigt representera kronan såsom jordägare gent emot arrendatorn som utmålsinnehafvaren.

Kommerskollegiet har däremot ingen befattning med utarrenderingen.

Då arrendeauktionerna i regeln äga rum, innan två år förflutit från inmutningen, och sålunda vid en tidpunkt, då det i allmänhet är svårt att bedöma fyndigheternas värde, blir den naturliga följd, att auktionerna oftast icke leda till åsyftadt resultat, i det att inga eller oantagliga anbud afgifvas. Därest utarrendering af kronans jordägarandel af någon anledning icke kunnat ske, har Konungens befallningshafvande att anmäla förhållandet hos Kungl. Maj:t, som efter kommerskollegiets hörande beslutar, huruvida någon ytterligare åtgärd för begagnande af jordägarandelen bör vidtagas. De åtgärder, som kunna ifrågakomma, inskränka sig till, att kronan med begagnande af jordägarrätten själf deltager i grufarbetet och vinsten, på sätt i 16 § af grufstadgan angifves, eller att arrendet till jordägarandelen ånyo utbjudes på auktion. Den förra åtgärden har hittills icke i något fall blifvit vidtagen. Under ändrade framtida förhållanden och särskildt om staten själf kommer att idka grufdrift, låter sig en sådan åtgärd emellertid väl tänkas. Ett Kungl. Maj:ts beslut om förnyad auktion skulle förutsätta, att det med afseende å vunna upplysningar om fyndighetens rikedom med mera måste antagas vara en tillfällighet, att spekulanter å arrendet icke uppträdt. Såsom regel har beslutet i frågor af förevarande slag, hvilka underställts Kungl. Maj:t, gått ut på att någon vidare åtgärd icke skulle vidtagas från kronans sida.

Såsom ofvan sagts, utgår icke arrendeafgiften med ett visst fastslaget belopp lika för hvarje år, utan är endast såtillvida bestämd, att den skall utgöra viss del af värdet af alla de inmutningsbara ämnen, som under året brutits och uppfodrads ur grufvan. Likaså stadgas i 17 § grufstadgan, att inmutaren för tillgodonjutande af kronans jordägarandel i de fall, då kronan ej begagnar densamma, har att erlägga en afgäld, motsvarande sjuttiofemtedelen af värdet af alla under året brutna och ur grufvan uppfodrade inmutningsbara ämnen. Till följd häraf måste hvarje år en

uppskattning af värdet af dessa ämnen beträffande vederbörande grufvor äga rum och beloppen af dessa arrendeafgifter och afgälder med ledning häraf fastställas. Enligt kungörelse den 15 november 1907 bestämmas ifrågasvarande belopp å kronans sida af en nämnd.

Denna nämnd skall bestå af tre ledamöter, som utses af Kungl. Maj:t för tre år och af hvilka Kungl. Maj:t förordnar en att vara ordförande i nämnden. Konungens befallningshafvande skola före hvarje års utgång till kommerskollegiet lämna uppgift å de grufvor, beträffande hvilka arrendeavgift för kronans jordägarandel eller sådan afgäld, som nyss är omförd, bör under nästföljande år till beloppet bestämmas. Dessa uppgifter skola tillika med därvid fogade afskrifter af vederbörande arrendeaftal af kollegiet öfverlämnas till ordföranden i nämnden. Denne emottager ock från bergmästarne afskrifter af de utaf grufägarna lämnade, för bergverksstatistiken afsedda uppgifter å vunnen malm i grufvor, hvarom här är fråga. Vederbörande bergmästare skall dessutom för meddelande af upplysningar vara närvarande vid sammanträde af nämnden, då ärende handlägges, som rör grufva inom hans distrikt. Finner nämnden det vara för behörigt utförande af dess uppdrag nödigt att verkställa undersökning på platsen, äger nämnden att göra besök vid grufva samt är äfven berättigad att taga analysuppgifter angående malmen i viss grufva, om sådant anses oundgängligen erforderligt. Vid nämndens sammanträde skall föras protokoll särskildt för hvarje län, och dessa skola af nämnden öfverlämnas till vederbörande befallningshafvande, som har att dels tillställa kommerskollegiet afskrift däraf, dels genast underrätta vederbörande arrendator eller grufägare om det af nämnden fastställda beloppet af arrende eller afgäld. Åtnöjes ej arrendator eller grufägare med nämndens beslut, skall han inom viss tid efter det han erhöi del af beslutet anmäla missnöje hos Konungens befallningshafvande. Tvist, som sålunda uppstår, skall afgöras i den ordning lagen om skiljemän stadgar, dock att den öfverexekutor enligt samma lag tillkommande befogenhet att utse skiljeman i förevarande fall skall utöfas af kommerskollegiet. Däremot har Konungens befallningshafvande att å kronans vägnar välja skiljeman.

Öfver de utmål, om hvilka meddelande inkommit till kollegiet från befallningshafvandena, föres i kollegiet — dock utan att någon föreskrift härom utfärdats — förteckning, innehållande uppgift om utmålets namn och belägenhet, om motsedelns nummer och året för dess utfärdande samt, såvida jordägarandelen är utarrenderad, arrendatorns namn, arrendeafgiften, tiden för auktionen å arrendet af kronans andel i utmålet och kontraktets datum äfvensom slutligen tiden för utmålsläggningen.

Medgifvande att utarrendera kronans jordägarandelar plägar af Kungl. Maj:t hvarje år begäras hos riksdagen. Dessa propositioner beredas inom jordbruksdepartementet, hvilket äfven handlägger öfriga ärenden rörande kronans jordägarandelar, i den mån dessa ärenden påkalla Kungl. Maj:ts afgörande.

Arrendeafgifter för utarrenderade jordägarandelar eller afgälder enligt § 17 grufstadgan hafva enligt kommittéerna tillhandakomna uppgifter under åren 1908—1912 erlagts till kronan i följande omfattning:

År 1908.	Västmanlands län för	2 utmål	. . kr.	16: 30
	Norrbotens » »	260 »	. . »	23,097: 81
		Summa för 262 utmål	kr.	23,114: 11
År 1909.	Västmanlands län för	2 utmål	. . kr.	50: —
	Västerbottens » »	1 »	. . »	54: 33
	Norrbottens » »	163 »	. . »	18,466: 78
		Summa för 166 utmål	kr.	18,571: 11
År 1910.	Västmanlands län för	2 utmål	. . kr.	50: —
	Norrbottens » »	148 »	. . »	15,852: 90
		Summa för 150 utmål	kr.	15,902: 90
År 1911.	Västmanlands län för	2 utmål	. . kr.	122: —
	Norrbottens » »	135 »	. . »	22,435: —
		Summa för 137 utmål	kr.	22,557: —
År 1912.	Västmanlands län för	2 utmål	. . kr.	513: 70
	Norrbottens » »	136 »	. . »	26,947: —
		Summa för 138 utmål	kr.	27,460: 70

*Statens för-
värf af
grufvor.
Inköp af
grufvor.*

På senare tider har staten ansett nödvändigt att äga visst inflytande öfver malmbrytningen och malmexporten samt att hindra, att värdefullare svenska grufvor falla i utlänningars händer. Med hänsyn härtill hafva statsmakterna funnit sig föranlätna att genom köp förvärfva ägande- eller nyttjanderätt till åtskilliga af de stora gruffälten i Norrbotten. Det första och största förvärfvet skedde genom 1907 års aftal med Luossavaara-Kiirunavaara aktiebolag, aktiebolaget Gellivare malmfält och trafikaktiebolaget Grängesberg—Oxelösund, hvarvid staten förvärfvade äganderätt, meddelägarskap eller nyttjanderätt till bolagens i nyssnämnda landskap belägna malmfält.

Intill dess att staten begagnar sig af sin lösningsrätt af bolagens andelar i vederbörande malmfält, hvilket kan ske först 1932, utöfvas enligt berörda aftal grufdriften i Kiirunavaara och Gellivare malmfält alltjämt af Kiirunablaget. I aftalet stadgas viss begränsning af malmbrytningen i dessa malmfält. Luossavaara-Kiirunavaara aktiebolag förband sig nämligen att under 25-årsperioden 1908—1932 icke bryta och tillgodogöra sig mera än en viss kvantitet malm. Jämväl för de årliga brytningskvantiteterna äro i kontraktet bestämda vissa gränser, i det att staten icke åtagit sig att å järnvägen Luleå—Riksgränsen utfrakta mera än vissa stigande maximumkvantiteter per år. Genom vederbörligt aftal år 1908 har staten medgifvit en ökning af brytningskvantiteten för tiden 1915—1932. Slutligen har 1913 års riksdag bemyndigat Kungl. Maj:t att med vederbörande bolag träffa aftal, hvarigenom ytterligare ökad brytning medgifves under åren 1913—1932.

Staten har i utdelning å sina aktier i Luossavaara-Kiirunavaara aktiebolag uppburit följande *utdelningar*:

för år 1908	kr. 1,038,027: 15
» » 1909	» 869,250: 70
» » 1910	» 1,313,760: 40
» » 1911	» 1,528,848: 05
» » 1912	» 1,668,290: 87

Statens medbestämmanderätt i och kontroll öfver förvaltningen utöfvas af en af Kungl. Maj:t utsedd ledamot i Luossavaara-Kiirunavaara aktiebolags styrelse samt en likaledes af Kungl. Maj:t utsedd revisor. Genom särskildt beslut har Kungl. Maj:t uppdragit åt chefen för finansdepartementet att utse nämnda ledamot och revisor.

Huru förvaltningen af nämnda två gruffält och deras affärer skall handhafvas intill berörda år, är alltså bestämdt genom kontrakt.

Beträffande de malmfält, till hvilka staten genom aftalet omedelbart förvärfvade äganderätt (t. ex. Mertainens) eller nyttjanderätt (Luossavaara), ställer sig förvaltningsfrågan helt annorlunda. Staten har förbundit sig att intill 1933 (eventuellt 1938) i dessa gruffält icke bryta eller låta bryta järnmalm annat än för järn- och ståltillverkningen i Sverige. Inom ramen af detta åtagande har staten emellertid fri förfoganderätt öfver fälten. Dessa äro redan nu ställda under statens direkta inseende och vård. Hvad som här anförts om sistnämnda malmfält gäller ock den grufegendom, som staten 1908 inköpte af aktiebolaget Svappavaara malmfält.

Dylika inköpsfrågor handlades tidigare inom civildepartementet, men ankomma numera på finansdepartementets föredragning.

Det inträffar äfven, att ägare till grufva, i hvilken kronan har jordägarandel, hembjuder grufvan till inköp af staten. Dessa ärenden behandlas än af finansdepartementet, än af jordbruksdepartementet.

De skäl af politisk och statsekonomisk art, som på sätt ofvan nämnts förmått staten till inköp af grufvor, torde ock hafva föranledt de inmutningar för kronans räkning, som vid åtskilliga tillfällen förekommit.

Beslut om inmutning har i hvarje särskildt fall meddelats af Kungl. Maj:t på jordbruksdepartementets föredragning och efter kommerskollegiets hörande. Inmutningarna hafva enligt särskilda uppdrag sökts af enskilda tjänstemän, hvilka hade att insända mutsedlarna jämte berättelse och kartor till vederbörande befallningshafvande, hvilken det ålåg att därom göra anmälan hos Kungl. Maj:t och framlägga det förslag i ämnet, som af förhållandena påkallades.

Att de genom inmutningar för kronans räkning förvärfvade rättigheter varda åt kronan för framtiden bevarade, därför är ej sörjdt genom några allmänna föreskrifter. Vården om denna kronans egendom åligger ej enligt gällande instruktioner någon viss myndighet. Förvaltningen däraf är alltså beroende af de bestämmelser, som Kungl. Maj:t för hvarje särskildt fall meddelar. Hvad härutinnan må hafva stadgats har emellertid i det stora hela

Kronans inmutningar.

icke ledt till något varaktigt tillgodogörande för statens räkning af fyndigheterna. Om någon statens grufdrift i dessa fyndigheter kan man öfverhufvud icke tala. En afsevärd del af inmutningarna lär för öfrigt hafva fått förfalla.

icke inmutningsbara mineralfyndigheter å kronojord.

Efter föredragning å jordbruksdepartementet afåter Kungl. Maj:t numera årligen till riksdagen proposition om rätt för Kungl. Maj:t under ett år i sänder att *dels* åt svenska män bevilja tillstånd att, mot den årliga afgäld och under de villkor i öfrigt Kungl. Maj:t bestämmer, å kronojord inom visst å marken utstakadt område under en tid af högst tio år med andras uteslutande med arbete belägga och sig tillgodogöra icke inmutningsbara mineralfyndigheter, *dels* åt sådan koncessionsinnehafvare för den tid, hvarunder koncessionen beviljats, mot visst arrende upplåta erforderlig mark för väg samt för anläggning af verkstäder och arbetarbostäder. Dessa framställningar hafva af riksdagen bifallits.

På grund af sålunda erhållet bemyndigande har Kungl. Maj:t efter vederbörliga ansökningar i flera fall lämnat dylik koncession och utarrenderat erforderlig mark.

Utom markarrendet har koncessionsinnehafvaren äfven att erlægga en afgäld, som efter vissa för hvarje särskildt fall bestämda grunder utgår å fyndighetens afkastning. För att förekomma, att fyndigheten utan att göras till föremål för verklig bearbetning gagnlöst upptages af koncessionsinnehafvaren, bruka i aftalet med koncessionsinnehafvare bestämmas ett visst minimibelopp för afgälden äfvensom en viss summa, som koncessionsinnehafvaren årligen skall nedlägga i verkliga arbetskostnader.

Koncessionsansökningarna handläggas af jordbruksdepartementet.

Öfver ansökningarna har från kammar- och kommerskollegierna infortrats gemensamt utlåtande, däri kollegierna i fall af tillstyrkande af ansökning äfven lämna förslag till koncessions- och arrendevillkor. I ett och annat fall har äfven domänstyrelsens yttrande infortrats. Aftalen med koncessionsinnehafvarna hafva å kronans vägnar underskrifvits af chefen för jordbruksdepartementet eller de båda kollegierna gemensamt eller kommerskollegiet allena.

Inmutningsbara mineralfyndigheter å odisponerad kronojord.

Den i grufstadgan medgifna inmutningsrätten gäller äfven med afseende å kronojord. Emellertid befanns inmutningsrätten särskildt inom Norrbottens län kunna föranleda till en osund spekulation och andra betänkliga missförhållanden, hvilket väckte tanken på inmutningsrättens upphäfvande eller suspenderande. I anledning häraf förbehölls genom lagen den 6 juni 1902 inmutningsrätten å odisponerad kronojord inom Norrbottens län under ett års tid kronan ensam. Denna provisoriska lagstiftning har sedermera genom beslut af statsmakterna erhållit förlängd giltighetstid med ett år hvarje gång och är sedan 1907 utsträckt att afse äfven Jämtlands och Västerbottens län.

I anslutning till denna statens grufpolitik framlade Kungl. Maj:t till såväl 1909 som 1910 årens riksdagar dels efter föredragning af justitiedepartementet lagförslag, åsyftande upphäfvandet af inmutningsrätten å kronojord, som ej innehafves under ständig besittningsrätt eller är anslagen till boställe, dels efter föredragning af jordbruksdepartementet förslag till bestämmelser an-

gående undersökning och tillgodogörande af mineralfyndighet å dylik kronojord. Nämnda förslag af år 1909 afslogos i sin helhet af riksdagen.

1910 års förslag till bestämmelser angående undersökning och tillgodogörande af mineralfyndigheter å odisponerad kronojord skilde mellan rätten till undersökning (skärpning) och rätten till tillgodogörande af fyndighet. Rätten till undersökning skulle i regeln bero allenast af tillstånd af bergmästare, och bestämmelserna därom voro affattade i hufvudsaklig öfvensstämmelse med grufstadgaus regler angående inmutning. Tillstånd för enskilda att tillgodogöra sig fyndighet å kronojord (grufdriftstillstånd) skulle meddelas af Konungen. Om innehafvare af skärpningstillstånd ville erhålla grufdriftstillstånd, skulle han under vissa angifna villkor vara därtill berättigad. Liksom enligt grufstadgan en upptäckare genom inmutning förvärfvar sig rätt till den af honom upptäckta fyndigheten, kunde alltså enligt förslaget en upptäckare genom att förskaffa sig skärpningstillstånd vinna en viss rätt att tillgodogöra sig det upptäckta. Grufdriftstillstånd skulle gälla utan begränsning i tiden, men med rätt för kronan att efter vissa år mot lösen återtaga den upplåtna grufvan. Härigenom blefve kronan, om den så önskade, i tillfälle att själf drifva grufvörelsen. För upplåtelsen skulle tillståndshafvaren till staten erlægga dels en årlig jordskyld, beräknad efter fem procent af den upplåtna markens uppskattade värde, dels en afgäld (royalty), likaledes utgående årligen med i regeln tjugo procent af den beräknade nettovinsten af grufföretaget Jordskyldens belopp skulle efter angifna grunder bestämmas af landtmätaren vid utstakningen af det upplåtne området. Afgäldens belopp skulle å kronans sida bestämmas af en särskild nämnd.

Tillståndshafvaren skulle i allmänhet äga att tillgodogöra sig alla inom fyndigheten förekommande mineral. I fråga om sättet för tillgodogörandet kunde dock i ett viktigt afseende hans rätt blifva inskränkt. Konungen skulle nämligen äga att vid grufdriftstillståndets meddelande föreskrifva, att järnmalm, som vunnas ur fyndigheten, icke eller allenast i viss omfattning finge såsom råvara exporteras ur landet.

Ehuru riksdagen fann sig kunna i hufvudsak ansluta sig till det nya system, som vunnit uttryck i förevarande förslag, hade riksdagen dock vissa erinringar att framställa däremot. På grund häraf antogs icke detta förslag, i följd hvaraf äfven förslaget om upphäfvandet af inmutningsrätten gifvetvis fick förfalla.

Enligt de ifrågasatta bestämmelserna angående undersökning och bearbe-
tande af mineralfyndighet å odisponerad kronojord skulle emellertid skärp-
ningstillstånd icke få meddelas å område, som genom beslut af Konung och
riksdag förklarats skola utgöra statsgrufvefält. I anledning häraf fram-
lades ock för riksdagen förslag till statsgrufvefält, utarbetadt af särskilda
inom jordbruksdepartementet tillkallade sakkunnige. Utläggandet af
dessa statsgrufvefält motiverades därmed att, enär kronan på grund af köp
vore ägare af åtskilliga efter inmutning upptagna grufvor på kronojord och
vore i andra sådana intresserad, det icke vore förenligt med kronans in-
tressen, att enskilda ägde att å den till dessa grufvor hörande jord och närmast

Statsgrufve-
fält.

däromkring befintlig mark skaffa sig den rätt till gruvsdrift, som eljes enligt ofvanberörda bestämmelser kunde vinnas. Därför skulle dylika områden fredas från intrång genom att i särskild ordning förklaras såsom statsgrufvefält. Sistnämnda förslag vann riksdagens bifall, i samband hvarmed riksdagen för sin del bestämde, att inmutning icke skulle få äga rum inom statsgrufvefälten.

Genom lagen den 12 augusti 1910 erhöll detta beslut sanktion. Enligt kungörelsen den 2 december 1910 angående utläggandet af statsgrufvefält äro dessa för närvarande åtta till antalet, samtliga i Norrbottens län.

Kommittéernas uttalande.
Grufkommis-
sionen.

Förvaltningen af statens grufegendom företer obestriddigen en påfallande brist på enhetlighet. Såsom framgår af den ofvan lämnade redogörelsen, äro hithörande regeringsärenden splittrade på flera departement, medan äfven öfriga förvaltningsåtgärder antingen enligt gällande bestämmelser handhafvas af olika ämbetsmyndigheter eller ock genom särskilda Kungl. Maj:ts beslut uppdragits åt än den ena, än den andra myndigheten eller åt enskilda personer. Att detta icke kan undgå att i längden menligt inverka på de intressen, som staten härvid har att bevaka, synes ligga i öppen dag. Om så hittills icke skett i en utsträckning, som varit ägnad att tilldraga sig större uppmärksamhet, kan detta förhållande förklaras däraf, att ifrågavarande art af statsegendom länge icke tillmåtts någon betydelse och först på senare tiden öfver hufvud taget blifvit af någon större vikt. Man har emellertid numera insett betydelsen ur såväl näringspolitisk som statsfinansiell synpunkt för staten af att bibehålla äganderätten till och tillgodogöra sig de stora värden af sådan art, som statens domäner särskildt i Norrbotten innehålla. Betecknande härför äro de stora malmfältsinköpen samt ofvannämnda propositioner till 1909 och 1910 årens riksdagar, hvilka ju gingo ut på att bibehålla staten vid äganderätten till mineralfyndigheter på kronojord för att därigenom möjliggöra för staten att erhålla större afkastning af dylik statsegendom, än hvartill tillfälle för närvarande gifves. Genom malmfältsinköpen har statens grufegendom äfven betydligt tillväxt i omfång och värde. Äfven värdet af icke inmutningsbara fyndigheters produkter har numera afsevärdt ökats, hvarför äfven dylika fyndigheter erhållit större ekonomisk betydelse. Möjligen kommer staten ock att finna med sin fördel förenligt att själf bearbeta sina fyndigheter, liksom ock frågan om ett verkligt tillgodogörande af de gruffält, till hvilka staten genom särskilda aftal förvärfvat ägande- eller nyttjanderätt, i en icke aflägsen framtid blir aktuell. Det synes kommittéerna då nödvändigt, att förvaltningen af denna värdefulla statsegendom blir så anordnad, att åt densamma tillförsäkras största möjliga planmässighet och följdriktighet. Detta kan icke ernås, utan att denna förvaltning lägges i en myndighets hand.

Det kunde då synas ligga nära till hands att öfverlämna handhafvandet af hithörande angelägenheter åt kommerskollegiet, som till sitt förfogande för ändamålet har bergsbyrån, hvars personal enligt kommittéernas förslag kommer att i väsentliga afseenden besitta den nödiga sakkunskapen. Men det har i vår tid, då det på grund af de snabbt tillväxande statsutgifterna

gäller för staten att såväl utnyttja redan förefintliga inkomstkällor som att söka nya sådana, framstått allt klarare, att förvaltningen af statens egendom af olika slag måste skötas på ett fullt affärsmässigt, ehuru dock alltid med statens värdighet och hänsynen till de enskilda näringsidkarnas berättigade intressen öfverensstämmande sätt, så att de lämna den största möjliga afkastning. Ur denna synpunkt måste enligt kommittéernas mening äfven förvaltningen af statens grufegendom företrädesvis anordnas. Med hänsyn härtill torde det af flera skäl vara olämpligt att uppdraga denna förvaltning åt kollegiet. De intressen, som kollegiet på grund häraf skulle få att bevaka, äro nämligen af en speciell beskaffenhet, främmande för och icke sällan till och med stridande mot arten af de uppgifter, som utgöra det hufvudsakliga föremålet för kollegiets verksamhet sasom bergsöfverstyrelse. Medan de sistnämnda innefatta ett opartiskt häfdande af och omvårdnad om bergshandteringens intressen i allmänhet, skulle kollegiet såsom förvaltare af statens grufegendom däremot komma att intaga ställningen af företagare med speciella intressen. Att en dylik dubbelställning skulle innebära väsentliga olägenheter, ligger i öppen dag. Därtill kommer den lätt insedda svårigheten för ett för synnerligen omfattande administrativa uppgifter inrättadt verk att vid sidan där af bedriva en fullt affärsmässig förvaltning.

Kommittéerna vilja därför föreslå, att förvaltningen af statens grufegendom och därmed jämförlig egendom samt handhafvandet af dess grufaffärer anförtros åt en särskild med den för ändamålet nödiga tekniska och merkantila sakkunskapen utrustad ledning, som vid sin verksamhet skall hafva att i främsta rummet tillgodose statens affärsekonomiska intressen. Så länge staten emellertid icke i större omfattning själf idkar grufdrift, torde åt denna förvaltning kunna gifvas en enkel och ingalunda kostsam organisation. Till förverkligande här af vilja kommittéerna föreslå inrättandet tillsvare af en statens grufkommission.

Det synes kommittéerna vara af den största vikt, att kommissionen vid handhafvandet af sina uppgifter erhåller i möjligaste mån fria händer, så att densamma blir i tillfälle att snabbt och utan onödiga omgångar tillgodose de intressen, den sättes att företräda. Detta torde vara ett oundgängligt villkor för, att en affärsmässig förvaltning skall blifva möjlig. Gifvetvis böra dock utöfver de gränser, gällande lagstiftning uppdrager för statens privatekonomiska rätt på bergshandteringens område, vissa allmänna föreskrifter meddelas till rättesnöre för kommissionen i dess verksamhet. Men inom ramen af dessa bör åt kommissionen inrymmas den största handlingsfrihet. Att åt kommissionen sålunda inrymma större befogenhet att själfständigt träffa afgöranden, än som tillkommer de myndigheter, som nu handlägga dessa ärenden, torde icke behöfva möta betänkligheter, därest behörigen sörjes för, att kommissionen kommer i besittning af erforderlig sakkunskap.

Från denna principiella utgångspunkt vilja kommittéerna nedan lämna några korta antydningar beträffande omfattningen af den verksamhet, som kommissionen enligt kommittéernas uppfattning skulle utöfva, samt de kommissionen härvid tillkommande befogenheter.

Kommissionens
uppgifter och
befogenheter.

Tillgodogörandet af de tillgångar, som ligga i kronans jordägarandelar i inmutningsbara fyndigheter, kommer att utgöra en af kommissionens uppgifter. Kommissionen synes då böra äga befogenhet att själfständigt — utan hänvändelse till Kungl. Maj:t — afgöra om fördelaktigaste sättet för jordägarandels utnyttjande, d v. s. först och främst om kronan skall begagna sin jordägarandel eller låta inmutaren på de villkor, hvarom öfverenskommelse kan träffas, tillgodonjuta densamma. I förra fallet bör kommissionen hafva rätt att efter sitt bepröfvande verkställa utarrenderingen genom auktion eller på annat sätt på de villkor kommissionen kan betinga. Därest auktion ifrågakommer, torde denna fortfarande böra hållas inför Konungens befallningshafvande. Alla aftal rörande upplåtelse af kronan tillhörig grufegendom bör däremot kommissionen å kronans vägnar underskrifva. Så detaljerade föreskrifter beträffande ifrågavarande arrendeaftal, som för närvarande innehållas i kungörelsen den 20 oktober 1899 om begagnande af kronans jordägarandel och hvilka äro nödvändiga, då icke sakkunniga myndigheter — Konungens befallningshafvande — ombesörja utarrenderingen, synas kommittéerna öfverflödiga beträffande en fullt sakkunnig kommission.

Kommissionen bör träda i stället för den ofvan (s. 651) omförmälda särskilda värderingsnämnd, som å kronans sida bestämmer beloppet dels af arrendeafgifter för kronans jordägarandel dels af den afgäld, som inmutaren, där ej kronan begagnar sin jordägarandel, enligt 17 § grufstadgan har att erlägga för tillgodonjutande af densamma.

Kommissionen skall vidare i enlighet med af Kungl. Maj:t meddelade allmänna föreskrifter förvalta och ombesörja upplåtelser af icke inmutningsbara fyndigheter på kronojord.

Det skall äfven åligger kommissionen att företaga utredningar rörande lämpligheten och möjligheten för staten att själf bearbeta under kommissionens förvaltning ställda såväl inmutningsbara som icke inmutningsbara fyndigheter och uppgöra planer för dessas tillgodogörande. Om utredningen därtill föranleder, skall kommissionen hos Kungl. Maj:t göra framställning om anordnande af grufdrift för statens räkning. Blir dylik grufdrift igångsatt, torde kommissionen böra hafva öfverledningen af densamma.

Initiativ till försäljning af staten tillhörig grufegendom bör tagas af kommissionen, då så kan finnas lämpligt. Det kan nämligen uppenbarligen gifvas tillfällen, då äfven försäljning är att förorda. Sålunda är jordägarandelen, särskildt vid åtskilliga strögrufvor, icke sällan af mycket ringa värde, och det torde då för staten vara fördelaktigare att genom försäljning af densamma en gång för alla erhålla ett visst belopp än en osäker årlig inkomst.

Vidare bör det tillkomma kommissionen att, i den mån sådant kan finnas lämpligt, till Kungl. Maj:t afgifva förslag till förvärf af enskilda helt eller delvis tillhöriga grufvor. I afseende härå har kommissionen att verkställa erforderliga utredningar, föra underhandlingarna med vederbörande samt å statens vägnar avsluta såväl de preliminära som de definitiva aftalen.

Förvärf af grufegendom kan äfven ske genom inmutning. I sådant hänseende torde kunna uppdragas åt kommissionen att, där så befinnes lämpligt, låta eftersöka fyndigheter och att bestämma, när inmutning för kronans räkning bör sökas, äfvensom att tillse, att de genom inmutningar förvärfvade rättigheter ej gå förlorade. Befogenheten att bestämma, när inmutning bör ske, är särskildt betydelsefull i brådslande fall af befarad konkurrens med andra sökande.

Åtskilligt synes tala för, att kommissionen bör erhålla i uppdrag att bevaka statens intressen vid förvaltningen af de grufvor, i hvilka staten förvärfvat meddelägarskap, och fördenskull utse statens representant i vederbörande styrelse samt vid revisionen af dess förvaltning. Men å andra sidan lär denna befogenhet af principiella skäl böra förbehållas Kungl. Maj:t.

Det bör ock tillkomma kommissionen att å Kungl. Maj:ts och kronans vägnar tala och svara för den egendom, som af kommissionen förvaltas, äfvensom att i öfrigt såväl vid som utom domstol företräda Kungl. Maj:t och kronan i allt, som angår kommissionens förvaltningsområde.

Slutligen har kommissionen att till Kungl. Maj:t eller kommerskollegiet afgifva utlåtanden i alla de frågor, i hvilka dess yttrande inhämtas.

För fyllandet af de uppgifter, som enligt det föregående skulle komma att tilldelas kommissionen, måste denna tydligen besitta praktiska såväl tekniska som merkantila fackinsikter i främsta rummet på grufhandteringens, men äfven i viss mån på järnhandteringens område. Klart är, att ledamöterna böra besitta den största möjliga sakkunskap och framstående skicklighet. Särskildt stora kraf måste i dessa afseenden ställas på kommissionens ordförande. På denne kommer gifvetvis den största arbetsbördan att hvila, liksom han ock har att bära det hufvudsakliga ansvaret för, att kommissionens verksamhet blir till gagn. Det måste därför tillses, att särskildt denna post beklädes med en högt kvalificerad innehafvare. Kommissionens ledamöter, hvilkas antal torde kunna inskränkas till tre, böra samtliga utses af Kungl. Maj:t.

Hvad angår beloppet af den ersättning ledamöterna skola äga uppbära, måste med hänsyn till nyss anförda omständigheter ordförandens arvode sättas högre än de båda öfriga styrelseledamöternas. Såsom arvode åt ordföranden vilja kommittéerna salunda föreslå ett belopp af 3,000 kronor för år, medan enhvar af de båda öfriga ledamöterna skulle åtnjuta ett årligt arvode af 1,000 kronor. Dessutom bör ledamot vid resa för kommissionens räkning vara berättigad till resekostnads- och traktamentsersättning. Denna ersättning torde böra utgå efter samma grunder som till vattenfallsstyrelsens ledamöter eller enligt andra klassen af gällande resereglemente.

Till följd af den jämförelsevis ringa omfattning, som kommissionens verksamhet till en början torde få, lär tillsvidare icke förefinnas behof för kommissionen af någon fast anställd tjänsteman, enär en sådan icke skulle kunna erhålla full sysselsättning. Emellertid behöfver kommissionen gifvetvis anlita sakkunnigt biträde för fullgörande af sekreterargöromål samt för verkställande af erforderliga tekniska utredningar för dess räkning.

Kommissionens ledamöter.

Kommissionens behof af visst biträde.

Till bestridande af sekreterargöromålen och tekniska utredningar, ersättning åt skrifbiträden och diverse utgifter torde böra beräknas ett belopp af 4,000 kronor.

Kommissionens
afföningsstat. Kommissionens stat skulle sålunda, rese- och traktamentsersättningar obekräknade, te sig på följande sätt:

Ordföranden (arfvode)	kr. 3,000
2 ledamöter (arfvoden)	> 2,000
Till bestridande af sekreterargöromål m. m.	> 4,000
	<hr/>
	Summa kronor 9,000

Kap. 39. Handelsflottans pensionsanstalt.

I proposition till 1862—1863 årens riksdag föreslog Kungl. Maj:t, att rikets ständer måtte lämna sitt bifall till inrättande i enlighet med vissa i propositionen närmare angifna grunder af en pensionsanstalt för befälhafvare, styrmän och annat sjöfolk i svenska, till utrikes fart använda segel- och ångfartyg, äfvensom för maskinister och eldare å sistnämnda slags fartyg. Samtidigt föreslog Kungl. Maj:t rikets ständer att medgifva, att såsom bidrag till pensioneringen från pensionsanstalten måtte få af tullmedlen utgå ett belopp, ungefärligen svarande mot den så kallade föringen, hvilken ej vidare skulle utbetalas till sjöfolket. Föringen utgjorde en sjöman å fartyg i utrikes fart sedan gammalt tillkommande förmån att i vederlag för tidigare medgifven tullfrihet för af dem från utlandet införda varor vid ankomst till svensk hamn från utrikes resa af tullmedlen utbekomma vissa belopp. Anslaget till anstalten skulle utgå i viss proportion till lästetalet af de i utrikes sjöfart begagnade fartyg och utbetalas af tullmedlen.

Pensions-
anstaltens
tillkomst.

Efter det rikets ständer bifallit förslaget, förordnade Kungl. Maj:t den 29 januari 1864 om inrättande af en sådan pensionsanstalt, hvarjämte reglemente för densamma samtidigt utfärdades.

Handelsflottans pensionsanstalt har till ändamål att i mån af sina tillgångar bereda sjöfolk, som uppnått viss ålder (55 år) och viss längre tid tjänat i utrikes sjöfart å svenska handelsfartyg, verkliga pensioner, utgående oberoende af vederbörandes ekonomiska villkor. De personer, hvilka äga delaktighet i pensionsanstalten, indelas efter olika tjänstekategorier i fyra pensionsklasser, af hvilka den första klassen åtnjuter en pension af 160 kronor, den andra 120 kronor, den tredje 100 kronor och den fjärde (manskapsklassen) numera 90 kronor.

Uppgift och
organisation.

Anstaltens inkomstkällor utgöras till hufvudsaklig del af årliga anslag af statsmedel samt afkastningen af anstaltens fonder. Statens bidrag till anstalten har efter hand ökats. Det ursprungliga anslaget är för närvarande uppfördt såsom förslagsanslag å riksstatens tionde hufvudtitel med 101,000 kronor och utgår fortfarande af tullmedlen. Därjämte beviljar riksdagen numera årligen under samma hufvudtitel till förbättring i vissa afseenden af pensioneringen från anstalten anslag å tillhoppa 62,000 kronor. Anstaltens fonder utvisade vid 1912 års slut en behållning af tillhoppa 1,046,913 kronor 92 öre, hvaraf 223,199 kronor 57 öre belöpte å den för bekostande af förvaltningen afsedda fonden och återstoden å de egentliga pensionsfonderna.

Antalet pensionärer utgjorde vid samma tidpunkt i första klassen 324, i andra klassen 238, i tredje klassen 233 och i fjärde klassen 1,140 eller sammanlagt 1,935.

Anstaltens förvaltning handhafves enligt reglementet af en direktion, bestående af en ordförande och två ledamöter, hvilka samtliga utses af Kungl. Maj:t. Till sitt biträde äger direktionen antaga en kamrerare, som tillika är sekreterare, samt i öfrigt nödigt skrifbiträde och vaktbetjäning. Direktionens ordförande uppbär i årligt arvode 800 kronor, en hvar af ledamöterna 600 kronor, kamreraren 2,500 kronor, kanslisten 1,000 kronor och vaktmästaren 600 kronor.

De fåtaliga regeringsärendena angående handelsflottans pensionsanstalt tillhöra finansdepartementets föredragning. Bland dessa afgöras numera besvär öfver direktionens beslut angående rättigheten till och villkoren för pensions åtnjutande af regeringsrätten.

Kommerskollegiet har ingen befattning med afseende å pensionsanstalten i vidare mån, än att kollegiet plägar afgifva utlåtanden i regeringsärenden rörande anstalten.

Sjömanspen-
sioneringens
nuvarande
läge.

Under den förberedande behandlingen af det vid 1913 års riksdag framlagda förslaget om en allmän pensionsförsäkring framkommo från åtskilliga håll yrkanden, att frågan om sjöfolkets pensionering måtte utbrytas ur förslaget och att för denna yrkesklass skulle anordnas en särskild pensionering med beaktande i främsta rummet af behofvet för sjöfolket af en väsentligt lägre pensionsålder än den i förslaget angifna. Chefen för civildepartementet uttalade med afseende å denna fråga vid ärendets föredragning inför Kungl. Maj:t att, om ock sjöfolket för närvarande vore bäst betjänt med att icke utbrytas ur förslaget, han likväl fann, att frågan om förbättrade pensioner för sjömännen snarast borde återupptagas till förnyadt och slutgiltigt öfvervägande, hvartill departementschefen förmålde sig vilja i sin mån medverka.

En i riksdagen väckt motion om utredning i syfte att åvägabringa en sådan särskild sjömanspensionering blef visserligen med hänsyn till departementschefens nämnda meddelande afslagen, men riksdagen uttalade dock därvid sitt gillande af det i motionen framförda krafvet, att med anledning af sjöfolkets särskilda förhållanden andra bestämmelser än i den allmänna försäkringen böra i viktiga afseenden, såsom beträffande tiden för ålderspensionens utfallande m. m., bringas till stånd.

Kommittéer-
nas uttala-
lande.

Riksdagens beslut i fråga om den allmänna pensioneringen innebär, att den af handelsflottans pensionsanstalt handhafda pensioneringen till sjöfolkets förmån skall tillsvidare fortgå på samma sätt som hittills och att pensionsanstalten alltså skall fortfarande äga bestånd. Detta torde för hvarje fall kunna antagas blifva fallet, till dess den i utsikt ställda definitiva lösningen af frågan om sjöfolkets pensionering hinner blifva genomförd. I frågans nuvarande läge hafva kommittéerna icke funnit anledning att ifrågasätta någon annan ändring i afseende å anstaltens organisation, än att densamma bör tillsvidare förläggas under handelsdepartementet. Enligt kommittéernas mening bör pensionsanstalten intaga samma ställning till handelsdepartementet, som den för närvarande har till finansdepartementet.

Kap. 40. Öfriga institutioner och organ.

I det föregående hafva kommittéerna lämnat särskilda redogörelser för dels de ämbetsverk, hvilka föreslås skola i egenskap af anstalter anknytas till handelsdepartementet, dels vissa andra till departementet hörande institutioner — statens utställningskommission, statens grufkommission och handelsflottans pensionsanstalt.

Enligt den af kommittéerna föreslagna omfattningen af handelsdepartementets ämbetsområde böra vidare följande institutioner höra till handelsdepartementet, nämligen:

- handelsundervisningsanstalter;
- anstalter för teknisk undervisning och industriell fackbildning;
- bergsskolor;
- järnkotoret;
- anstalter för navigationsundervisning;
- sjömanshusen;
- korporationer för handel, industri och sjöfart; äfvensom
- lotsverket med lots- och fyrinrättningarna samt lifräddningsanstalterna vid rikets kuster.

Departementalkommittéerna hafva emellertid påyrkat, att *handels högskolan* (s. 104) samt *tekniska högskolan* och *Chalmers tekniska läroanstalt* (s. 252) icke skola tillhöra handelsdepartementets ämbetsområde utan med öfriga högskolor förläggas till undervisningsdepartementet.

Sammanfattning af handelsdepartementet.

Handelsdepartementets omfattning.

Enligt hvad kommittéerna ofvan föreslagit, består handelsdepartementet af:

*Departementskansliet,
Afdelningen för handel, industri och sjöfart, kommerskollegiet, och
Afdelningen för säkerhetsanstalter för sjöfarten, lotsstyrelsen.*

Till departementet är ock anknutet ett *råd, näringsrådet.*

Följande *anstalter* höra till departementet:

*Patentverket,
Statens profningsanstalt,
Sveriges geologiska undersökning och
Nautisk-meteorologiska byrån.*

Till departementet höra tvenne *permanenta kommissioner*, nämligen

*Statens utställningskommission och
Statens grufkommission.*

Slutligen höra till departementet:

*Handelsundervisningsanstalter,¹
Anstalter för teknisk undervisning och industriell fackutbildning,¹
Statens torfingenjörer,
Statens instruktörer i husslöjd,
Inspektörer öfver elektriska anläggningar,
Kontrollanter för undersökning af eldfarliga oljor,
Sprängämnesinspektören,
Bergsstaten,
Grufmätare,
Bergsskolor,
Järnkontoret,
Anstalter för navigationsundervisning,
Sjömanshusen,
Handelsflottans pensionsanstalt,
Fartygsinspektörer,
Skeppsmätningsskontrollörer och skeppsmätare,
Korporationer för handel, industri och sjöfart äfvensom
Lotsverket med lots- och fyrinrättningarna samt lifräddningsanstalterna
vid rikets kuster.*

¹ *Handelshögskolan, tekniska högskolan och Chalmers tekniska läroanstalt* föreslås af kommerskollegiikommittén skola förläggas till handelsdepartementet, af departementalkommitterade till undervisningsdepartementet.

Kommittéernas i det föregående återgifna förslag beträffande *kostnaderna för handelsdepartementets organisation* uppvisa följande siffror: **Ekonomisk öfversikt.**

för departementschefen och departementskansliet (s. 39 f.)	kr.	71,600
» kommerskollegiet (s. 488)	»	461,100
» lotsstyrelsen (s. 587)	»	162,470
		<u>695,170</u>
	eller tillsammans kronor	695,170

Enligt hvad förut framhållits, böra vidare för handelsdepartementet beräknas särskilda anslag till extra utgifter, till ålderstillägg, till rese- och traktamentsersättningar, till skrifmaterialier och expenser, ved m. m. samt till tryckningskostnader.

Kommittéerna hafva ansett sig böra anställa en summarisk *jämförelse mellan kostnaderna för den nu föreslagna organisationen och hittills för motvarande ändamål staten påhvillande utgifter.*

De hittills utgående utgifter, hvilka böra tagas i betraktande vid denna jämförelse, belöpa sig på följande

a) *departement*, nämligen utrikesdepartementet, för ärenden rörande kommersiell upplysning samt ersättning för utgifter för sjöfolk m. m.; sjöförsvarsdepartementet, för ärenden rörande navigationsundervisning, skeppsmätning, lots- och fyrinrättningarne med lifräddningsanstalterna samt sjökarteverket och nautisk-meteorologiska byrån; civildepartementet, för ärenden rörande elektriska anläggningar, explosiva varor och eldfarliga oljor samt koncessioner å bearbetning af stenkolsfyndigheter; finansdepartementet, för ärenden rörande handel, industri och sjöfart, industriellt rättsskydd m. m.; ecklesiastikdepartementet, för ärenden rörande teknisk undervisning (och delvis materialprofning); jordbruksdepartementet, för ärenden rörande torfindustri, husslöjd, statens grufegendom samt geologiska undersökningar;

b) *centrala ämbetsverk*, nämligen: marinförvaltningen, för ärenden rörande navigationsundervisning, navigationsskoleinspektören m. m.; lotsstyrelsen (hela ämbetsverket); sjökarteverket (hela ämbetsverket); kommerskollegiet (hela ämbetsverket); patent- och registreringsverket, för ärenden rörande aktiebolags registrering m. m.; generaltullstyrelsen, för ärenden rörande skeppsmätning m. m.; samt landtbruksstyrelsen, för ärenden rörande torfindustri och husslöjd.

Enligt inhämtade upplysningar skulle ifrågavarande ärendens handläggning draga en beräknad ungefärlig kostnad inom finansdepartementet af 19,000 kronor samt inom utrikes-, sjöförsvars-, civil-, ecklesiastik- och jordbruksdepartementen tillhopa c:a 22,000 kronor. För de tre centrala verk, som skulle inflyttas i handelsdepartementet, bör gifvetvis hela den i det föregående angifna kostnaden här medtagas, för lotsstyrelsen (s. 580) sålunda 106,900 kronor, för sjökarteverket (s. 583) 47,800 kronor samt för kommerskollegiet (s. 73) 211,422 kronor. För patent- och registreringsverket beräknas ett belopp

af 80,000 kronor (s. 618) samt för marinförvaltningen, generaltullstyrelsen och landtbruksstyrelsen tillsammans c:a 15,000 kronor. Sammanlagda kostnaden för den nuvarande organisationen kan sålunda anslås till 502,122 kronor.

Om sistnämnda belopp drages från den ofvan angifna kostnadssumman för handelsdepartementet, erhålles som resultat *en utgiftsökning af 193,048 kronor.*

Med afseende därå bör emellertid erinras, att den nya organisationen upptager åtskilliga af kommittéer eller eljes föreslagna utvidgningar, hvilka under alla förhållanden torde böra vidtagas och sålunda icke äro beroende på den föreslagna omorganisationen. Särskildt märkes, att inom kommerskollegiet afsetts nya anordningar för den centrala ledningen af den tekniska undervisningen samt af fartygsinspektionen till kostnad af resp. c:a 22,000 kronor (enligt kommittéförslag 55,500 kronor) och c:a 30,000 kronor (enligt proposition år 1913 29,700 kronor). Om dessa summor frånräknas, skulle hela den af departementets tillkomst föranledda utgiftsökningen utgöra *dels* 23,000 kronor till aflöning åt departementschefen och hans sekreterare *dels* i öfrigt 118,048 kronor.

Slutligen må påpekas, att de å vederbörliga ställen i det föregående framställda förslagen rörande elektriska inspektörerna (s. 535 ff.), sprängämnesinspektören (s. 538 ff.), bergsstaten (s. 542 ff.) samt statens utställningskommission (s. 641 ff.) och statens grufkommission (s. 649 ff.) innebära vissa förändringar i kostnadshänseende.